

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Tarja Frisk (toim.)

OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ AVARTAMASSA

Oivalluksia, ideoita ja esimerkkejä oppimisympäristöiksi
ammattillisessa koulutuksessa

Oppaat ja käsikirjat 2010:1

ISBN 978-952-13-4465-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8950

ISSN 1798-8969 (verkkójulkaisu)

© 2010 Opetushallitus ja tekijät

Taitto: Layout Studio Oy/Marke Eteläaho

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLLYS

Lukijalle	5
1 Ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen kuvaustapa	6
1.1 Taustaa ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöistä	6
1.2 Oppimisympäristöjen kuvaaminen	7
TYÖPAIKAT OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ	
2 Sotereppu - työelämälähtöinen malli alueellisten oppimisympäristöjen kehittämiseen	11
2.1 Malli pähkinäkuoressa	11
2.2 Tavoiteltava osaaminen	12
2.3 Opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt	13
2.4 Opiskelijan käytössä olevat resurssit	13
2.5 Oppimisprosessin toteutuminen	15
2.6 Aktor-mentor-malli oppimisympäristön suunnittelussa, yhteisopettajuudessa ja työelämäyhteistyössä	19
2.7 Ohjauksen kohteet	23
2.8 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen	24
2.9 Esimerkkejä oppimisympäristön toteutuksesta tutkinnon eri osissa	25
3 Kylpemällä kielitaitoa - toiminnallinen vieraan kielen oppimis- ja tunnistamismenetelmä	29
3.1 Menetelmä pähkinäkuoressa	29
3.2 Tavoiteltava osaaminen	30
3.3 Menetelmän eri toimintamallit ja oppimisprosessi	31
3.4 Oppimisympäristön toimijat	35
3.5 Oppimisprosessin toteutuminen	37
3.6 Oppimisympäristön suunnitleminen	38
3.7 Opiskelijan käytössä olevat resurssit	41
3.8 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja jatkokehittäminen	43
TODELLISIA TYÖYMPÄRISTÖJÄ JÄLJITTELEVÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT	
4 Oppimistehdas tuotantoprosessin oppimisympäristönä	45
4.1 Oppimistehdas pähkinäkuoressa	45
4.2 Tavoiteltava osaaminen	46
4.3 Oppimisympäristön toimijat	46
4.4 Opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt	47
4.5 Opiskelijan käytössä olevat resurssit	48
4.6 Oppimisprosessin toteutuminen	48
4.7 Oppimisympäristön suunnitleminen	51
4.8 Ohjauksen kohteet	51
4.9 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen	52

5	Koulutusmalli yrittäjyyden ja yritystoiminnan oppimiseen	54
5.1	Koulutusmalli pähkinäkuoressa	54
5.2	Tavoiteltava osaaminen	56
5.3	Oppimisympäristön toimijat	56
5.4	Opetusmenetelmät ja opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioiminen	57
5.5	Opiskelijan käytössä olevat resurssit	57
5.6	Oppimisprosessin toteutuminen	58
5.7	Oppimisen ohjauksen kohteet	63
5.8	Oppimisympäristön suunnitteleminen	64
5.9	Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen	66
6	Hyvä yritys – yrittäjyyden, yritystoiminnan ja ammatin oppiminen virtuaalimaailmassa	68
6.1	Hyvä yritys -malli pähkinäkuoressa	68
6.2	Tavoiteltava osaaminen	69
6.3	Oppimisympäristön toimijat	69
6.4	Opetusmenetelmät ja opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioiminen	70
6.5	Opiskelijan käytössä olevat resurssit	70
6.6	Oppimisprosessin toteutuminen	72
6.7	Oppimisympäristön suunnitteleminen	75
6.8	Oppimisen ohjauksen kohteet	76
6.9	Oppimisympäristön kehittäminen ja hyödyntäminen	77
7	Nyt ja tulevaisuudessa	81
8	Aineistojen kokoaminen ja arvioiminen	83
9	Lähteet	87
	LIITE 1:	
	Arviointikriteeristö ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen suunnitteluun ja kehittävään arviointiin	88
	LIITE 2:	
	Pedagogisen kehittämishankkeen toteutuksen arviointikriteeristö	97

LUKIJALLE

Viime vuosina ammatillisessa koulutuksessa on opetuksen tärkeänä kehittämistavoitteena ollut luoda oppimisympäristöjä, joissa hankitaan työelämän tarvitsemaa ammatillista osaamista ja edistetään tavoitteiltaan, motivaatioiltaan, oppimisvalmiuksiltaan ja kulttuuritaustaltaan erilaisten opiskelijoiden oppimista. Lisäksi kehittämistavoitteena on ollut tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntämällä monipuolistaa opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, tukea ja ohjata oppimisprosesseja sekä simuloida työelämän toimintaympäristöjä. Myös yrittäjyysopintojen laajentaminen on tärkeää tutkinnon perusteita uudistettaessa. (Koulutus- ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma.)

Näiden linjausten mukaisia toimintamalleja on kehitetty ja pilotoitu ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen kehittämishankkeissa, joita Opetushallitus on rahoittanut vuosina 2007–2009.

Tämän julkaisun tarkoituksena on koota ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen kehittämishankkeissa toimineiden henkilöiden (opettajat ja hankehenkilöstö) oivalluksia ja ideoita oppimisympäristöjen kehittämisestä. Lisäksi kuvataan kehittämistyön tuotoksina syntyneet toimintamallit/esimerkit, joita voidaan hyödyntää ja soveltaa eri aloilla. Julkaisu on suunnattu ammatillisen koulutuksen kehittäjille, opettajille, oppilaitosjohdolle sekä opetustoimen henkilöstökoulutuksen ja työelämän edustajille.

Julkaisu koostuu viiden eri koulutuksen järjestäjän ammatillisen koulutuksen toimintamalleista, jotka on tuotettu oppimisympäristöjen kehittämishankkeissa. Mallit on kehitetty Opetushallituksen valtionavustuksen tukemissa oppimisympäristöjen kehittämishankkeissa vuosina 2007–2009. Tiedot on koonnut Educa-Instituutti Oy oppimisympäristöhankkeiden raporteista, verkkosivuilta, vertaisarvioinneista ja haastatteluista. Kuvausten yhteydessä on linkit kehittämishankkeen sivuille. Julkaisun kokonaisrakenteesta, pohjakuvausten laatimisesta ja kuvausten tuottamisesta yhteistyössä hankevetäjien kanssa on vastannut Tarja Frisk Educa-Instituutti Oy:stä.

Julkaisussa esitettyjen kuvausten laatimiseen ovat osallistuneet seuraavat oppimisympäristöhankkeiden vetäjät: Hemmo Airasmäki, Turun ammatti-instituutti, Nina Eskola, Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymän Pirkanmaan ammattiopisto, Anna-Liisa Jeskanen-Aarnipuro, Pohjois-Karjalan ammattiopisto, Taisto Kuula, Kemi-Tornionlaakson koulutusyhtymä Lappia sekä Georges Segura, Koulutuskeskus Salpaus. Hankkeiden vetäjät ovat työstäneet kuvauksia yhdessä hankkeen muiden toimijoiden kanssa. Julkaisua on kommentoinut ammatillisten oppimisympäristöjen hankkeiden ohjaajana toiminut Minna Taivassalo-Salkosuo Opetushallituksesta.

Luvun 7 Nyt ja tulevaisuudessa ovat laatineet Opetushallituksen edustajat Minna Taivassalo-Salkosuo, Susanna Tauriainen ja Seppo Valio.

Hyvien käytänteiden ja toimintamallien kokoamisessa on hyödynnetty vertaisarviointeja ja -käyn-tejä sekä palauteraportteja. Ne on toteutettu kehitettäessä vertaisarviointimallia hyvien käytänteiden tunnistamiseen, kehittämiseen ja levittämiseen ammatillisessa koulutuksessa. Raportin liitteenä ovat vertaisarviointikriteeristöt. Lisätietoa osoitteesta <http://vertaisarviointi.wikispaces.com>.

Hyviä lukuhetkiä toivottaen

Pasi Kankare

Johtaja

Ammattikoulutus-toimintayksikkö

1

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KUVAUSTAPA

1.1

Taustaa ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöistä

Oppimisympäristö on oppimista edistävä paikka, tila, yhteisö tai toimintatapa.

Oppimisympäristössä tärkeitä ovat tavoitteellisuus ja ohjaus. Oppimisympäristöjä voi jäsentää eri tavoin.

Oppimisympäristö voi olla avoin tai suljettu. Avoimessa oppimisympäristössä korostetaan opiskelijakeskeisyyttä, oppimisprosessin tärkeyttä, monipuolisten opetusmenetelmien käyttöä, verkostoitumista todellisiin työympäristöihin ja oppimista tukevia ohjausmenetelmiä. Opiskelijan oppimisessa tavoitellaan itseohjautuvuutta ja aktiivisuutta. Suljetulla oppimisympäristöllä tarkoitetaan opettajakeskeisempää ja oppisisältöjä korostavaa oppimisympäristöä.

Oppimisympäristö voi olla aito tai simuloitu työympäristö. Ammatillisessa koulutuksessa **aidot työympäristöt** ovat muodostuneet oppimisympäristöiksi työssäoppimisen vakiinnuttua. Opiskelu tapahtuu yhä enemmän yhdessä työelämän edustajien kanssa. Opiskeluun liittyvät silloin olennaisesti aidot tehtävät työpaikalla ja aitojen ongelmien ratkaiseminen työpaikkojen henkilöstön ja opettajan ohjauksessa. Tässä raportissa esitellään paikallisia työympäristöjä hyödyntävä koko ammatillisen perustutkinnon järjestämismalli, jossa koulutus viedään paikkakunnalle, jossa ei ole koulutuksen järjestäjän oppilaitosta. Lisäksi esitellään toiminnallinen Kylpemällä kielitaitoa -menetelmä, jossa kieltä opiskellaan aidossa työympäristössä.

Työympäristöä simuloivia ympäristöjä on hyödynnetty ammatillisessa koulutuksessa. Näitä ovat esimerkiksi yrityssimulaatiot, joissa mallinnetaan aidon työelämän prosesseja ja ongelmia. Harjoitusyritystoiminta ja työprosessien mallintaminen oppimista varten voidaan toteuttaa oppilaitoksen tiloissa, oppilaitoksen ulkopuolisissa tiloissa tai virtuaaliympäristössä. Ohjaajina toimivat opettajat ja työpaikkojen edustajat. Tässä raportissa esitellään kolme erilaista yrityssimulaatiota. Yksi simulaatio hyödyntää paikalliselta yrittäjältä hankittuja tiloja, ja ohjaajana toimii työelämän edustaja. Ideana on valmentaa opiskelijoita yrittäjyyteen ja itsenäiseen urakointitoimintaan. Toisessa oppimisympäristössä mallinnetaan suunnittelu- ja valmistusprosessia hyödyntämällä ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä. Kolmannessa yrityssimulaatiossa perustetaan yritys virtuaalimaailmaan, jossa tuotetaan palveluja aidoille asiakkaille eri puolille maailmaa.

Tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan hyödyntää oppimisympäristössä monin eri tavoin. Tällöin opetuksessa ja oppimisen tukena hyödynnetään mm. erilaisia sosiaalisen median työkaluja, 3D-virtuaalimaailmoja, mobiililaitteita sekä digitaalista kuvaa ja ääntä. Tieto- ja viestintätekniikka ovat tärkeitä ammatillisen koulutuksen ja työelämäyhteistyön toteuttamisessa. Niiden avulla voidaan tukea työelämän edustajien ja opiskelijoiden vuorovaikutusta opiskelun aikana sekä ohjata opiskelijoita, kun nämä ovat oppimassa työpaikoilla. Tieto- ja viestin-

tätekniikan pedagogisesti tarkoituksenmukainen hyödyntäminen mahdollistaa oppimisprosessin dokumentoitumisen, läpinäkyvyyden ja siten oikea-aikaisen ohjauksen. Opiskelijan aktiivinen rooli oppimisprosessissa ja sisältöjen tuottamisessa korostuu opettajan toimiessa oppimisprosessin ohjaajana. Osassa tämän julkaisun toimintamalleja on hyödynnetty tieto- ja viestintätekniikkaa.

1.2 Oppimisympäristöjen kuvaaminen

Tässä julkaisussa kuvataan käytänteet kuviossa 1 esitetyn jäsenyyksen mukaan.

Oppimisympäristöjä esitellään viiden ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöhankkeen pohjalta. Tarkasteltavat viisi hanketta valittiin syksyllä 2008. Valinnan teki oppimisympäristöjen hankkeiden edustajista ja Opetushallituksen edustajasta koostuva ryhmä. Hankkeiden valinnan perusteena olivat hankkeiden alueellinen edustavuus ja erityyppisten oppimisympäristöjen esille tuominen. Tiedonhankintaa oppimisympäristöistä kuvataan tarkemmin luvussa 8.

Oppimisympäristöjen kuvaus pohjautuu seuraaviin kysymyksiin:

Kuvio 1. Oppimisympäristöjen kuvaamisen näkökulmat.

1. Millaista osaamista oppimisympäristöllä tavoitellaan?

Ammatillisessa koulutuksessa lähtökohdana ovat ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteissa ilmaistut ammattitaitovaatimukset. Oppimisympäristöjen avulla tuetaan tutkinnon perusteissa ilmaistujen osaamistavoitteiden ja sisältöjen saavuttamista. (OPH 2009.)

Tässä raportissa kuvatut oppimisympäristöt on kehitetty ammatilliseen peruskoulutukseen.

2. Mitä opetusmenetelmiä ja -järjestelyjä käytetään, ja miten opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat huomioidaan?

Monipuoliset ja opittavien asioiden sisältöjen opettamiseen soveltuvat opetusmenetelmät tukevat oppimista. Myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat vaikuttavat siihen, miten ja mitä asioita opitaan. Kuvauksissa esitetään, millaisia opetusmenetelmiä ja järjestelyjä käytetään sekä miten opiskelijoiden erilaisia lähtökohtia on otettu huomioon.

3. Mitkä ovat opiskelijan käytössä olevat resurssit?

Oppimisympäristöjen resursseilla tarkoitetaan mm. seuraavia asioita:

- ◆ tietolähteet
- ◆ konkreettiset työkalut
- ◆ työkalut kognitiivisten prosessien avaamiseksi: miten ajatteluprosessit tehdään näkyviksi
- ◆ tietokoneet ja muut laitteet
- ◆ tila.

Myös henkilöitä, kuten opettajia ja ohjaajia, voidaan pitää tietolähteinä, mutta heidän osuutetaan kuvataan kohdassa 5.

4. Millaisia oppimisprosesseja oppimisympäristö mahdollistaa, ja miten oppiminen tehdään näkyväksi?

Opiskelijan oppimisprosessi oppimisympäristössä sisältää erilaisia vaiheita, joissa vaihtelevat opiskelupaikat, tehtävät, opetusmenetelmät ja ohjaajat. Tässä kohdassa kuvataan opiskelijan oppimisprosessia oppimisympäristössä vaiheittain sekä niitä tapoja, joilla oppimisprosessia tehdään näkyväksi.

5. Ketkä toimivat oppimisympäristössä, ja mitkä ovat heidän roolinsa?

Oppimisympäristöistä kuvataan toimijat ja heidän roolinsa oppimisympäristössä. Lisäksi kuvataan, miten he ovat toimineet yhteistyössä toistensa ja muiden tahojen kanssa sekä miten eri toimijat on perehdytetty oppimisympäristöön.

6. Mitkä ovat oppimisen ohjauksen kohteet?

Tässä kohdassa esitellään seuraavien asioiden toteutuminen:

- ◆ Motivaation luonti ja ylläpito
- ◆ Tavoitteellisen ja tietoisin oppimisen tuki
- ◆ Oppijan havainnoinnin ohjaus
- ◆ Oppijan oman/yhteisen tiedonrakentelun tuki
- ◆ Reflektiivisyyden edistäminen/tuki
- ◆ Ongelmanratkaisuprosessin tuki
- ◆ Yhteistoiminnallisuuden ja vuorovaikutuksen eli dialogin tuki

7. Miten kuvattua oppimisympäristöä voidaan hyödyntää ja kehittää?

7.1 Mitä vastaavaa oppimisympäristöä käyttöön ottavan tulisi ottaa huomioon?

Tässä kohdassa kuvataan kokemuksia erityisesti sellaisista asioista, jotka ovat keskeisiä tai joita kannattaa tehdä toisin.

7.2 Millaista resursointia vastaavanlaisen oppimisympäristön hyödyntäminen edellyttää (aika ja raha)?

Tässä kohdassa kuvataan resursseja, joita oppimisympäristön suunnittelu, rakentaminen, välineistö ja henkilöiden perehdytys vaativat. Resursseihin vaikuttaa olennaisesti, onko kyse täysin uudesta käytännöstä vai onko vastaavanlaisesta oppimisympäristöstä jo kokemusta. Onko esimerkiksi opettajilla jo kokemusta tai osaamista oppimisympäristöstä, ja onko oppilaitoksessa jo olemassa tarvittavat laitteet ja välineet?

7.3 Oppimisympäristön hyödyntäminen jatkossa

Tässä kohdassa kuvataan ja pohditaan sitä, millaisia tulevaisuuden mahdollisuuksia oppimisympäristöön liittyy ja miten oppimisympäristöä käytetään koulutuksen järjestäjän omassa toiminnassa. Lisäksi on kuvattu vertaiskäynneillä syntyneet ideat toimintamallien jatkokehittämiseen ja levittämiseen.

Julkaisussa esitellään seuraavissa kehittämishankkeissa syntyneet toimintamallit.

Taulukko 1. Julkaisussa esiteltävät toimintamallit ja kehittäjätahot.

Hanke ja toteuttaja	Toimintamalli
Sotereppu – työelämälähtöinen malli alueellisten oppimisympäristöjen kehittämiseen <i>Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymän Pirkanmaan ammattiopisto</i>	Paikallisen työelämän ympäristöjä hyödyntävä ammatillisen perustutkinnon järjestämismalli
Kylpemällä kielitaitoa – toiminnallinen vieraan kielen oppimis- ja tunnistamisen menetelmä <i>Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä, Nurmes</i>	Kielen opiskelua aidossa työympäristössä
Työelämälähtöinen oppimisympäristö <i>Turun ammatti-instituutti</i>	Yrityssimulaatio, jossa opiskelijat oppivat yrittäjyyttä ja urakointia ammattimiehen ja opettajan ohjauksessa.
Oppimistehdas tuotantoprosessin oppimisympäristönä <i>Kemi-Tornionlaakson koulutusyhtymä Lappia</i>	Yrityssimulaatio, jossa mallinnetaan todellista tuotantoympäristöä perustamalla suunnittelu yritys ja konepajayritys. Ensin ammattikorkeakoulun opiskelijat suunnittelevat tuotteet suunnittelu yrityksessä. Tuotteet valmistetaan ammattiopistossa, jossa ammattiopiston opiskelijat valmistavat tuotteet ja tekevät koneiden kunnossapidon.
Hyvä yritys – yrittäjyyden, yritystoiminnan ja ammatin oppiminen virtuaalimaailmassa <i>Koulutuskeskus Salpaus, Lahti</i>	Opiskelijat perustavat yrityksen (NY), jonka toiminta siirretään osittain virtuaalimaailmaan. Opiskelijat ovat virtuaalimaailmassa tekemisissä oikeiden asiakkaiden kanssa. Yrityksen kirjanpito toteutetaan reaali maailmassa.

Toimintamallit on kehitetty vuosina 2007–2009. Ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteet ovat uudistuneet vuosina 2008–2010. Raportissa käytetään pääosin uudistuneiden tutkinnon perusteiden käsitteistöä.

TYÖPAIKAT OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

2

SOTEREPPU – TYÖELÄMÄLÄHTÖINEN MALLI ALUEELLISTEN OPPIMISYMPÄRISTÖJEN KEHITTÄMISEEN

2.1 Malli pähkinäkuoressa

Malli on kehitetty vastaamaan sosiaali- ja terveysalan lisääntyvään työvoiman tarpeeseen etenkin kasvukeskusten ulkopuolella. Pedagogisena lähtökohtana mallin kehittämiseksi on ollut sulautuva oppiminen. Mallissa ammatillinen perustutkinto järjestetään paikallisena, alan oppilaitoksen sijaintipaikasta riippumattomana ammatillisena koulutuksena. Opetuksen järjestämisessä painotetaan paikallisen osaamisen ja aitojen toimintaympäristöjen hyödyntämistä. Opiskelijoiden opiskelussa hyödynnetään paikallista ryhmätilaa kotipesää, paikallisia työpaikkoja ja verkko-oppimisympäristöä. Kuviossa 2. kuvataan oppimisympäristön kokonaisuus.

Mallin tavoitteena on ammatillisen koulutuksen järjestäminen alueellisen tarpeen mukaan ja taloudellisesti kestävin perustein. Koulutusta on mahdollista toteuttaa tarpeen mukaan ilman kiinteän toimipisteen perustamista kuntaan. Keskeistä on tiivis yhteistyö paikallisten työpaikkojen kanssa. Koulutus käynnistetään ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä paikallisen työelämän kanssa.

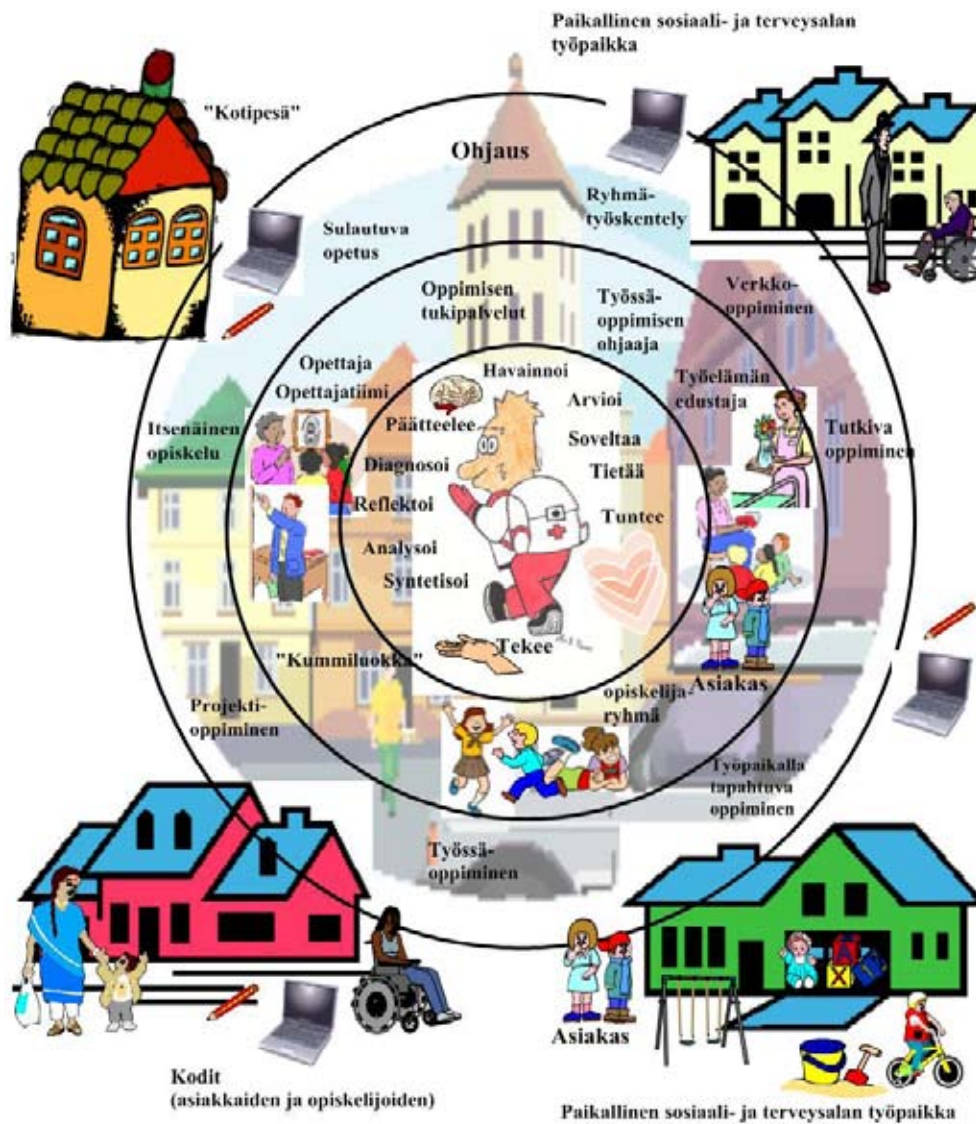
Oppimisympäristön suunnittelu ja toteutus sekä opetus noudattavat yhteisopettajuuden periaatteita. Paikallisia työpaikkoja hyödyntävä oppimisympäristö vaatii tiivistä yhteistyötä paikallisten työpaikkojen kanssa.

Oppimisympäristön toimijoita ovat

- ♦ opettajat
- ♦ paikallisten työpaikkojen esimiehet ja henkilöstö sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta
- ♦ alueella asuvat nuoret.

Malli on kehitetty Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymän Pirkanmaan ammattiopistossa vuosina 2007–2009, ja se on käytössä lähihoitajakoulutuksessa Ikaalisissa ja Virroilla. Koulutuksen tarjoaminen on perustunut koulutuksen järjestäjän kirjalliseen strategiaan, jossa lähtökohtana on ollut koulutuksen järjestämisen ja toteuttamisen mallintaminen niin, että koulutusta voidaan tarjota kuntayhtymän alueella työelämän tarpeiden ja nuorten hakeutumisen perusteella. Opiskelijat voivat suorittaa kyseisen mallin mukaisen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusopinnot kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito sekä kuntoutumisen tukeminen. Opiskelijoiden on mahdollista jatkaa vanhustyön ja sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelmaopinnoissa työelämä- ja verkkopainotteisena opiskeluna.

Lisätietoja oppimisympäristöstä saa linkistä <http://sotereppu.wikispaces.com/>.

Kuvio 2. Sotereppu-hanketoimijoiden laatima kuvaus oppimisympäristöstä sovellettuna oppimisympäristökuvaajaan (Silander, P. 2009).

2.2 Tavoiteltava osaaminen

Oppimisympäristö tukee lähihoitajan osaamisen kehittymistä ja sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittamista. Oppimisympäristö edistää lähihoitajaopiskelijan ammatillista kasvua sekä lähihoitajan työssä tarvittavien tietojen, taitojen ja asenteiden kehittymistä. Oppimisympäristön kehittämisen aikana olivat voimassa sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteet 2001. Tutkinnon yhteiset ammatilliset tutkinnon osat ja niiden laajuudet olivat kasvun tukeminen ja ohjaus (16 ov), hoito ja huolenpito (22 ov) ja kuntoutumisen tukeminen (12 ov). Vuonna 2010 voimaan tulevissa tutkinnon perusteissa laajuudet ovat seuraavat: kasvun tukeminen ja ohjaus 15 ov, hoito ja huolenpito 20 ov ja kuntoutumisen tukeminen 15 ov.

2.3 Opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt

Opetusmenetelmiä ovat

- ♦ työpaikoilla opiskelu: työpaikalla opiskellaan ja harjaannutetaan kokonaisvaltaisesti lähihoitajan ammattitaitoon kuuluvaa osaamista
- ♦ lähiopetus
- ♦ opetuskeskustelut ja luennot
- ♦ käytännön harjoitukset
- ♦ erilaiset oppimistehtävät
- ♦ oppimistehtävät verkossa ja työpaikoilla
- ♦ ryhmätyöt
- ♦ opintokäynnit
- ♦ yhteisten projektien toteutus paikallisten työelämän edustajien kanssa
- ♦ luentoja Live Meetingin välityksellä.

Monipuolisten opetusmenetelmien käytöllä tuetaan erilaisia lähtökohtia edustavien opiskelijoiden oppimista.

Opetusmenetelmien käytöstä on enemmän kohdassa Oppimisympäristö ja opiskelijan oppimisprosessi.

Opiskelijoiden lähtökohtia selvitetään koulutuksen alkuvaiheessa erilaisin testein, muun muassa oppimistyylytestillä. Tulokset pyritään ottamaan huomioon opiskelijan oppimisen suunnittelussa. Jaksossa Erilaisissa oppimisympäristöissä oppiminen opiskelija perehdytetään oppimisympäristöissä toimimiseen sekä selvitetään opiskelijan oman oppimisen vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat otetaan huomioon monipuolisin opetusmenetelmin sekä muun muassa mahdollistamalla poissaolojen korvaaminen ja oppimistehtävien tekeminen siten, että opiskelija oppii työpaikalla kyseisen sisällön.

2.4 Opiskelijan käytössä olevat resurssit

Tilat

Oppimisympäristön tiloja ovat kotipesä, paikalliset työpaikat ja verkko-oppimisympäristö. Paikalliset työpaikat on valittu siten, että ne edustavat monipuolisesti sosiaali- ja terveystieteiden perusopintojen sisältöjä ja niissä on mahdollisuus oppia tavoitteiden mukaisia asioita. Kotipesää käytetään opiskelijaryhmän yhteiseen lähiopiskeluun, lähihoitajan työn toimenpiteiden opiskeluun ja asiakastilaisuuksien järjestämiseen. Kotipesän valinnassa ja suunnittelussa lähtökohtina on pidetty muunneltavuutta eri käyttötarkoituksiin. Tilan valinnassa on pidetty tärkeänä seuraavia asioita:

1. Tilan koon tulee olla riittävä asiakkaille suunnattavaa toimintaa varten.
2. Asiakkaiden on helppo tulla tilaan. Huomiota kiinnitetään esimerkiksi esteettömään toimintaympäristöön ja kulkuun sekä keskeiseen sijaintiin.
3. Työpaikoille on kohtuullinen matka.
4. Tila sopii opetus- ja koulutustoimintaan ja on muunneltava. Tilassa on jakomahdollisuudet esim. pienryhmissä työskentelyyn. Lisäksi tilassa on toimiva tieto- ja viestintäteknikka ja langaton verkko.
5. Varastotilat ovat riittävät opetusmateriaalille ja välineille.
6. Tila on riittävä opettajien ja muun henkilöstön työtilaksi ja sosiaalisesti tilaksi myös opiskelijoille.
7. Tilassa on mahdollisuus pienimuotoiseen ruokailuun.

Tietolähteet

Opiskelijat hankkivat tietoa paikallisten työpaikkojen työntekijöiltä, asiakkailta, opettajilta ja toisilta opiskelijoilta. Alan työpaikoissa työskentely tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden havainnoida ja haastatella alan työntekijöitä sekä alan tärkeimpiä asiantuntijoita, aitoja asiakkaita. Opiskelijoiden tehtäviin kuuluu kokeneiden työntekijöiden havainnointi ja haastattelutehtäviä. Myös työpaikkojen erilaiset asiapaperit ovat opiskelijoiden oppimisen tietolähteenä. Opiskelijat etsivät tietoa verkosta ja alan kirjallisuudesta. Tietolähteinä toimivat lisäksi kotipesän käsikirjasto, paikallinen kirjasto ja kotipesään tulevat lehdet.

Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen

Verkko-oppimisympäristössä on käytössä laajasti Moodlen työkalut. Kotipesässä on myös Smart Board -taulut, joiden avulla tuetaan ja havainnollistetaan opettajan etäohjausta. Live Meetingin avulla on tarkoitus vähentää opettajan liikkumista eri toimipisteissä. Työpaikkojen edustajat ovat mukana verkossa ohjaamassa opiskelijoita. Moodle ja Live Meeting mahdollistavat samanaikaisen yhteisopetuksen kahdella eri paikkakunnalla sijaitsevan opetustilan välillä. Smart Board -taulu ja dokumenttikamera auttavat etäopetuksen havainnollistamisessa.

Jokaisella opiskelijalla on käytettävissään kannettava tietokone, joka mahdollistaa tiedonhaun ja työnteon aina tarvittaessa ilman erillistä varausta tietokoneluokkaan tai jonottamista koneelle. Tietokoneen voi ottaa mukaan työpaikalle. Kotipesässä on langaton verkko, joka mahdollistaa kotipesän muunneltavuuden. Opettajilla ja opiskelijoilla on käytössään myös digikamerat oppimistilanteiden dokumentoimiseksi.

2.5 Oppimisprosessin toteutuminen

Opiskelu tapahtuu prosessina paikallisten oppimisympäristöjen tukemana. Tutkinnon eri osat opiskellaan samojen vaiheiden kautta. Opiskelijan oppimisprosessi oppimisympäristössä voidaan jäsentää seuraaviksi vaiheiksi.

1. Opiskelijat opiskelevat teoreettisen tietoperustan ohjatusti
 - a. lähiopetuksessa kotipesässä
 - b. verkko-opetuksen keinoin
 - c. itsenäisesti opiskellen
 - d. vertaisoppien toisten opiskelijoiden kanssa.
2. Opiskelijat opiskelevat lähihoitajan taitoja ensin lähiopiskelussa kotipesässä.
3. Opiskelijat opiskelevat lähihoitajan taitoja ja asiakkaan kohtaamista aidossa työympäristössä paikallisessa työpaikassa.
4. Työpaikoilla opiskellaan opettajan ja työelämän edustajan ohjauksessa.
5. Opiskelijat reflektoivat oppimaansa ohjatusti ja yhteisesti verkossa tai lähiopiskelussa.
6. Kunkin tutkinnon osan lopussa opiskelijoilla on useita viikkoja kestävä työssäoppimisjakso, jolloin opiskelijoiden osaamista arvioidaan.

Lähiopiskelun ja työpaikalla tapahtuvan opiskelun määrä, rytmitys ja pituus vaihtelevat tutkinnon osasta toiseen. Oppimisympäristön ohjaajina toimivat opettajat ja paikallisten työpaikkojen työntekijät.

Taulukossa 2 kuvataan oppimisprosessin eteneminen oppimisympäristöissä sekä sen toimijat ja ohjaus.

Taulukko 2. Oppimisprosessin eteneminen, toimijat ja ohjaus.

Opetus- tai ohjausmenetelmä	Toteutus	Toimijat ja ohjaus
1. Lähiopiskelu kotipesässä	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Johdatus teeman opiskeluun: tavoitteet ja käytännön järjestelyt ◆ Johdatus sisältöön: peruskäsitteet ja teoria ◆ Oppimistehtävien ohjeistus ◆ Taitojen opiskelu ◆ Opiskelijoiden oppimistehtävä ja sen selvittäminen – Moodle yhteisen tiedonrakentelun tukena 	Opiskelijaryhmä yhdessä. Sisällön opettaja opettaa ja ohjaa. Opettajat ja työpaikkojen työntekijät ovat laatineet oppimistehtävät yhteistyössä.
2. Itsenäinen opiskelu	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Opiskelija hankkii oppimistehtävien aiheista lisätietoa oppikirjoista ja verkkolähteistä. ◆ Opiskelijat valmistautuvat oppimistehtävien tekemiseen työpaikalla. 	Opiskelijat
4. Opintokäynnit	Opiskelijat menevät työpaikoille tutustumaan lähihoitajan työhön.	Opiskelijat pienryhmissä ja opettajat yhdessä
5. Ohjattu oppiminen työpaikalla	Lähihoitajan taitoja ja asiakkaan kohtaamista opitaan aidossa työympäristössä ja -tilassa aidossa työtilanteissa.	Työpaikkojen kokeneet työntekijät ja opettaja ohjaavat opiskelijaa.
6. Lähiopiskelu kotipesässä tai itsenäisesti kotona	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Opiskelijat kirjaavat työpaikoilla opiskelun jälkeen havaintonsa ja kokemuksensa Moodleen ja tutustuvat toistensa kokemuksiin niitä kommentoiden. ◆ Reflektoidaan kokemuksia. ◆ Pohditaan aiheesta heränneitä kysymyksiä ja epäselviä asioita. 	Opettaja ohjaa opiskelijoita verkossa reaaliaikaisesti, sovittuun viiveen aikana tai kasvokkain kotipesässä.

1. Lähiopiskelu kotipesässä

Lähiopiskelu alkaa kotipesässä teeman käsittelyllä. Kunkin tutkinnon osan opinnot alkavat kotipesässä tavoitteisiin ja sisältöihin orientoitumisella. Opetusmenetelminä ovat luennot ja opetuskeskustelu.

Opiskelijat opiskelevat kotipesässä käytännössä sellaisia toimenpiteitä, joita ei voi potilasturvallisuuden vuoksi suoraan opiskella työpaikalla tai joiden tekeminen helpottuu opiskelun myötä. Näitä toimenpiteitä ovat mm. injektio antaminen, katetrointi ja verenpaineen mittaaminen. Opiskelijat opiskelevat toimenpiteitä sekä nukun avulla että toisten opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat esimerkiksi mittaavat verenpaineen toisiltaan ja opettelevat mittalukujen lukemista ja tulkintaa. Opiskelijat opiskelevat myös injektio antoa toisilleen.

2. Itsenäinen opiskelu

Opiskelija opiskelee itsenäisesti ennen opiskeluaan työpaikalla. Opiskelijat saavat teemaan liittyviä oppimistehtäviä, joihin heitä ohjataan hakemaan tietoa teoriasta tai kokeneiden työntekijöiden havainnoimisesta ja haastattelemisesta. Oppimistehtävillä ohjataan opiskelijan oppimista. Oppimistehtävien avulla opiskelija suuntautuu opittavaan asiaan, esimerkiksi päivähoitossa lapsihavainnointiin, ja soveltaa sitä käytäntöön työpaikalla. Tehtävät ohjeistetaan opiskelijoille kotipesässä lähiopiskelun aikana. Tehtävät käsitellään työpaikalla opiskelun jälkeen yhdessä opettajan ja opiskelijoiden kanssa joko verkossa tai lähiopiskelussa.

3. Opintokäynnit

Opintokäynneillä opiskelija tutustuu lähihoitajan työn kokonaisuuteen ja paikallisen sosiaali- ja terveydenhuollon eri tahoihin. Kunkin tutkinnon osan alkuvaiheessa opiskelijat tutustuvat lähihoitajan työhön opintokäynnillä. Esimerkiksi kasvun tukemisen ja ohjauksen tutkinnon osan alussa opiskelijat menevät opintokäynnille paikalliseen päiväkotiin tutustumaan lähihoitajan työhön päiväkodissa. Lisäksi opintokäyntejä tehdään paikallisiin sosiaali- ja terveysalan työpaikkoihin, yhdistyksiin, työsuojelunäyttelyyn, alan messuille ja muihin tapahtumiin. Kuntoutumisen tuen tutkinnon osan opinnoissa opiskelijat tutustuvat paikallisiin kuntoutuksen palveluihin, kuten erityisluokkiin, apuvälinepalveluihin, päihdehuoltoon sekä järjestöihin.

4. Ohjattu oppiminen työpaikalla

Opiskelija menee työpaikalle opiskelemaan todellisia, etukäteen suunniteltuja työtehtäviä. Työpaikalla oppimistapoja ovat oppiminen tekemällä todellisia työtehtäviä, kokeneiden työntekijöiden havainnointi ja haastattelu sekä yhteisten projektien toteuttaminen.

Työpaikalla opiskelun rytmitys vaihtelee tutkinnon osan ja opiskeltavan sisällön mukaan. Rytmityksen malleja ovat seuraavat:

- ◆ viikoittainen tietty päivä, jolloin opiskelijat menevät työpaikalle muutamana viikkona kerran viikossa aamupäiväksi ja palaavat kotipesään iltapäiväksi keskustelemaan havainnoistaan ja kokemuksistaan
- ◆ projektit: opiskelijat toteuttavat yhteisen projektin työntekijöiden kanssa, esimerkiksi halloween-juhlan järjestämisen lapsille perhepäivähoidon kanssa tai päivähoitoiden historia-näyttelyn
- ◆ sisältökohtainen rytmitys: esimerkiksi opiskelijat opiskelevat kaksi peräkkäistä päivää vanhusten palvelukodissa ja tutustuvat lähihoitajan työn kokonaisuuteen.

Työpaikalla opiskeltavat asiat on suunniteltu yhteistyössä paikallisten työpaikkojen työntekijöiden kanssa tutkinnon osien tavoitteiden pohjalta.

Tämän luvun lopussa on esimerkkejä oppimisympäristön hyödyntämisestä tutkinnon eri osissa.

Opiskelijoiden perehdyttäminen oppimisympäristöön

Opiskelijat perehdytetään yleisesti oppimisympäristöihin ja niissä toimimiseen jaksossa Eri-laisissa oppimisympäristöissä toimiminen. Jakson suorittaneet opiskelijat ovat saaneet sekä opiskelijoiden itsensä että opettajien mielestä hyvät taidot oppimisympäristössä toimimiseen. Myös koulutuksenjärjestäjän opettajien on tulevaisuudessa mahdollista osallistua laajemmin toimintaan, ja suunnitelmissa on tarjota jaksoa myös työpaikkojen edustajille.

Jakson tavoitteena on, että opiskelija

- ♦ hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä toimimisen
- ♦ tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittymisalueitaan erilaisissa oppimisympäristöissä
- ♦ osaa hahmottaa työelämässä ja verkossa toimimista
- ♦ osaa toimia erilaisissa oppimisympäristöissä ja käyttää tarvittavaa teknologiaa
- ♦ osaa hyödyntää mediaa ja kirjallisuutta sekä asiantuntijoiden ja toisten opiskelijoiden kokemuksia oman oppimisensa tukena.

Jakson sisältönä ovat

- ♦ minä oppijana erilaisissa ympäristöissä
- ♦ työelämäosaaminen
 - työelämän vuorovaikutus ja ryhmätilanteet
 - työelämän pelisäännöt
 - haastattelu, havainnointi ja dokumentointi
- ♦ verkko-oppimisympäristötaidot
 - Moodle, Smart Board ja Live Meeting, Wiki
 - verkkokirjoittaminen ja medialukutaito
 - verkkotyöskentelyn pelisäännöt
- ♦ oman portfolion esittely.

Opiskelijat hahmottavat omaa tapaansa oppia oppimistyylytestin ja minä oppijana -swotin avulla. Työelämäosaamisen kehittämiseksi opiskelijat tekevät havainnointi- ja haastattelutehtäviä työpaikoilla. Opiskelijat haastattelevat ja havainnoivat työpaikkojen edustajia ja etsivät vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- ♦ Mitä työpaikalla voi oppia?
- ♦ Millaisia oppimistaitoja työpaikalla tarvitaan?
- ♦ Millaisia ongelmanratkaisutaitoja työpaikalla tarvitaan?
- ♦ Millainen on hyvä työntekijä työyhteisössä?

Haastattelukysymykset mietitään opiskelijoiden ja opettajan yhteistyönä.

Opiskelijat harjoittelevat Moodlen ja Wikin käyttöä. Opiskelijat harjoittelevat myös muistiinpanojen laatimista Wikiin. Opiskelijoiden oppimisprosessi dokumentoituu Moodleen. Moodleissa ovat opiskelijoiden tehtävät ja työpaikoilla opiskelun reflektoinnit. Niiden pohjalta opettajat ja opiskelija voivat seurata oppimisen edistymistä.

2.6

Aktor-mentor-malli oppimisympäristön suunnittelussa, yhteisopettajuudessa ja työelämäyhteistyössä

Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa sovelletaan yhteisopettajuutta. Siihen on suunniteltu aktor-mentor-malli. Mallin tarkoituksena on hyödyntää osaamista monipuolisesti ja käyttää opetustyössä paikallista opettajaa. Tarkoituksena on myös vähentää opettajien matkustamista eri toimipaikkojen välillä. Mentoriopettajan tehtävänä on olla päävastuussa tutkinnon osan suunnittelusta, sisällöstä, arvioinnista sekä aktorin ja mentorin työnjaosta. Mentori toimii aktorin työparina ohjaten, neuvoen ja tukien tätä opetusosuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Mentori jakaa myös materiaalia ja valmiita tehtäviä opetustyön tueksi. Aktoriopettaja opettaa omia sisältöalueitaan ja toimii sen lisäksi ohjaavana opettajana mentoriolettajan valmistamien materiaalien ja tehtävien pohjalta.

Mallin toteutus käytännössä

Mallissa opettajat suunnittelevat ja toteuttavat opetusta yhdessä siten, että he tuntevat oman opetussisältönsä lisäksi myös muut opetussisällöt, joita yleensä opettavat toiset opettajat. Tavoitteena on, että opettajat tuntevat toistensa opetussisältöjä riittävän hyvin. Tällöin jokaisen eri sisällön opettajan ei tarvitse matkustaa etäpisteeseen, vaan toisen sisällön opettaja voi opettaa etäpisteessä myös toisia sisältöjä tai ohjeistaa tehtäviä. Mentorit ovat kunkin sisällön asiantuntijaopettajia ja aktorit ovat opettajia, jotka opettavat muutakin kuin omaa asiantuntijuusalueitaan. Opetus toteutetaan kuitenkin siten, että ensimmäiset opetustunnit opettaa asiantuntijaopettaja.

Käytännössä mallin mukaan työskentely etenee siten, että mentoriolettaja selvittää, millöin sisällöt vaativat asiantuntijaopettajan osaamista. Sen jälkeen mentoriolettaja ja aktoriolettaja sopivat opetusvastuun sisällöittäin. Mentori antaa aktoriolettajalle tämän osuuksia koskevat materiaalit ja tehtävät. Kumpikin suunnittelee sopimuksensa mukaiset tunnit. He sopivat yhdessä, missä järjestyksessä sisältöjen opetuksessa ajallisesti edetään. Mentori suunnittelee, miten eri tehtäviä, oppimisympäristöjä ja työskentelytapoja toteutetaan ja miten erilaiset oppijat huomioidaan. Näistä keskustellaan yhdessä, ja aktoriolettaja ja mentoriolettaja opettavat suunnitelmansa mukaisesti. Aktoriolettaja pitää päiväkirjaa opetuksen ja mentoriolettajan suunnitelman etenemisestä. Mentoriolettaja suunnittelee arvioinnin ja vastaa arvosanan antamisesta sekä käy opiskelijaryhmän kanssa läpi arvioinnin perusteet. Aktoriolettaja arvioi osan tehtävistä. Aktoriolettaja ja mentoriolettaja kokoavat arvioinnin yhdessä.

Aktor-mentor-mallia on hyödynnetty myös uuden opettajan perehdytyksessä ja suhteiden hoidossa työelämän edustajiin. Alueellista oppimisympäristöä on toteutettu kahdella paikkakunnalla samaan aikaan. Oppimisympäristön alkuvaiheessa suunnitteluun on käytetty paljon aikaa moniammatillisen tiimin yhteistyönä. Eri paikkakuntien koulutus on suunniteltu ja toteutettu limittäin. Samaa aikaan on suunniteltu tutkinnon osia, luotu yhteyksiä työelämään sekä suunniteltu ohjausta ja arviointijärjestelmää.

Opettajatiimissä on sovittu myös kehittämisvastuista, jotka liittyvät työelämäyhteistyön rakentamiseen ja ylläpitoon, opiskelijoiden ohjauksen ja mentoroinnin kehittämiseen, arvioinnin koordinointiin sekä palautejärjestelmän kehittämiseen.

Tutkinnon osien suunnittelu

Opettajaparit käynnistävät suunnittelun tutkinnon osien opetuksen yleisistä linjauksista ja tarkentavat kasvun ohjaamisen ja tuen, hoidon ja huolenpidon sekä kuntoutumisen tukemisen tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit.

Tutkinnon osien suunnittelu laajenee kaikkien tutkinnon osaa paikkakunnalla opettavien opettajien yhteissuunnitteluksi.

Tutkinnon osasta vastaava opettajapari suunnittelee opetuksen toteutuksen periaatteet, esimerkiksi sen, mitä opitaan työpaikalla, lähiopetuksessa, itsenäisesti opiskellen verkossa tai työssä oppimalla. Suunnitelmat kirjataan. Tiivis suunnittelu mahdollistaa joustavan opetuksen opettajien kesken, ja tällöin sisällöt on helpompi linkittää toisiinsa. Opiskelijalle opettajien tiivis yhteissuunnittelu mahdollistaa sen, että kaikilla opettajilla on kokonaiskäsitys opetettavista sisällöistä ja opetus on joustavaa.

Yhteinen suunnittelu mahdollistaa opettamisen ja sen jakamisen joustavasti yhdessä. Keskustelut ovat opettajien mielestä selkiyttäneet koko tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja auttaneet yhteisen käsityksen muodostamisessa.

Alakohtaiset opettajaparit vastaavat tutkinnon osien suunnittelusta, kehittämisestä, arvioinnista ja raportoinnista. Opettajaparin vastuulla on pitää yhteyttä niihin työpaikkoihin, joissa opiskelijat opiskelevat kyseisen tutkinnon osan opintoja. Yhteistyön tapoja ovat yhteispalaverit ennen tutkinnon osiin liittyvää oppimista työpaikalla, välipalaverit sekä yhteydenpito sähköpostitse ja puhelimitse. Yhteispalavereissa opettajat ja työpaikkojen edustajat keskustelevat oppimistehtävistä ja opiskelusta työpaikalla.

Opiskelijoilta kerätään samalla kyselylomakkeella tietoa alussa heidän odotuksistaan ja kunkin tutkinnon osan jälkeen palautetta heidän oppimisympäristössään opiskelustaan. Työelämän edustajilta kerätään palautetta jokaisen tutkinnon osan päätyttyä.

Kumppanuus paikallisen sosiaali- ja terveysalan työelämän kanssa

Moniammatillinen opettajatiimi rakentaa yhteistyöverkoston paikkakuntien sosiaali- ja terveysalan työpaikoille. Moniammatillinen opettajista koostuva hankeryhmä luo yhteyksiä ja tekee vierailuja paikkakuntien sosiaali- ja terveysalan työpaikkoihin.

Tutkinnon osista vastaavat opettajaparit järjestävät ensin työelämän yhteistyö- ja ennakkointikokouksia ja sen jälkeen paikkakuntakohtaisia työelämäpalavereja tutkinnon osittain.

Muut koulutuksen kehittämiskohteet

1. Arviointi- ja palautejärjestelmää suunnittelee yksi nimetty opettajapari.
2. Ohjaus- ja mentorointimallin suunnittelusta vastaa nimetty opettajapari.
3. Suunnittelun ja toteutuksen etenemisestä kirjoitetaan blogia.

Ryhmänohjaajan työ on organisoitu eri paikkakunnilla kahdella eri tavalla: mallit ovat alueellinen ryhmänohjaaja ja tutkinnon osien mukaan toimivat ryhmänohjaajat. Tutkinnon osien ryhmänohjaajamallissa kullakin tutkinnon osalla on oma ryhmänohjaajansa, esimerkiksi kasvun ohjauksen ja tuen tutkinnon osalla on vastuupettaja. Alueellinen ryhmänohjaaja on pai-

kallinen opettaja, joka opettaa ja toimii tuutoriopettajana tutkinnon eri osissa. Opettajatiimi pitää kerran viikossa yhteisen tiimipalaverin, jossa ryhmänohjaaja esittelee opiskelijaryhmän tilanteen. Tämä on koettu tärkeäksi, jotta paljon liikkuvat opettajat pysyvät ajan tasalla ryhmien tilanteesta.

Opettajat kiertävät opettamassa ja ohjaamassa kolmessa koulutuspaikassa, Virroilla, Ikaalisissa ja Tampereella. Matkustamiseen kuluva aika eri toimipaikoiden välillä asettaa haasteita opettajien yhteisen suunnittelun järjestämiselle ja oman työajan käytölle. Yhteinen suunnittelu-aika kasvokkain voi siten jäädä ajoittain vähäiseksi. Yhteydenpidon helpottamiseksi opettajat hyödyntävät matkustusaikaansa yhteydenpitoon.

Koulutuksen toteutus ilman oppilaitoksen fyysisiä tiloja ja palveluita laajentaa opettajan roolia. Opettaja toimii opetus- ja ohjaustehtävien lisäksi ajoittain myös paikallisen kotipesän talonmiehenä, siivoojana ja käytännön asioiden organisoijana. Paikallisen koulutuksen perustamisvaiheessa opettajat ovat yhdessä suunnitelleet ja toteuttaneet paikallisten kotitilojen sisustuksen ja pitävät jatkossa niistä huolta.

Opettajat arvioivat kokemuksiaan toteutuneesta yhteisopettajuudesta arviointityökalun avulla, jolloin opettajat arvioivat swot-analyysinä yhteisopettajuuden seuraavia arviointikohteita:

- ◆ tutkinnon perusteet ja oppimisen suunnittelu
- ◆ oppimisympäristö ja oppimisen menetelmät
- ◆ opetuksen toteutus ja opetuksen tuki
- ◆ yhteisopettajuus.

Yhteistyö työpaikkojen kanssa

1. Yhteistyöstä sopiminen ja sen suunnitteleminen paikallisten sosiaali- ja terveystalon toimijoiden kanssa.

Paikallinen yhteistyö alkaa kuntayhtymässä koulutuksen järjestäjän ja kunnan sosiaali- ja terveystalon johdon tapaamisilla. Niissä sovitaan ensin paikallisen koulutuksen perusasioista.

Koulutuksen käytännön toteutuksesta sovitaan ensin paikallisten sosiaali- ja terveystalon toimijoiden kanssa, joihin lukeutuu sekä työpaikkojen esimiehiä että työntekijöitä. Tällöin sovitaan yhteistyön periaatteista ja työntekijöille järjestettävistä tarkemmista ennakoitupalavereista. Yhteistyöpalaverit järjestetään esimerkiksi paikkakunnan vanhustyön ja päivähoidon edustajien kanssa. Sovitaan yhteistyöstä kunkin tutkinnon osassa. Esimerkiksi vanhustyön edustajan kanssa sovitaan yhteistyöstä hoidossa ja huolenpidossa ja päivähoidon edustajan kanssa kasvun ohjauksessa ja tuessa. Yhteistyötapaamisissa suunnitellaan ennakoitupalaverien sisältö, ajankohdat ja osallistujat.

2. Työpaikkojen perehdytys ja yhteistyö työelämän edustajien kanssa

Ennakoitupalaverien tarkoituksena on keskustella ja sopia kullakin työpaikalla opiskeltavien asioiden sisällöistä, tavoitteista, käytännön toteutuksesta ja aikatauluista. Lisäksi sovitaan ohjauksesta. Palaveria vetää tutkinnon osan vastuopettaja. Siihen osallistuvat esimiehet ja mahdollisuuksien mukaan ohjaavat työntekijät opiskelutyöpaikoilta. Ohjaavien työntekijöiden mukanaolo on koettu tärkeäksi yhteydenpidon luomisessa. Opettajat selostavat palavereissa tutkinnon osien tavoitteet ja sisällöt. Niiden pohjalta paikallisten työpaikkojen työntekijät ja opettajat suunnittelevat yhdessä kunkin tutkinnon osan toteutuksen. Tapaamisissa suunnitellaan opiskelijoiden oppimistehtävät, tehtävät työpaikoilla ja ohjaus. Esimerkiksi hoidon ja huolenpidon tutkinnon osa suunnitellaan vanhusten palvelukodin esimiesten ja

ohjaajien yhteistyönä. Kasvun ohjaamisen ja tuen tutkinnon osan opiskelu suunnitellaan perhepäivähoidon ohjaajan, perhepäivähoitajien ja päiväkotien työntekijöiden kanssa.

Opettajat laativat tapaamisista muistiot ja toimittavat ne jälkikäteen kaikille palaveriin osallistuneille. Työelämän edustajien kanssa tehdään sopimukset suojavaatteista, ruokailuista ja ohjaamisesta. Työpaikoille ei makseta erillisiä korvauksia, vaan tarjotaan yhteistä hyötyä: oppilaitos järjestää paikallisia työpaikkaohjaajien koulutuksia tai mahdollistaa työntekijöille osallistumisen muihin koulutuksiin, kuten ensiapukoulukseen opiskelijoiden kanssa, lääkeshoidon koulutukseen tai oppimisympäristöjen perehdyttämiskoulutukseen.

Yhteistyön yhtenä muotona ovat välitapaamiset. Opettajat ja työpaikan työntekijät tapaa- vat ja keskustelevat kokemuksistaan työpaikalla opiskelusta. Opettajat tapaavat myös alueen päättäjiä ja työnantajien edustajia.

Tutkinnon osista vastaavat opettajaparit pitävät yhteyttä työpaikkoihin myös puhelimitse ja sähköpostitse.

Opiskelijoiden alueellinen rekrytointi

Opiskelijat rekrytoidaan koulutukseen paikallisesti. Markkinoinnin keinoja ovat olleet seuraavat:

- ◆ Opettajat tekevät markkinointikierroksen alueen kuntien yläkouluissa ja lukioissa.
- ◆ Koulutuksen esittelytilaisuuksia pidetään paikkakunnilla. Niihin kutsutaan perusopetuksen oppilaanohjaajia ja mahdollisia tulevia hakijoita. Nykyisiä opiskelijoita pyydetään mukaan kertomaan omista kokemuksistaan.
- ◆ Yläkoulun ja lukion oppilaille järjestetään mahdollisuus tutustua alan työpaikkoihin alueella. Oppilaat ovat esimerkiksi kiertäneet ohjatusti paikkakunnan sosiaali- ja terveystyöalan työpaikoissa.
- ◆ Opettajat tekevät yhteistyötä alueen opinto-ohjaajien kanssa. Opinto-ohjaajat saavuttavat alueen oppilaat hyvin ja voivat esitellä koulutusta oppilaille.

Vertaiskäynti

Keväällä 2009 hankkeessa toteutettiin kaksipäiväinen vertaiskäynti, jolloin nimetyt vertaisarvioijat tutustuivat hankkeeseen haastattelemalla ja havainnoimalla. Vertaiskäynnin tuloksena syntyi raportti, johon kirjattiin vahvuudet, kehittämiskohteet, mahdollisuudet ja uhat. Vertaiskäynti herätti mm. seuraavia ajatuksia jatkamahdollisuuksista:

- ◆ Erilaisissa oppimisympäristöissä toimiminen -jakson olisi hyvä kuulua kaikille opiskelijoille oppimisympäristöön orientoivina opintoina. Jakson tarjoaminen myös työelämän edustajille voisi olla hyvä ratkaisu.
- ◆ Kotipesään voitaisiin kutsua enemmän asiakkaita, esimerkiksi vanhuksia tai perhepäivähoidossa olevia lapsia ja perhepäivähoitajia. Se mahdollistaisi opiskelijoiden ja asiakkaiden kohtaamisen turvallisessa ympäristössä. Opiskelijat voisivat toimia tilaisuuksien ohjaajina ja suunnittelijoina. Tämä voisi tukea myös opiskelijoiden opiskelua työpaikoilla.
- ◆ Työelämän edustajat esittivät kiinnostuksensa osallistua oppimistehtävien laatimiseen. Näin työpaikat pääsisivät mukaan vaikuttamaan ja saisivat samalla tietoa opiskelun tavoitteista ja ohjaamisen tarpeista.
- ◆ Opiskelijoita voisi ottaa entistä enemmän mukaan oppimistehtävien ja projektien suunnitteluun. Tätä toivoivat opiskelijat ja ehdottivat työelämän edustajat.
- ◆ Opiskelijoiden tukipalvelujen varmistaminen on tärkeää tehdä heti opiskelun alkuvaiheessa.

- ◆ Kotipesässä on tärkeää olla henkilö, joka tukee ja ohjaa opiskelijoita. Henkilö voi olla ryhmänohjaaja, opettaja, muu tukihenkilö tai vaihtuva henkilö.
- ◆ Opiskelijoiden oppimista ja motivaatiota tukee tavoitteellisen oppimisen periaatteen käsitteily. Erityisesti se on avuksi työpaikalla oppimisessa.
- ◆ Työpaikan kanssa tulee tehdä sopimukset vastuukysymyksistä. Työpaikan kanssa tulee sopia eri osapuolten rooleista, tehtävistä ja vastuista työtehtävissä ja oppimistehtävissä.
- ◆ Välittömän palautteen antamisen ja saamisen tavat työpaikoilla on tärkeää suunnitella.
- ◆ Opettajien jatkuva matkustaminen eri toimipaikkojen välillä voi olla raskasta. Työn organisointiin ja valittaviin opetusmenetelmiin on kiinnitettävä huomiota, esimerkkeinä aktor-mentor-opettajamalli ja etäopetuksen hyödyntäminen.

2.7 Ohjauksen kohteet

Motivaation synnyttäminen ja ylläpitäminen

Opiskelijoiden motivaation tärkeänä tukena on mahdollisuus opiskella aidoilla työpaikoilla. Lisäksi opiskelijoiden motivaatiota tukee mahdollisuus opiskella kotipaikkakunnan läheisyydessä.

Tavoitteellisen ja tietoisien oppimisen tuki

Tavoitteellista opiskelua tuetaan liittämällä opiskelijan oppimisprosessiin alan aitojen työtehtävien ja tilanteiden tarkastelua. Lisäksi opiskelijat ohjataan tarkastelemaan työntekijöiden tehtäviä työpaikoilla. Oppimisprosessi alkaa käsittelemällä ammattitaitovaatimuksia yhteisessä lähiopiskelussa ja yhdistämällä ne oppimistehtäviin ja tulevaan opiskeluun työpaikalla.

Opiskelijan havainnoinnin ohjaaminen

Opiskelijat saavat opiskeltavia teemoja koskevat tehtävät, jotka ohjaavat opiskelijaa havainnoimaan lähihoitajan työskentelyä työpaikoilla.

Reflektiivisyyden edistäminen ja tukeminen

Reflektiivisyyttä tuetaan erityisesti työpaikkaopiskelujaksojen jälkeen. Opiskelijat pohtivat kokemuksiaan työpaikalla opiskelusta ja oppimistehtävistä kirjoittamalla jälkikäteen kokemuksiaan toisten nähtäville. Opettaja seuraa ja ohjaa keskustelua joko samanaikaisesti tai kommentoi keskustelua erikseen sovittuna aikana.

Ongelmanratkaisuprosessin tukeminen

Oppimisprosessi rakennetaan muistuttamaan ongelmanratkaisuprosessia. Opiskelija saa opiskeltavasta teemasta tehtävän, johon hän ensin hakee ratkaisua kirjallisuudesta tai internetistä. Lisätietoa opiskelija voi hakea haastattelemalla työpaikan työntekijöitä.

Yhteistoiminnallisuuden ja vuorovaikutuksen, dialogin, tukeminen

Opiskelijoiden ja paikallisten työpaikkojen yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta tuetaan erilaisin tehtävin. Opiskelijat mm. toteuttavat yhteistyössä työpaikkojen kanssa yhteisiä projekteja, kuten halloween-juhlan järjestämisen, tai opiskelijat haastattelevat työntekijöitä lähihoitajan työstä. Vuorovaikutusta tuetaan myös Moodlessa käytävillä yhteisillä keskusteluilla työpaikal-

la opiskelun jälkeen. Kotipesä mahdollistaa opiskelijoiden keskinäisen yhteydenpidon, opettajien yhteiset tapaamiset ja lähiopiskelun. Opiskelijoiden lisäksi hankkeessa olivat ohjauksen kohteena työelämän edustajat, muut opettajat ja hankkeessa toimivat opettajat toisilleen.

2.8 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen

2.8.1 Mallin hyödyntäminen muualla

Paikallisen koulutuksen työelämälähtöinen malli sopii käytettäväksi monien eri alojen ammatillisiin perustutkintoihin, joissa alueellisuus on tarpeen. Malli vaatii tiivistä yhteistyötä paikallisen työelämän kanssa. Yhteisopettajuuden perustana käytetty aktor-mentor-malli sopii kaikille aloille yhteisopettajuuden toimintamalliksi. Myös oppimisympäristöön perehdyttämiskäyttö Erilaisissa oppimisympäristöissä oppiminen sopii eri aloille opettajien, opiskelijoiden ja työpaikkojen edustajien perehdyttämiseen.

2.8.2 Oppimisympäristön hyödyntämisen resursointi

Paikallisessa koulutuksessa työn tekemisen tapa ja paikka muuttuvat, mikä muuttaa resurssitarvetta. Paikallisen koulutuksen perustaminen vie alkuvaiheessa hiukan enemmän resursseja kuin oppilaitoksen yhteydessä olevan koulutuksen suunnittelu ja toteutus. Oppimisympäristön suunnittelun alkuvaiheessa resursseja tarvitaan työelämäyhteyksien luomiseen ja ylläpitämiseen sekä opettajien yhteiseen suunnitteluun. Opetushenkilöstön resursointi on osa normaalia opetusta ja ohjausta. Kun paikallinen koulutus on perustettu, lisäkulut syntyvät lähinnä opettajien matkakustannuksista ja kotipesän vuokrasta. Seuraavassa on tiivistetty oppimisympäristön perustamisesta koituvat kulut:

- ◆ opettajien matkakulut eri paikkakunnilla sijaitsevien toimipisteiden välillä suuret verrattuna tavanomaiseen toteutukseen
- ◆ paikallisten työelämäyhteyksien luominen ja ylläpitäminen sekä palaverit, puhelinyhteydet ja tietokoneet
- ◆ lisäresurssi vastuupettajalle toiminnan organisoimiseen
- ◆ moniammatillisen opettajatiimin yhteisen suunnittelun kulut
- ◆ paikallisen kotipesän vuokra, kalustus ja välineistö
- ◆ kannettavat tietokoneet opiskelijoiden käyttöön.

Lisäksi on havaittu, että opiskelijoiden tukipalveluiden resursointi tulee suunnitella tarkkaan. Oppilaitoksen sijaitessa kaukana paikallisesta toteutuksesta on turvattava tukipalvelujen paikallinen saatavuus.

2.8.3 Oppimisympäristön hyödyntäminen jatkossa

Mallin mukaisesta toteutuksesta saatiin hyviä kokemuksia. Paikallisten oppimisympäristöjen kehittämistä jatketaan ja koulutusta toteutetaan edelleen Virroilla ja Ikaalisissa.

2.9 Esimerkkejä oppimisympäristön toteutuksesta tutkinnon eri osissa

Seuraavassa kuvataan opiskelua oppimisympäristössä kasvun tukemisen ja ohjauksen, hoidon ja huolenpidon sekä kuntoutumisen tukemisen tutkinnon osissa.

Kasvun tukeminen ja ohjaus

Oppimisympäristöt:

- ◆ lähiopetusta paikallisessa toimipisteessä (kotipesä)
- ◆ ohjattua opiskelua Moodle-oppimisalustalla ja webkonferenssiohjelman avulla
- ◆ opetuksen havainnollistamisen tukena interaktiivinen taulu (Smart Board)
- ◆ ammattina lähihoitaja -päivä koulutuksen järjestäjän toimipisteessä ja opintokäyntejä alueella yhdessä paikallisen toimipisteen opiskelijoiden ja kummiluokan kanssa
- ◆ ohjattua oppimista työpaikoilla, esim. päiväkodit, perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoito
- ◆ kasvun tukemisen ja ohjaamisen työpaikat, joissa työssä oppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä.

Opetuksen rakenne:

- ◆ Opettajat toteuttavat ja suunnittelevat lähiopetusta yhdessä paikallisessa toimipisteessä.
- ◆ Osa opetuksesta annetaan ohjatusti verkkoympäristössä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen.
- ◆ Osa varhaiskasvatuksen ja ilmaisun perusteiden ja lasten perushoidon opetuksesta toteutetaan yhteisinä projekteina työelämän kanssa siten, että hyödynnetään sekä oppilaitoksen kotipesää että aitoja työelämän ympäristöjä.
- ◆ Tehdään opintokäynti päiväkotiin opintojen alkuvaiheessa.
- ◆ Ennen aidoissa toimintaympäristöissä tapahtuvia projekteja aiheista annetaan teoriatietoa ja soveltavaa opetusta kotipesässä.
- ◆ Lasten perushoidon ja varhaiskasvatuksen taitoja opiskellaan työelämän edustajien ohjaamana arjessa sekä esim. lasten ulkoilmatapahtumassa (halloween-projekti).

Varhaiskasvatuksen ympäristöissä opittavat teemat:

- ◆ Lapsihavainnointi lähihoitajan taitona
- ◆ Leikki ja leikin ohjaus eri ikäkausina
- ◆ Kasvatuskumppanuus
- ◆ Lapsen tavallisimmat tarttuvat taudit
- ◆ Lapsen taitojen kehittyminen eri ikäkausina
- ◆ Lapsen perushoito
- ◆ Päiväkoti kuntaorganisaatiossa
- ◆ Päiväkodin merkitys yhteiskunnallisesti
- ◆ Kelpoisuusehdot päiväkodissa ja tehtäväkuvien eroaminen

Seuraavassa on esimerkki, miten opiskelu etenee

1. Kotipesässä ohjatusti

- ◆ Oppitunti ennen päivähoitopaikkoihin menoa
- ◆ Johdatus Orientoituminen päivähoitoon -jaksoon: tavoitteet ja käytännönjärjestelyt
- ◆ Johdattelu sisältöön: peruskäsitteet ja teoria, lapsihavainnointi, lapsen motorinen kehitys

2. Itsenäistä työskentelyä kotona

- ◆ Opiskelijat hankkivat aiheesta tietoa oppikirjasta ja verkkolähteistä.
- ◆ Opiskelijat miettivät kysymyksiä päivähoiton henkilöstölle.
- ◆ Opiskelijat valmistautuvat havainnoimaan ”omaa lastaan”.

3. Päivähoitopaikassa

- ◆ Opiskelija seuraa tehtävien pohjalta tarkemmin yhtä lasta.
- ◆ Opiskelija havainnoi lapsia päivähoitopaikassa ja hakee vastauksia kysymyksiin.

4. Kokeneen hoitajan ohjauksessa

- ◆ Opiskelija haastattelee henkilöstöä.
- ◆ Opiskelija havainnoi henkilöstön työskentelyä.
- ◆ Opiskelija osallistuu työskentelyyn kokeneen lähihoitajan tai lastentarhanopettajan ohjauksessa.

5. Vertaisoppien kotipesässä tai kotona

- ◆ Työpaikoilla vietetyn aamupäivän jälkeen opiskelijat kirjaavat havaintonsa Moodleen ja tutustuvat toistensa havaintoihin niitä kommentoiden.
- ◆ Opettaja ohjaa työskentelyä verkossa reaaliaikaisesti ja sovitussa ajassa.
- ◆ Pohditaan aiheesta heränneitä kysymyksiä ja epäselviksi jääneitä asioita.

Hoito ja huolenpito

Oppimisympäristöt:

- ◆ lähiopetusta paikallisessa toimipisteessä (kotipesä)
- ◆ ohjattua opiskelua Moodle-oppimisalustalla ja webkonferenssiohjelman avulla
- ◆ opetuksen havainnollistamisen tukena interaktiivinen taulu (Smart Board)
- ◆ mahdollisesti lähiopetusta koulutuksen järjestäjän toimipisteessä ja opintokäyntejä muualla alueella
- ◆ ohjattua oppimista työpaikalla paikallisessa asumis- ja palvelukeskuksessa ja muissa aidoissa lähihoitajan toimintaympäristöissä
- ◆ hoidon ja huolenpidon työpaikat, joissa työssä oppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä.

Opetuksen rakenne:

- ◆ Opettajat antavat yhdessä suunnitellen lähiopetusta paikallisessa toimipisteessä.
- ◆ Osa opetuksesta annetaan ohjatusti verkkoympäristössä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen.
- ◆ Osa hoitotoimenpiteiden käytännön opiskelusta toteutetaan Ikaalisten toimipisteessä, mahdollisesti osa koulutuksen järjestäjän toimipisteessä ja osa asumis- ja palvelukeskuksessa.
- ◆ Ennen asumis- ja palvelukeskusopiskelua aiheista annetaan teoriatietoa ja soveltavaa opetusta kotipesässä.
- ◆ Asumis- ja palvelukeskusympäristössä hoitotyön, puhtaanapidon ja ravitsemuksen taitoja opiskellaan opettajan ja työelämän edustajien ohjaamina viikoittain.
- ◆ Kevään aikana tehdään opintokäyntejä sosiaali- ja terveystieteiden työpaikkoihin, yhdistyksiin, työsuojelunäyttelyyn ja alan messuille tai muihin tapahtumiin.

Asumis- ja palvelukeskusympäristössä opittavat teemat:

- ◆ vuodehuolto
- ◆ peseytymisessä ja pukeutumisessa avustaminen
- ◆ ihon hoito sekä käsien ja jalkojen hoito
- ◆ suun ja hampaiden hoito
- ◆ ruokailussa avustaminen ja verensokerin mittaaminen
- ◆ liikkumisessa ja/tai asentohoidossa/liikeharjoituksissa avustaminen
- ◆ lääkehuolto
- ◆ kirjallinen hoitosuunnitelma
- ◆ ergonomia ja työturvallisuus
- ◆ aseptiikka
- ◆ verenkierron, hengityksen ja kehonlämmön tarkkaileminen, tiedottaminen ja kirjaaminen
- ◆ siivous
- ◆ tekstiilien hoito ja ruuan valmistus.

Kuntoutumisen tukeminen

Oppimisympäristöt:

- ◆ lähiopetusta paikallisessa toimipisteessä
- ◆ ohjattua opiskelua Moodle-oppimisolustalla ja webkonferenssiohjelman avulla
- ◆ opetuksen havainnollistamisen tukena interaktiivinen taulu (Smart Board)
- ◆ paikallisia opintokäyntejä
- ◆ ohjattua oppimista työpaikalla paikallisten kehitysvamma palvelujen asuntolassa ja toimintakeskuksessa sekä mielenterveystoimiston kuntoutuskodissa
- ◆ kahdenkeskiset teematapaamiset em. toimipisteiden asiakkaiden kanssa
- ◆ kuntoutumisen tukemisen työpaikat, joissa työssä oppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä.

Opetuksen rakenne ja ympäristöt:

- ◆ Opettajat antavat yhdessä suunnitellen lähiopetusta paikallisessa toimipisteessä.
- ◆ Osa opetuksesta annetaan ohjatusti verkkoympäristössä tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen.
- ◆ Kehitysvammaisuuteen ja mielenterveysongelmiin liittyviä erityiskysymyksiä, asiakkaiden kohtaamista ja erilaisen arjen ymmärtämistä sekä toiminnallisia menetelmiä kuntoutumisen tukemisessa opiskellaan aidoissa toimintaympäristöissä, kohtaamista ja kuntouttavaa työtettä painottaen.
- ◆ Kuntoutumisen teoreettisia peruskäsitteitä ja -kysymyksiä opiskellaan lähiopetuksessa ja itsenäisesti.
- ◆ Tuleviin toiminnallisen opiskelun ympäristöihin tutustutaan ryhmänä jakson alkuvaiheessa.
- ◆ Tutustutaan opintokäynneillä muihin kuntoutuksen palveluihin (mm. erityisluokat, apuvälinepalvelut, päihdehuolto) sekä paikallisesti ao. järjestöihin (esim. Invalidiliitto, MS-liitto).

Asuntola-, toimintakeskus- ja kuntoutuskotiympäristöissä opittavat teemat:

- ◆ Voimavarakeskeisyys
- ◆ Normalisaatio, osallisuus, vuorovaikutus ja aikuisuus
- ◆ Toimintakyvyn tukeminen arjessa
- ◆ Apuvälinehuolto
- ◆ Kuntouttava työote
- ◆ Ohjaustaidot

Kuvaus perustuu Soterepun dokumentteihin, kuten hankeraportteihin, hankkeen kotisivuihin, vertaiskäyntiraporttiin sekä hankevetäjän Nina Eskolan haastatteluun.

Tekstin kommentointiin on osallistunut Soterepun koko hankeryhmä: Nina Eskola, Anna-Maija Nupponen, Anu Turunen, Sirpa Pursiainen ja Niina Murtoniemi.

3

KYLPEMÄLLÄ KIELITAITOA – TOIMINNALLINEN VIERAAN KIELEN OPPIMIS- JA TUNNISTAMISMENETELMÄ

3.1 Menetelmä pähkinäkuoressa

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän tarkoituksena on mahdollistaa kielen oppiminen aidoissa vuorovaikutus-, opiskelu- ja työtilanteissa. Menetelmä toteutuu käytännössä kylpysessioina, joiden toimintamalleina **ovat yksilökylpy ja -suihku ja pienryhmäkylpy tai lyhyempi pienryhmäsuihku**. Kylpysessiot voidaan toteuttaa joko pienyrityksissä tai oppilaitoksissa Suomessa tai ulkomailla. Ulkomaiset kumppanit matkustavat kylpyyn tai suihkuun Suomeen tai Suomesta matkustetaan oppimaan kieltä ulkomaille.

Yksilökylvyssä oppilaitoksen opiskelija tai yrittäjä/yrityksen henkilöstö menee joko kotimaassa tai ulkomailla yritykseen käyttämään ja opiskelemaan kieltä erilaisissa työtehtävissä.

Pienryhmäkylvyssä muodostetaan kaksi pienryhmää, joista toinen koostuu suomalaisista opiskelijoista ja toinen ulkomaisen oppilaitoksen opiskelijoista. Ryhmät käyttävät ja opiskelevat kieltä oppilaitoksessa järjestetyissä aidoissa opiskelu- ja vuorovaikutustilanteissa. Menetelmässä yhdistyvät kielten, kulttuuritietouden, yritystoiminnan ja ammattitaidon opiskelu luonnollisissa oppimistilanteissa.

Kylpyryhmässä on aina oltava vierasta kieltä äidinkielenään puhuvia. Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän oppijoille tyypillistä on, että heidän roolinsa vaihtuvat tilanteiden mukaan.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmää on kehitetty vuosina 2008–2009 ja kokeiltu liiketalouden, matkailun ja hotelli- ja ravintola-alan perustutkinnoissa Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmeksessa. Menetelmä on saanut European Label -laatuleiman vuonna 2008.

Yritys voi käyttää menetelmää henkilöstönsä kieli- ja kulttuurikoulutukseen sekä yrittäjyyden koulutukseen; oppilaitos voi käyttää menetelmää henkilöstönsä kieli- ja kulttuurikoulutukseen sekä opettajien työelämäjaksojen työpaikka-koulutukseen.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän testaamiseen ja kehittämiseen osallistui aktiivisina toimijoina 150 opiskelijaa, 17 yrittäjää, 8 yritystä, 1 harjoitusyritys, 36 oppilaitosten henkilöstöön kuuluvaa sekä 3 oppilaitosta Suomesta, Venäjältä, Slovakiasta, Tšekistä, Puolasta ja Ruotsista. Lisäksi menetelmän kehittämiseen osallistui vertaisarvioinnein ja ideoin oppimisympäristöhankkeita toteuttavia oppilaitoksia ja kumppaniyritysten asiakkaita Suomesta sekä yhteistyökumppaneita Ruotsista ja Norjasta.

Kehittämisvaiheessa Kylpemällä kielitaitoa -menetelmää on testattu Pielisen Karjalan ja kumppanimaiden pienissä yrityksissä. Toimijoita ovat olleet yritykset Pielisen Karjalassa Suomessa, yritys ulkomailla sekä ulkomaisia opiskelijoita kumppanimaista. Mukana on ollut toimijoita Venäjältä, Slovakiasta, Tšekistä, Puolasta ja Ruotsista.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän nettisivut ja blogi ovat osoitteissa <http://kylpemallakielitaitoa.googlepages.com> ja <http://kylpemallakielitaitoa.blogspot.com>.

3.2 Tavoiteltava osaaminen

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän yksilökylpymuoto tukee kielen oppimista yrityksen aidoissa työtilanteissa. Kieltä käytetään, kuullaan, opiskellaan ja opitaan tavoitteellisesti ja yhteisöllisesti. Oppimista ja toimintaa ohjataan, mutta ryhmä kehittää myös itse itselleen sopivia ja mukavia oppimista vahvistavia tapoja. Toiminta voi olla jonkin työn tai toiminnan suunnittelua tai tekemistä tai aitoja asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteita yrityksessä. Menetelmää voidaan soveltaa myös oppilaitoksessa tapahtuvassa opiskelussa.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän eri muotoja on kehittämisvaiheessa käytetty ammatillisten opintojen toimipaikkamarkkinoinnin opintojaksossa, ammatillisiin valinnaisiin opintoihin kuuluvassa yrityssimulaatiossa ja erityisopetuksessa. Lisäksi se on ollut osana työssäoppimisjaksoa sekä valmentavana jaksena tulevaan, ulkomailla tapahtuvaan työssäoppimisjaksoon.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän yksilökylpymuoto tukee yrittäjyysosaamisen kehittämistä ja yrittäjyyttä kokemusten mukaan erittäin hyvin, koska opiskelu tapahtuu yrityksissä. Pienyritysympäristö tarjoaa mahdollisuuden hahmottaa ja oppia yrittäjyyden eri osa-alueita, kuten yrittäjän ajattelutapaa ja toimintaa, ja yrittäjämäisiä toimintatapoja mestari-oppipoikamenetelmän avulla. Lisäksi opitaan yritystoiminnan organisointia ja osaamisvaatimuksia yrittäjän arjessa (esim. asiakkaan kohtaamista, asiakaspalvelua, ruoanvalmistusta, puutarhatöitä, majoitustoimintaa, puhtaanapitotöitä ja kiinteistön huoltoa) sekä sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä erilaisten ihmisten, erimaalaisten ja eri asemassa olevien kesken (esim. opiskelija-opettaja, yrittäjä-työnantaja ja kylvettäjä-tuutori-kylpijä).

Menetelmä tukee myös kestävän kehityksen toimintatavan oppimista. Kestävän kehityksen eri näkökulmat nousevat esiin. Esimerkiksi kulttuurisesti kestävää kehitystä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia oppia tuntemaan eri maiden kulttuureita ja tapoja sekä paikallista omaa ja vierasta ruokakulttuuria, mm. ruokien valmistustapoja ja paikallisten raaka-aineiden tuotantoa. Opiskelijat saavat myös kokemuksia ekologisesti kestävästä kehityksestä, kun mukana olevissa suomalaisissa ja venäläisissä kumppaniyrityksissä valmistetaan lähiruokaa ja osassa viljellään ja valmistetaan myös luomuruokaa.

Taloudellista kestävän kehityksen osaamista tuetaan, kun opiskelijat yrityksissä toimiesaan oppivat raaka-aineiden taloudellista käyttöä, kierrätystä ja kustannuksiltaan tehokasta toimintaa. Opiskelijoiden asuminen kylvyn aikana yrityksessä vähentää muun muassa matkakustannuksia.

Menetelmän kehittämisen aikana ovat olleet voimassa matkailualan perustutkinnon perusteet 2000.

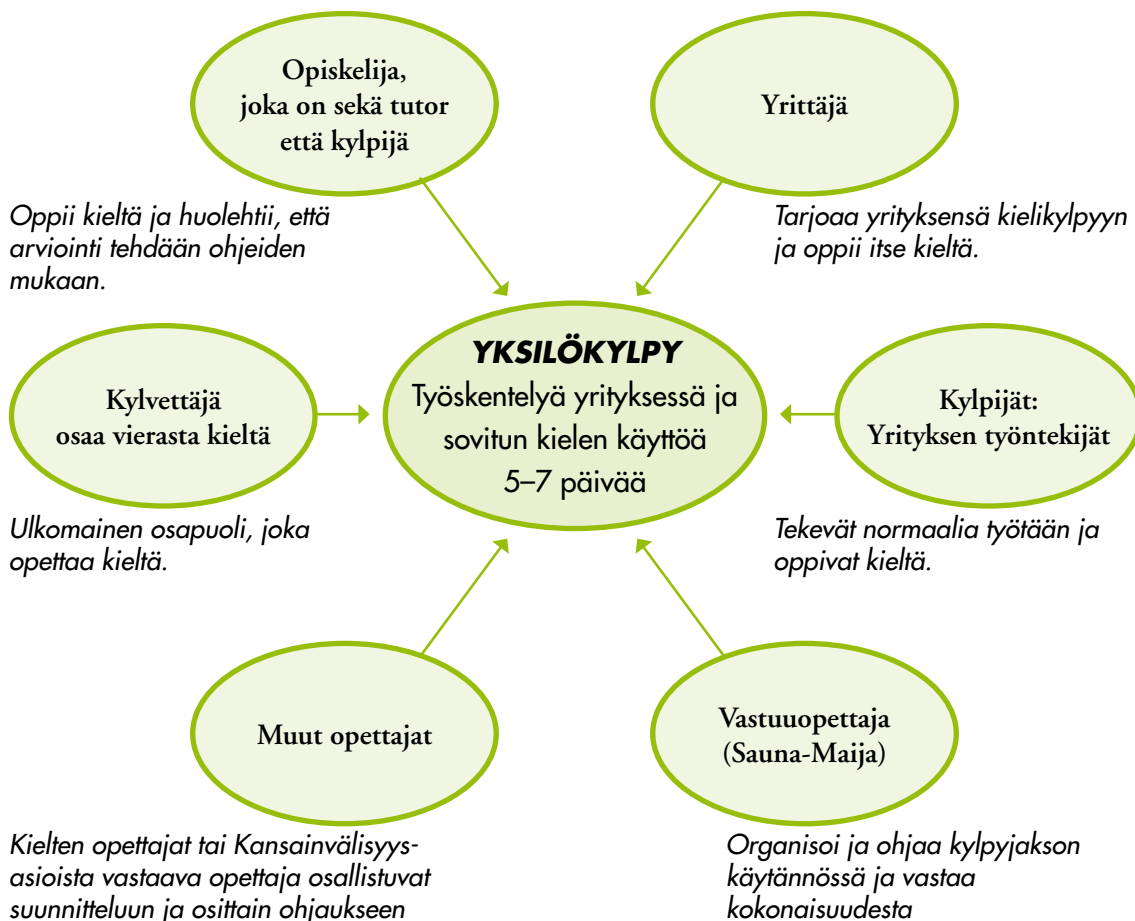
3.3

Menetelmän eri toimintamallit ja oppimisprosessi

Toimintamalleja ovat yksilökylpy tai -suihku sekä pienryhmäkylpy tai lyhyempi pienryhmäsuihku. Kielikylvyt ja kylpysessiot voidaan toteuttaa joko (pien)yrityksissä tai oppilaitoksessa. Yritys tai oppilaitos voi sijaita joko Suomessa tai ulkomailla.

Yksilökylpyjen ja suihkujen toteutus

Yksilökylvyt toteutetaan 5–7 päivän jaksoissa. Ne ovat kokopäiväisiä. Myös pidemmät jaksot ovat mahdollisia. Jaksot toteutetaan yrityksissä, mutta ne ovat mahdollisia myös oppilaitoksissa. Seuraavassa kuviossa on yksilökylvyn toimijoita yrityksessä tapahtuvassa jaksossa.

Kuvio 3. Yksilökylpyjen toimijat.

Kylvyissä työskennellään päivällä normaalisti ja käytetään sovittua kieltä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Illalla tehdään päivästä tiivistelmä ja tutkitaan kieltä tarkemmin.

Menetelmän avulla opiskeltuja kielimuotoja ovat olleet mm. englannin alkeet, puhutun englannin vahvistaminen, venäjän alkeet, puhutun ranskan vahvistaminen ja suomen kielen alkeet. Opiskelujaksoihin on muina kielinä samanaikaisesti liittynyt suomen kielen alkeita ja ripaus slovakia, puolaa ja tšekkiä sekä näiden kaikkien maiden kulttuuria.

Opiskelijan tai yrityksen työntekijän ei tarvitse osata kieltä ennen kylpysessioon tulemistaan täydellisesti tai hyvin. Tärkeänä pidetään, että kielenopiskelu tapahtuu yhteistyössä, sille on yhdessä sovitut tavoitteet ja se on aitoa, hauskaa ja ryhmän mielestä tehokasta. Yksi oppija osaa kieltä joissain tilanteissa enemmän, ja toiset voivat oppia häneltä ja toisinpäin. Vastuupettaja on käytettävissä ohjaustilanteisiin. Kiinnostuksen muidenkin kielten opiskeluun uskotaan lisääntyvän, kun opiskelijat saavat kokemuksen kielen oppimisesta uudella tavalla.

Yrityksessä toteutettavissa kylpysessioissa on oltava vähintään yksi työntekijä tai yrittäjä, joka haluaa oppia kieltä omassa työympäristössään. Lisäksi kylpysessioon tarvitaan vierasta kieltä puhuva kylvettäjä. Hän ohjaa ja tukee kylpijoiden kielen opiskelua sekä laajentaa samalla omaa kielen ja kulttuurin tuntemustaan ja kehittää ammattitaitoaan.

Oppilaitoksen opiskelija toimii yrityksessä muiden kylpysessioon osallistuvien osapuolten tuutorina, oppii ja opiskelee samalla kieltä ja kulttuuria sekä kehittää ammatillista osaamistaan.

Mukaan tulevalle yritykselle vaatimuksina ovat olleet, että

- ◆ se mahdollistaa työ- ja kielenoppimispaikan kahdelle opiskelijalle
- ◆ yrityksen henkilökunnasta yksi tai useampi voi ohjata ja olla mukana opiskelijoiden kanssa oppimassa kieltä ja kulttuuria työntekonsa lomassa
- ◆ yrityksessä tapahtuva toiminta sisältää jonkin työn tai toiminnan suunnittelua, tekemistä ja asiakaspalvelutilanteita eli aitoa työntekoa yrityksessä
- ◆ matkailuyrityksellä on mahdollisuus sovitulla tavalla majoittaa ja tarjota ylläpito kielen opiskelijoille.

Opiskelijoille ei makseta palkkaa. Osallistujat asuvat yhdessä kylpysession ajan. Ulkomailta tuleva kielen opiskelija oppii kieltä ja kulttuuria sekä hankkii työkokemusta suomalaisessa yrityksessä. Vastaanottavan suomalaisen oppilaitoksen opiskelija toimii tuutorina ja oppii sitä kautta kieltä sekä tutustuu kulttuuriin osana ammatillisia opintojaan. Tuutorina ollessaan opiskelija tuutoroi paitsi kielikylpijää myös yrittäjää/yritystä. Esimerkiksi loppuarvioinnin tekeminen ja kirjaaminen niin kutsutulle Motorola-lomakkeelle kylvyn lopussa on opiskelijan tehtävä.

Pienryhmäkylpyjen toteutus

Pienryhmäkylpy kestää 3–4 päivää, ja siihen osallistuu samanaikaisesti useita opiskelijoita. He opiskelevat projektiopiskeluna etukäteen suunnitellun ja sovitun teeman parissa. He toteuttavat pienprojektin. Pienprojektissa opiskeltavat asiat ovat kohdennetumpia kuin yksilökylvyissä. Opiskelussa käytetään vierasta kieltä. Esimerkkejä pienprojekteista ovat olleet kokkauksen ja tapakulttuurin kansainvälinen kieli (teemana Hyvää ruokahalua!), yritystoiminnan ja taloushallinnon sanastot (Harjoitusyrityksen arkea), toimipaikkamarkkinoinnin somistuksen ja esillepanon sanasto (Somistetaan jouluikkunat) sekä venäjän kielen alkeiden ja kulttuuritiedon opiskelu Venäjällä (Hauska tavata!). Seuraavassa on kuvio venäjän kielen alkeiden opiskelusta.

Kuvio 4. Pienryhmäkylpyjen toteutus.

Pienryhmäkylvyt tapahtuvat oppilaitokseen suunnitelluissa aidoissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaitos voi sijaita Suomessa tai yhteistyökumppanin oppilaitoksessa ulkomailla. Tyypillisessä pienryhmäkylvyn toteutuksessa ulkomaisen oppilaitoskumppanin ryhmä opiskelee kylvyn/suihkun ajan yhdessä suomalaisen opiskelijaryhmän kanssa. Ryhmien muodostamisessa pyritään tasakokoisiin ryhmiin. Opiskelijoista muodostetaan työparit. Suomalaisen oppilaitoksen opiskelijat toimivat ulkomaisen työparinsa tuutorina. Oppilaitoksessa toteutettavalle pienryhmäkylvylle tyypillistä on, että

- ♦ kaksi pienryhmää työskentelee ja opiskelee yhdessä ja työstää yhteistä teemaa
- ♦ oppilaitoksen henkilökunnasta joku tai useampi (usein tietenkin opettajat) ohjaa ja on mukana oppimassa kieltä ja kulttuuria työskentelynsä lomassa
- ♦ oppilaitoksella on mahdollisuus majoittaa ja tarjota ylläpito sovitulla tavalla.

Kuva 1. Hauska tavata! Esimerkki vieraan kielen alkeiden opiskelusta.

Ryhmät toteuttavat pienprojektin kommunikoiden yhteisesti sovitulla kielellä (usein englanniksi). Lisäksi opiskellaan pieni annos muutakin kieltä rinnalla (esimerkiksi venäjää). Pienryhmäkylpyjä on menetelmää kehitettäessä pidetty 8 ryhmälle. Usein kommunikointikielenä on ollut englanti ja muina kielinä pienempi tai isompi annos suomea, slovakiaa, venäjää, ranskaa tai ruotsia. Samalla kielikylpyyn osallistujat ovat tutustuneet näiden maiden kulttuuriin ja yritystoimintaan.

Opettajat ovat olleet mukana kylvyissä. Opiskelijat tuutoroivat. Loppuarvioinneissa keskustellaan ja käytetään ns. Motorola-lomaketta. Arviointimuotona voi olla myös muulle oppilaitoksen väelle järjestetty toiminta, yhteinen lehtijuttu tai blogikirjoitus. Hyvää ruokahalua! -pienprojektissa loppuhuipennukseen, yhteiseen ruokailuun, kutsuttiin myös muita opiskelijoita ja opettajia. Arviointiperusteina toimivat asiaan kuuluvat tilannepuheet, ruoka, reseptien vaihto sekä yhdessä viihtyminen.

Oppilaitoksessa toteutettavien kylpysessioiden järjestämiseksi on tärkeää, että käynnistymässä on opintoja, jotka soveltuvat oman oppilaitoksen ja saapuvan vieraskielisen ryhmän yhteistoteutukseen.

Ulkomailta tulevat opiskelijat saavat kieli- ja kulttuurikokemuksia sekä työskentelykokemusta vastaanottavan oppilaitoksen oppimisympäristössä. Suomalaisen vastaanottavan oppilaitoksen opiskelijat toimivat tuutoreina ja oppivat sitä kautta kieltä ja tutustuvat kulttuuriin osana ammatillisia opintojaan. Tuutoreina toimiessaan opiskelijat tuutoroivat paitsi opiskelijakavereitaan myös muita toimintaan osallistuvia. Tuutoroivan opiskelijan tehtävänä on myös loppuarvioinnin tekeminen ja kirjaaminen ns. Motorola-lomakkeelle pienryhmäkylpyyn lopussa.

3.4 Oppimisympäristön toimijat

Seuraavassa taulukossa kuvataan tiivistelmänä Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän toimijat ja heidän roolinsa.

Taulukko 3. Kylpemällä kielitaitoa -hankkeen toimijoiden laatima taulukko oppimisympäristön toimijoista ja heidän rooleistaan.

Eri toimijat	Rooli	Toimijan tehtävät	Prosessin sisältö	Huomioita
Opiskelijat (Voivat olla monessa eri roolissa ja tehtävässä.)				
Opiskelija 1	1 <i>Kylpijä</i>	Kylpijä, kielen oppija	Yksilökylpy tai -suihku 24 h tai pitempään	Aina on oltava mukana vierasta kieltä puhuvia.
Opiskelija 2	2 <i>Opiskelijatuutori</i>	Tuutori on oppilaitoksen opiskelija, joka on samalla oppimassa kieltä ja kylpemässä. Hänen tehtäviinsä kuuluu huolehtia, että arvioidaan ohjeiden mukaan.	Pienryhmäkylpy tai -suihku	Tuutoriopiskelija huolehtii sekä dokumentoinnin että arvioinnin käytännön toteutuksesta. Vastuupettaja perehdyttää tuutorin tehtävänsä Kylpykansion avulla oppilaitoksessa. Tuutori on tarpeen mukaan yhteydessä vastuupettajaan.
Opiskelija 3	3 <i>Kylvettäjä</i>	Kylvettäjä, kylpijä, ulkomainen osapuoli, joka osaa opetettavaa kieltä. Opettaa kieltä.		Kylvettäjä tuottaa tilatun kieliosaimisen eli on natiivi tai kieltä (hyvin) osaava.
Yritys/henkilöstö tai yrittäjä itse	<i>Kylpijä</i>	Vieraan kielen oppija ja/tai kylvettäjä		
Yritys tai työpaikka				
Yritys/työpaikka	<i>Kylpypaikka</i>	Autenttinen yhteisöllinen oppimisympäristö, kotimainen osapuoli.	Työpaikan/työtehtävien antaminen kylpysession ja oppimisen ajaksi.	Kylpypaikka voi sijaita myös ulkomailla.

Eri toimijat	Rooli	Toimijan tehtävät	Prosessin sisältö	Huomioita
Opettajat				
Vastuupettaja	Vastuupettajana toimiminen. Vastuupettajaa kutsutaan Sauna-Maijaksi.	Vastuupettaja organisoii kylvyn käytännössä, opastaa osapuolet menettämään, laatii yhteistyösopimukset ja johtaa menetelmän soveltamista.	Antaa ohjausta ja taustatukea ennen ja jälkeen kylpy-session ja kylpy-session/oppimisen ajaksi. Vastaa raporttien laatimisesta.	Vastuupettajan rooli on havaittu tärkeäksi menetelmän organisoinnissa.
Kieltenopettaja	Ohjaaja ja mahdollisesti mukana kylpysessioissa opiskelijan kanssa.	Kieltenopettaja saa tiedon kunkin opiskelijan kieli-tylvystä ja siitä, missä opiskelija kieltä opiskelee. Hän osallistuu suunnitteluun ja suorituksen tunnistamiseen. Opettaja voi antaa oppimateriaalia mukaan.		
Kansainvälisiä asioita hoitava opettaja	Ohjaaja	Osallistuu työpaikalla tapahtuvaan kielten opiskeluun ohjaajana.		
Oppilaitos				
Oppilaitos	Kylpypaikka	Autenttinen yhteisöllinen oppimisympäristö	Toisen maan oppilaitoksen opiskelijat ja opettajat/henkilöstö osallistuvat yhteiseen opetukseen ja/tai toimintaan yritysissä.	Ulkomaiset yhteistyöoppilaitokset, esim. Petroskoi ja Segezha, Venäjä
Oppilaitoksen opettajat ja henkilöstö	Kylpijä	Vieraan kielen oppija	Yksilökylpy tai -suihku tai pidempi muoto Pienryhmäkylpy tai -suihku	Aina on oltava mukana vierasta kieltä puhuvia.

3.5 Oppimisprosessin toteutuminen

Jokainen Kylpemällä kielitaitoa -sessio perustuu huolelliseen suunnitteluun, jossa käsitellään eri osallistujien yhteistyön tavoitteet ja käytännön toiminta sekä opiskelijan tavoitteet ja lähtökohdat. Suunnittelu toteutetaan yhteisissä kokoontumisissa, joissa keskustellaan opiskelijan mietteistä, toiveista, kysymyksistä, tarpeista sekä mahdollisista peloista ja tuen tarpeista kielen oppimisessa. Suunnitelman toteutumiseen palataan kylpysession lopussa.

1. Ennen kylpysessiota

Ennen kylpysessiota päätetään opiskeltavat vieraat kielet sekä määritellään opiskelijan tavoitteet ja opiskeltavien vieraiden kielten taidot. Menetelmän kehittämissaiheessa yksilökylpyihin on kannustettu osallistumaan lähtökohdiltaan erilaisia opiskelijoita, esimerkiksi joku on kielissä hyvä ja joku heikompi. Lähtökohdiltaan eroavat myös aikuinen, joka aloittaa opiskelun alkeista, erityisoppilas tai ohjaajan kannustusta erityisesti tarvitseva opiskelija. Mukana voi lisäksi olla henkilöitä, jotka osallistuvat toimintaan vain päiväsaikaan.

Ennen kylpysessiota opiskelija pohtii seuraavia seikkoja:

- ◆ Mitkä ovat jaksoon liittyvät tavoitteeni?
- ◆ Mitkä ovat ajatukseni käynnistyvistä kylpysessioista?
- ◆ Millaista yhteistyötä teen?
- ◆ Millaisia kysymyksiä, toiveita tai jopa pelkoja minulla on yhteistyön alkaessa?

Opiskelija arvioi kielen osaamistaan ennen kylpysessiota. Arvioinnin apuna ja taustana on eurooppalainen taitotasojen viitekehys. Arviointia varten opiskelija saa lomakkeen ja itsearviointitaulukon. Arvioinnin malli on Europass-kielipassin arvioinnista, jossa tarkastellaan ymmärtämistä, puhumista ja kirjoittamista. Arvioinnin tavoitteena on myös harjoitella itsearviointitaitoja ja monipuolistaa taitojen kuvausta.

Yksilökylvyissä opiskelija perehdytetään tuutorin tehtäviin. Tuutorin tehtäviin kuuluvat arvioinnin toteuttaminen ohjeiden mukaisesti ja yhteydenpito vastuuopettajaan.

2. Kylpysession aikana

Yksilökylvyissä opiskelija työskentelee yrityksessä 5–7 päivää ja käyttää sovittua vierasta kieltä. Vastuuopettaja voi olla osittain mukana kylpysessioissa. Pienryhmäkylvyissä kaksi opiskelijasta koostuvaa pienryhmää opiskelee 3–4 päivää vierasta kieltä toteuttamalla yhteisen pienprojektin. Opettajat ovat mukana kylpysessioissa.

3. Kylpysession lopussa

Kylpysession lopussa on arviointi, jossa palataan tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. Opiskelija arvioi kielitaitojaan kylvyn lopussa. Arvioinnin apuna ja taustana on eurooppalainen taitotasojen viitekehys. Arviointia varten opiskelija saa lomakkeen ja itsearviointitaulukon. Arvioinnin malli on Europass-kielipassin arvioinnista, jossa tarkastellaan ymmärtämistä, puhumista ja kirjoittamista. Arvioinnin tavoitteena on myös harjoitella itsearviointitaitoja ja monipuolistaa taitojen kuvausta.

3.6 Oppimisympäristön suunnitleminen

3.6.1 Menetelmän organisointi

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmässä tarvitaan vastuuopettaja, joka huolehtii kokonaisuuden organisoinnista ja yhteistyöstä oppimisympäristöinä toimivien työpaikkojen kanssa.

Vastuuopettaja vastaa suunnittelun kokonaisuudesta ja organisoinnista

Tärkeä menetelmän käytön onnistumiseksi on Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän organisoinnin vastuuopettaja, Sauna-Maija. Sauna-Maija huolehtii kylpyjen ja tutkintojen tavoitteiden vastaavuudesta sekä menetelmän johtamisesta käytännössä. Keskeistä tavoitteellisen oppimisen kannalta on kylpysessioiden huolellinen suunnittelu ja tavoitteiden ja käytäntöjen sopiminen yhdessä eri osapuolten, kuten yrityksen työntekijöiden, vastuuopettajan ja opiskelijan, kanssa.

Vastuuopettajalla on tärkeää olla aktiivisia ja toimivia kontakteja yhteistyöyrityksiin lähialueella ja ulkomailla. Kylpysession suunnittelun on havaittu onnistuvan parhaiten siten, että opettaja ja mahdollisesti myös vierasta kieltä puhuva kylvettäjä vierailevat yrityksessä hyvissä ajoin ennen kielikylpysessiota ja suunnittelevat opittavat asiat ja toiminnan yhdessä. Kun kyseessä on ulkomainen kylpy, suunnittelu on tärkeää toteuttaa erityisen ajoissa ja huolellisesti.

Yhteistyö työpaikkojen ja oppilaitosten kanssa

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmässä mukana olevat suomalaiset yritykset ovat oppilaitoksen pitkäaikaisia yhteistyökumppaneita. Kylpyjen kehittämisestä vastaavat opettajat ovat markkinoineet näille yrityksille menetelmää kirjeitse, puhelimitse sekä työssäoppimiseen liittyvillä ja muilla yhteistyökäynneillä. Osa mukaan tulleista yrittäjistä on ammattiopiston entisiä opiskelijoita.

Yrittäjät voivat ottaa myös itse yhteyttä oppilaitokseen ja kertoa kielenoppimiseen liittyvistä tarpeistaan. Yrittäjä voi esimerkiksi tarvita venäjän tai ranskan taitojensa kehittämistä ja ottaa yhteyttä oppilaitoksen vastuuopettajaan tai muuhun henkilöstön jäsenen. Vastuuopettaja laatii yrittäjän kanssa suunnitelman aikataulusta, opittavista asioista ja kielitaidosta kylvyn toteuttamista varten ja hoitaa yhteydet muihin kylpijiin.

Myös ulkomaiset oppilaitoskumppanit ovat ammattiopiston pitkäaikaisia työssäoppimiseen ja opiskelijavaihtoon liittyviä kumppaneita.

Opiskelijoiden rekrytointi

Opiskelijoiden rekrytoijana kylpyyn toimii ryhmänohjaaja ja/tai asiantuntijaopettaja, usein kielenopettaja. Tällöin opiskelijoille kerrotaan mahdollisuudesta suorittaa kieliopinnot osallistumalla kylpyyn. Kylpy esitellään myös valmennusjaksona tulevaan työssäoppimisjaksoon ulkomailla. Opiskelijatkin voivat itse tarjoutua opiskelemaan kieltä kylpemällä.

3.6.2 Kylpysessioiden yhteinen suunnittelu

Kylpysessiot suunnitellaan yhteisessä kokoontumisessa, jossa mukana ovat opiskelija, yrittäjä ja yrityksen työntekijöitä sekä vastuupettaja. Kylvyn vastuupettajalla on tärkeää olla aktiivisia ja toimivia kontakteja yhteistyöyrityksiin lähialueella ja ulkomailla. Kylpysession suunnittelun on havaittu onnistuvan parhaiten siten, että opettaja ja mahdollisesti myös kylvettäjä vierailevat yrityksessä hyvissä ajoin ennen kylpysessiota ja suunnittelevat opittavat asiat ja toiminnan yhdessä. Kun kyseessä on ulkomainen kylpy, suunnittelu on tärkeää toteuttaa erityisen ajoissa ja huolellisesti.

Kylpyjen suunnittelun ja toteutuksen periaatteet ja asiakirjat on koottu Kielikylpykansioon. Siihen on koottu kirjallisina ja linkkivinkkeinä jakson ohjeet, arvioinnit ja muut dokumentit. Lisäksi kansiossa on esitteitä, lehtileikkeitä ja aiempia kokemuksia. Kylpykansio palautuu kielikylvyn vastuupettajalle Sauna-Maijalle. Jotkut osiot, esimerkiksi kielitaidon arvio eurooppalaista viitekehystä mukaillen, jäävät osallistujille, kun taas osa julkaistaan kirjoittamalla kokemuksista blogiin. Kokeilussa on herännyt ajatus, että osa Kylpykansioista voisi olla sähköisenä, valmentavana osana, jonka yrittäjät suorittaisivat soveltuvin osin ja opiskelijat osana opintosuoritustaan yhteisellä oppimisalustalla.

Eri osapuolten yhteisessä kokoontumisessa suunnitellut asiat kirjataan suunnitelmalomakkeeseen. Käsiteltävinä ovat seuraavat seikat:

- ♦ opinnot, joihin kielen opiskelu liittyy
- ♦ yrityksen arjen suulliset ja kirjalliset työtilanteet, joihin kielenoppimista suunnitellaan sisältävän
- ♦ oppimismateriaali, jota jakson aikana tarvitaan ja käytetään
- ♦ eri osallistujien päivien rakentuminen, esimerkiksi päivällä työskentelyä kieltä käyttäen ja illalla tiivistämistä ja kielen tarkempaa tutkimista yhdessä osallistujien kanssa.

Lisäksi määritellään tehtävät kylpysession suunnittelussa sekä alussa, kuluessa ja lopussa.

- ♦ Käytännön asioista sopiminen (kuljetukset, aikataulut, yöpymiset ja arjen sujuminen)
- ♦ Yrityksen kanssa tehtävän sopimuksen allekirjoittaminen ja kopioiminen
- ♦ Opiskelijoiden ohjeistaminen
- ♦ Joustavan opiskelusuunnitelman laatiminen kylpysession ajaksi
- ♦ Oppimateriaaliin tutustuminen
- ♦ Kylpykansioon ja kirjoittamistehtäviin tutustuminen

3.6.3 Menetelmän kehittäminen

Menetelmää kehitettäessä pienryhmien kylvyt/suihkut alkoivat kehittyä Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmeksen vilkkaista ulkomaankontakteista. Aiemmin kontaktien ja tapaamisten painopisteenä oli ammatillinen osaaminen, mutta hankkeen aikana vahvistui myös kielen ja kulttuurin tuntemus. Yritystoiminta ja yrittäjyys ovat koko ajan olleet kiinteästi mukana. Pienryhmäkylpyjä on pidetty erinomaisina monesta oppimisen ja kasvamisen näkökulmasta: ne ovat toiminnallista ryhmätyötä ja mm. valmentavat opiskelijoita tulevaan kansainväliseen työssäoppimisjaksoon. Opiskelijat ovat olleet kaikin puolin tyytyväisiä. He ovat kokeneet saaneensa uusia ystäviä, rohkaistuneensa kielissä sekä vahvistuneensa vuorovaikutuksessa ja tulevan ammatinsa tehtävissä.

Kokemusten mukaan pienryhmäkylvyissä opitaan monipuolisesti yhdessä mm. kieltä työpariopettajuuden avulla.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän vahvuutena pidetään sitä, että kansainväliset pienprojektit oman ja yhteistyöoppilaitoksen välillä tunnustetaan oppilaitoksen toimintatavoiksi. Kylpyyn liittyviä toimintatapoja ovat työpariopettajuus, yhteisoppiminen sekä kieli- ja ammattiaineiden aidot tilanteet. Pienryhmäkylvyissä monta opiskelijaa pääsee osallistumaan toimintaan, jolla on vaikutusta ja näkyvyyttä koko oppilaitoksessa samaan aikaan. Pienryhmäkylpyjen elementit ovat pitkälti samoja kuin yksilökylvyissä.

Myös opettajat tottuvat käyttämään vierasta kieltä sekä tapaavat ulkomaan kollegoitaan ja eri alojen yrittäjiä kotimaasta ja ulkomailta. Opiskelu- ja opetuskokemuksia vaihdetaan ja yhteisiä tulevia toimintoja suunnitellaan. Toiminta ei ole jäykkää kokouspöydän äärellä istumista tai esitelmien ja puheiden pitämistä puhujanpöntöstä. Kaikki osapuolet tottuvat yhä enemmän tekemään työtä erilaisissa ja uusissa oppimisympäristöissä yhdessä erilaisten kollegoidensa kanssa.

Pienryhmäkylpyjä on toteutettu jo niin monta ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, että mallista on kehittynyt vakuuttava uuden pienprojektin suunnittelupohja ulkomaisten kumppanien kanssa käytäviin neuvonpitoihin.

Ryhmäkylvyt ovat siis menetelmän uusin ja vielä kehittämistä kaipaava muoto. Niissäkin on tärkeää pystyä arvioimaan kielitaitoa alussa ja lopussa. Myös tavoitteet, ryhmäkylvyn suunnitelma ja toiminta kylvyssä määritellään samoin kuin yksilökylvyissä. Arviointi ja tuotosten esittely on mahdollista monella uudella tavalla ja myös yhteisesti ja tehokkaasti osallistaen vaikkapa Power Point -esityksenä: eräässä pienryhmäkylvyssä kokeiltiin valmistuvan esityksen kierrättämistä niin, että Sauna-Maija valitsi esitykseen kylvyn oppimisprosessista kertovat kuvat ja opiskelijat kirjoittivat kuviin tekstit.

Ryhmäkylpyjä suunniteltaessa käytössä on soveltuvin osin yksilökylpyjen kylpykansio, mutta ryhmäkylvystä on kehitteillä omat dokumentit Kielikylpykansioon.

Vertaiskäynti

Hankkeessa toteutettiin kaksipäiväinen vertaiskäynti keväällä 2009, jolloin nimetyt vertaisarvioijat tutustuivat hankkeeseen haastatteleamalla ja havainnoimalla. Vertaiskäynnin tuloksena syntyi raportti, johon kirjattiin vahvuudet, kehittämiskohteet, mahdollisuudet ja uhat. Vertaiskäynnillä heräsi mm. seuraavia ajatuksia ja kehittämisideoita:

- ◆ Ryhmänohjaajat tai opinto-ohjaaja on hyvä ottaa mukaan Kylpemällä kielitaitoa -menetelmällä tapahtuvan kielen oppimisen suunnitteluun ja tunnustamiseen.
- ◆ Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän avulla oppiminen kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.
- ◆ Käytössä on ammatillisten sisältöjen ja kielenopettajan yhteisopettajuus.
- ◆ Opiskelijat ja opettajat tutustuvat ennen kylpysessiota fyysiseen oppimisympäristöön.
- ◆ Kielen oppimista tukee oppimistavoitteiden asettaminen kielitaitojen perusteella.
- ◆ Blogi on hyvin ohjeistettuna toimiva apuväline oppimisen reflektointiin.
- ◆ Jatkossa on hyvä pohtia, miten Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän voisi liittää työssäoppimiseen.
- ◆ Virtuaalisia vertaisyhteisöjä (muut kylpijät) voi mahdollisesti hyödyntää, kun Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän soveltaminen laajenee.
- ◆ Jatkossa on tärkeää tarkentaa, mihin tutkinnon perusteiden kohtaan kielen opiskelu Kylpemällä kielitaitoa -menetelmää käyttäen liittyy.

3.7 Opiskelijan käytössä olevat resurssit

Tilat

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmää sovelletaan joko yrityksen tai oppilaitoksen tiloissa.

Työkalut

Kylpemällä kielitaitoa on yhteisöllinen, kasvokkainen ja lähiohjaamista vaativa menetelmä. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään kuitenkin yhteydenpidon ja opiskelun välineinä mahdollisuuksien mukaan. Seuraavassa on esimerkkejä tietotekniikan käytöstä.

Taulukko 4. Oppimisympäristössä käytetyt työkalut.

Työkalu	Käyttö ja kokemukset
Sähköposti, faksi ja puhelin	<p>Sähköposti, faksi ja puhelin ovat välttämättömiä ja toimivia tapoja pitää yhteyttä. Suunnittelu ei kuitenkaan palautteiden perusteella aina onnistu sähköpostitse tai puhelimitse, ja tällöin ne eivät riitä yhteydenpidon tavaksi.</p> <p>Kylpysession aikana kylpijät käyttävät asiakaspalvelussa sähköpostia ja faksia niin kotimaisten kuin ulkomaisten asiakkaiden kanssa. Yritysten palveluiden tiedustelut, varaukset ja vahvistukset sekä muu liikeviestintä kuuluvat kylpysession kielen aitoihin opiskelutilanteisiin.</p>
Internet	<p>Kaikilla hankkeen kumppaneilla on käytössään internet-yhteys. Kylpyjoukolla suositellaan tiedonhakuja ja tutustumista esimerkiksi kielten eurooppalaiseen viitekehukseen, ilmaisten sanakirjojen käyttöön ja tiedonhakuun yrityksen arjesta. Opiskelijoiden mukana yritykseen tulee yleensä aina uusia taitoja, mutta tietojen ja taitojen vaihto on molemminpuolista. Yrittäjien omat tietolähteet ja verkostot tulevat jakson aikana usein tutuiksi.</p> <p>Yritysten internetsivut ovat tärkeitä myös silloin, kun yritykset verkostoituvat ja tutustuvat toisiinsa.</p>
Blogi	<p>Blogi kuuluu prosessiin pakollisena, ja Suomen kylvyissä blogi on toiminut erinomaisesti. Blogi on avoin kaikille, tosin kylpysession kirjoittajat saavat erillisen kutsun kirjoittajaoikeuksin. Blogiin kirjoitetaan kaikista tapahtumista ja kokoontumisista, eikä erillisiä muistioita tai pöytäkirjoja ole. Blogiin kirjoitetaan ja sitä seurataan monella eri kielellä. Usein palaute tai kommentit kuitenkin toimitetaan hankevästävälle suullisesti tai sähköpostitse. Lukijat pitävät blogista, jossa kertomukset, kuvat ja kokemukset kuvaavat konkreettisesti ja hauskaasti kielikylpyjä. Blogissa on myös paljon lurkkijoita. Blogin kirjoittaminen on onnistunut erinomaisesti kotimaisten kumppanien kanssa tehdyssä yhteistyössä ja kotimaan kylvyissä ja kokoontumisissa.</p>
Slideshare	<p>Hankkeen oppimisprosessin kuvaus on kirjoitettu suomeksi ja englanniksi. Jakelu ja samalla tiedotus onnistuvat kätevästi kaikille internetiä käyttäville kumppaneille slideshare.com-linkin/-yhteyden avulla.</p>
Skype, Adobe Connect	<p>Suunnittelun ja yhteydenpidon monipuolistamiseksi ovat käytettävissä suhteellisen yksinkertaisesti toteutettavat Skype- ja Adobe Connect -kokoukset. Käytännön toteutuksia ei kuitenkaan ole paljon, koska kumppanit ovat selvästi ilmaisseet halunsa opetella ja saada kokemuksia ensin hanketoimijoiden lähiohjauksessa.</p> <p>Skype- ja Adobe Connect -kokoukset ovat kuitenkin ehdottoman tärkeitä menetelmään liittyviä tapoja, joiden käyttöön ottoa kannattaa tehostaa ja opastaa kumppaneille.</p>
Yhteinen oppimisolusta	<p>Yhdeksi välineeksi on ideoitu yhteiselle oppimisolustalle rakennettava opiskelumuodua, jossa osa Kylpykansion tehtävistä tehdään soveltuvin osin ennen kylpyä ja kasvokkain tapahtuvaa suunnittelua ja osana oppimistehtävää tai opintosuoritusta (oppilaitokset, opiskelijat Suomessa ja ulkomailla). Ihanteellista olisi, jos myös yrittäjät voisivat käyttää moduulia. Oppimisolustasta toivotaan monipuolista, jotta sitä voisi käyttää myös suunnitteluun, tehtävien tekoon, tallennukseen ja yhteydenpitoon.</p>

3.8 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja jatkokehittäminen

3.8.1 Vastaavan ratkaisun käyttö muualla

Menetelmän kehittämisvaiheen hankekumppaniyritykset niin kotimaassa kuin ulkomailla ovat olleet matkailu- ja ravintola-alan mikroyrityksiä. Niitä yhdistää se, että ne ovat pieniä yrityksiä, toimivat maaseudulla, koko yrittäjäperhe on osallistunut kielen oppimiseen ja ympärivuorokautinen toiminta yrityksen arjessa on ollut niissä mahdollista. Hyvä kokemus on saatu myös kaupungissa toimivasta isohkosta matkailuyrityksestä, jossa yksi työntekijöistä (siistijä) sai kylvetystä vieraan kielen puhumisen taidoissaan.

Hankkeen kehittämisvaiheen kokemukset ovat osoittaneet menetelmän sopivan myös työpaikkoihin, joissa työn tekemisen paikkaa ja aikaa yhdistävät vaihtelevuus, liikkuvuus, joustavuus ja jopa työajan venyvyys. Mukana olevia yrityksiä yhdistävät myös halu uuden ja erilaisen kokeilemisen ja heittäytyminen mukaan luovaan ja hauskaan mutta tavoitteelliseen ja yritykselle räätälöityyn kielen oppimiseen, johon voivat osallistua perheenjäsenetkin. ”Tämä on lähes ainoa tapa saada yrittäjä koulunpenkille”, toteaa eräs hankkeen kumppaniyrittäjästä.

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmä on aikuisten ja nuorten oppijoiden välistä vuorovaikutusta, mikä on paitsi menetelmän rikkaus myös haaste.

3.8.2 Oppimisympäristön hyödyntämisen resursointi

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmää käytettäessä tarvitaan resursseja seuraaviin kohteisiin:

- ◆ menetelmän vastuupettaja Sauna-Maija sekä resurssit suunnitteluun, ohjaukseen, toimintaan ja kehittämiseen
- ◆ kylvettäjäopettaja tai tilatun kielen opettaja, mahdollisesti apuna opettajavaihto, apulaisopettajat ja muut kylvettäjät
- ◆ matkustaminen
- ◆ yhteydenpito kielikylvyn toimijoiden kanssa: puhelin, tietokoneet ja palaverit
- ◆ materiaalin tuottaminen: vastuupettaja ja/tai kylvettäjä laativat tarkemman materiaalin
- ◆ yhteydenpitolaitteisto.

3.8.3 Oppimisympäristön hyödyntäminen jatkossa

Kylpemällä kielitaitoa -menetelmä on Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmeksessa jo tuttu menetelmä, jota ollaan valmiita ja halukkaita käyttämään ja joka mainitaan toteutus suunnitelmissa. Menetelmä on tuonut kielten opetukseen uusia toimintatapoja. Saatujen kokemusten mukaan menetelmä parantaa oppimistuloksia erityisesti niillä aloilla ja kielissä, jotka aiemmin ovat olleet hankalia.

Myös mukana olleet yrittäjät ovat innostuneet Kylpemällä kielitaitoa -menetelmästä. Yrittäjien mielestä kielikylpy on hyvä tapa oppia kieltä ja virkistää vanhoja taitoja. Seuraavat sitaatit ovat yrittäjien kokemuksia.

”Ranskan kielen kylpy yrityksessämme onnistui yli odotusten, ja suunnittelemme jo jatkokylpyjä!” toteaa eräs yrittäjä. ”Toiminnallinen menetelmä on tehokas ja itselle sopiva tapa oppia myös kieltä. Arjen toiminnoissa asiakaspalvelussa – matkailijan palvelussa – tarvittava kielitaito kehittyy huomaamatta. Kun jakso tuodaan yritykseen, siitä hyötyy koko työyhteisö: asiakkaat ja koko perhe”, iloitsee toinen yrittäjä. ”Yrityksissä on tarjolla monenlaisia yrityksen oikeita töitä, ja on oltava valmis työskentelemään myös ulkona, vauhdikkaasti vaikkapa Pielisen laineilla. Työt vaihtelevat vuodenaikojen mukaan.” ”Tämä on milteipä ainoa tapa saada yrittäjä koulunpenkille. Olemme mielellämme koko perhe mukana”, kertoo aktiivinen hankekumppani.

Menetelmän arviointi kehittämisen aikana mahdollisti korjaukset jo kehitysvaiheessa. Tullevaisuudessa menetelmän jalkauttamista laajennetaan ensin omassa oppilaitoksessa. Tähän mennessä jalkauttaminen on tarkoittanut sitä, että menetelmä on mainittu toteutussuunnitelmassa ja on varmistettu, että opiskelijaa ohjaavat ovat menetelmästä tietoisia ja että opettajat osaavat kertoa menetelmästä ryhmissään.

Menetelmä tarjoaa hyvän mahdollisuuden kansainväliseen toimintaan, työelämäjaksoihin, työparioppimiseen ja yhteisölliseen oppimiseen opiskelijoille, opettajille ja oppilaitoksen muulle henkilökunnalle.

Yrityssimulaatioissa pienryhmäkylvyt ovat käytössä yrityksen kansainvälisten toimintojen koulutusmenetelmänä.

Suunnitelmissa on ollut kylpymateriaalin/-kirjan/-tehtävien ja yhteisen virtuaalisen oppimisolun valmistaminen.

Menetelmä on innostanut myös miettimään kehitetyn mallin siirtämistä ja laaja-alaisempaa hyödyntämistä kieltenopiskelun lisäksi muissa sisällöissä. Seuraava askel on laajentaa menetelmän käyttöä tekniikan ja liikenteen alan perustutkintoihin ja kiertää muissa oppilaitoksen kumppaniyrityksissä (mm. metalliverstas, autoliike, kauppa- ja huonekaluliike ja kahvila) markkinoimassa menetelmää ja keskustella sen käyttömahdollisuuksista yrityksissä. Kylpemällä kielitaitoa -menetelmän kehittäjät ovat valmiita tiedottamaan ja opastamaan menetelmän käyttöä myös muille oppilaitoksille.

Kuvaus perustuu Kylpemällä kielitaitoa -hankkeen vetäjän Anna-Liisa Jeskanen-Aarnipuron haastatteluun ja hankkeen dokumentteihin, kuten hankeraportteihin, vertaiskäyntiraporttiin, hankkeen kotisivuihin sekä Kielikylypykansioon.

Kuvauksen työstämiseen ovat osallistuneet Anna-Liisa Jeskanen-Aarnipuro ja Ella Kärki.

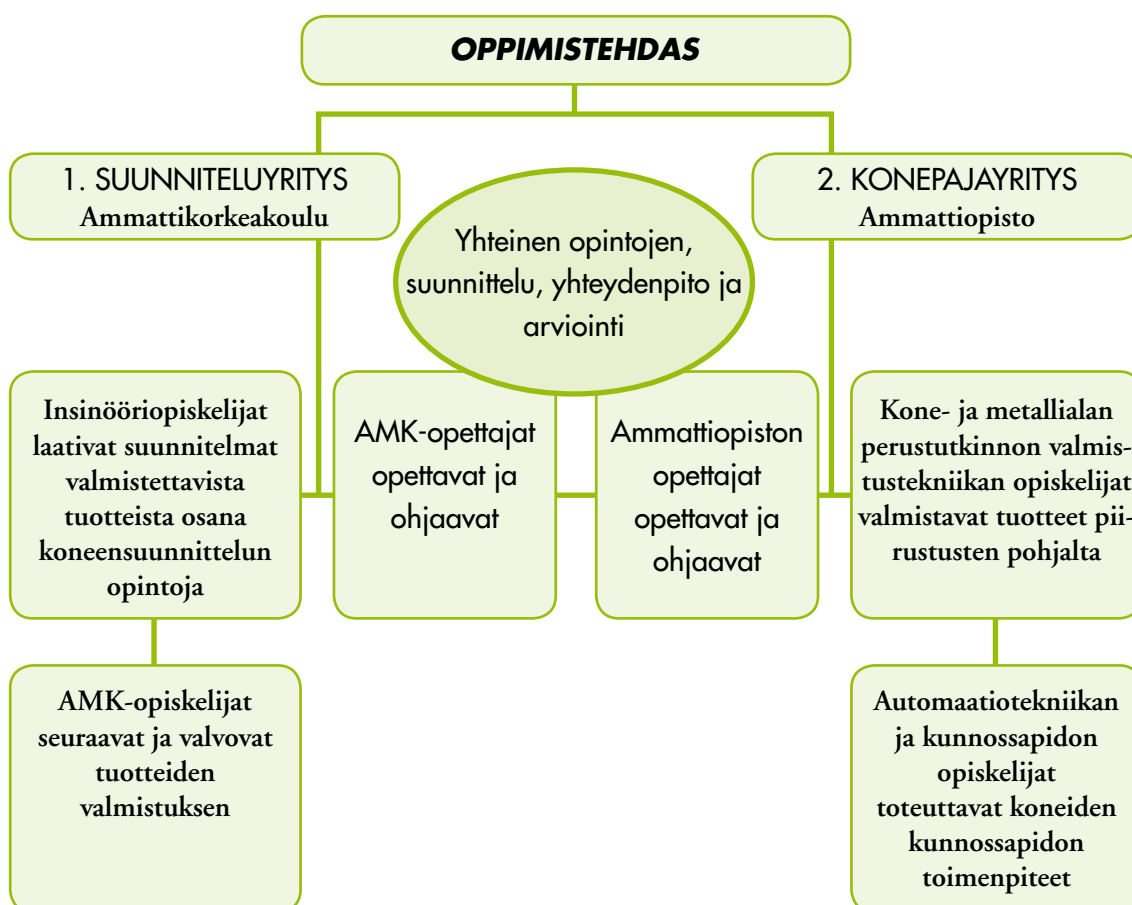
TODELLISIA TYÖYMPÄRISTÖJÄ JÄLJITTELEVÄT OPPIMISYMPÄRISTÖT

4 OPPIMISTEHDAS TUOTANTOPROSESSIN OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

4.1 Oppimistehdas pähkinänkuoressa

Oppimistehtaassa opiskelijat työskentelevät ja opiskelevat ammatillisen perustutkinnon kolmantena vuotena aitoa tuotantoprosessia jäljittelevässä yrityssimulaatiossa. Opiskelijat työskentelevät oppimistehtaassa opettajien ohjauksessa. Oppimisympäristönä on ammattiopiston konepaja.

Yrityssimulaatiossa on konepajayritys, suunnitteluyritys ja koneiden kunnossapito. Oppimistehtaan erityispiirre on ammattikorkeakoulun koneensuunnittelun opintojen yhdistäminen ammattiopiston opintoihin. Yrityssimulaatioon yhdistetään ammattikorkeakoulun

Kuvio 5. Oppimistehtaan toiminta.

insinööriopiskelijoiden opintoja siten, että he suunnittelevat, piirtävät ja seuraavat/valvovat tuotteiden valmistusta. Kone- ja metallialan perustutkinnon opiskelijat valmistavat piirustus-ten pohjalta opintoihin kuuluvat harjoitustyöt.

Oppimisympäristöä on kehitetty kone- ja metallialan perustutkintoon vuosina 2008–2010 Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian ammattiopistossa. Kuviossa 5. kuva-taan oppimistehtaan toiminta.

4.2 Tavoiteltava osaaminen

Mallin tarkoituksena on tukea opiskelijoiden valmistustekniikan, automaatiotekniikan ja kunnossapidon osaamisen kehittymistä. Tavoitteena on opiskelijoiden teollisuuden tuotanto-prosessiin liittyvän osaamisen kehittyminen. Oppimisympäristö auttaa opiskelijoita hahmot-tamaan teollisuuden tuotantoprosessin. Opiskelijat oppivat tulkitsemaan piirustuksia, joiden pohjalta he suunnittelevat tuotteiden valmistuksen. Kunnossapidon opiskelijat oppivat huol-tamaan konepajan koneet. Lisäksi opiskelijat oppivat käyttämään alan tärkeimpiä koneita ja ohjelmia. Opiskelijat oppivat tarkastelemaan myös työnsä kustannuksia. Oppimisympäristö tukee kone- ja metallialan perustutkinnon koneistajan, levyseppähitsaajan ja kunnossapito-asantajan osaamisen kehittymistä. Oppimisympäristö tukee myös matematiikan, yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamisen kehittymistä.

Oppimistehtaan kehittämisen aikana käytössä ovat olleet kone- ja metallialan perustut-kinnon perusteet 2000. Koulutusohjelmia ovat valmistustekniikan koulutusohjelma ja au-tomaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma. Opiskelijat valmistuvat koneistajiksi, levyseppähitsaajiksi ja kunnossapitoasentajiksi.

4.3 Oppimisympäristön toimijat

Konepajayrityksessä opiskelevat ammattiopiston kone- ja metallialan perustutkinnon opis-kelijat.

Opetuksen ja ohjauksen suunnittelevat ja toteuttavat oppilaitoksen kone- ja metallitekniikan opettajat, jotka ohjaavat opiskelijoiden työskentelyä työsaleissa.

Ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijat laativat osana koneensuunnittelun opintojaan suunnitelmat töistä, joita kone- ja metallialan perustutkinnon opiskelijat valmistavat. Tarkoi-tuksena on, että ammattikorkeakoulun opiskelijat myös ohjaavat ammattiopiston opiskelijoita työn aloitushetkellä ja ongelmatilanteissa.

Ammattikorkeakoulun opettajat ohjaavat ja opettavat koneensuunnittelun perusteet -opintojakson. Kone- ja metallialan perustutkinnon opettajat ja ammattikorkeakoulun opet-tajat suunnittelevat ja sopivat yhteisissä kokouksissa suunniteltavat ja valmistettavat harjoi-tustyöt.

Opinnoissa käytetään myös vertaisohjausta, jossa opiskelijat seuraavat konepajassa toisten opiskelijoiden työtä ja antavat siitä palautetta.

Oppimistehtaan erityispiirre on yhteistyö ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun opet-tajien kesken. Opettajien välinen yhteistyö on ollut tiivistä.

4.4

Opetusmenetelmät ja opetusjärjestelyt

Oppimistehtas on yrityssimulaatio, joka jäljittelee todellista teollisuuden tuotantoprosessia. Oppimistehtas koostuu suunnittelu- ja konepajaryityksistä, joiden toiminta linkittyy toisiinsa kuten työelämässä.

Konepajaryityksessä opiskelijat suorittavat tutkinnon perusteiden ammatillisten opintojen harjoitustöitä, jotka tukevat tavoitteiden ja sisältöjen oppimista. Esimerkkejä harjoitustöistä ovat hydraulisylinteri opetuskäyttöön, hitsaamon siltanosturin hoitotaso, käsikäyttöinen sikki- tai kantrauskone, ohjeistus CAD-tiedostojen käyttöön uudella polttoleikkauskoneella tai koneiden kunnossapitotyöt.

Suunnitteluyrityksessä ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijat suunnittelevat ja piirtävät tuotteet. Suunniteltavien ja valmistettavien tuotteiden aiheet ovat ammattiopiston opettajilta, jotka varmistavat, että tuotteiden valmistuksessa on mahdollista oppia tutkinnon perusteiden mukaisia sisältöjä.

Ammattiopiston opiskelijat valmistavat tuotteet suunnitelmien ja piirustusten mukaan. Opiskelijat tulkitsevat piirustukset ja suunnitelmat ja valmistavat niiden pohjalta tuotteet. Toiminnan lopputuotos on todellinen tuote.

Konepajaryityksessä opetusmenetelminä ovat seuraavat:

- ♦ Harjoitustyöt, joissa opiskelija valmistaa suunnitellun tuotteen tai tekee kunnossapitotehtäviä. Opiskelijat työskentelevät niissä koulutusohjelmaopintojensa mukaisesti käyttäen koneita ja laitteita sekä sähköisiä, hydraulisia ja pneumaattisia järjestelmiä.
- ♦ Harjoitustöiden tekemiseen ja koneiden käyttöön liittyvät luennot erityisesti jaksojen alussa.
- ♦ Koneiden käytön opastus.
- ♦ Opiskelijoiden yhteinen lähiopiskelu työsaleissa pienryhmä- tai parityöskentelyinä.
- ♦ Opiskelijoiden välinen vertaisohjaus, jossa ammattikorkeakoulun opiskelijat valvovat ja ohjaavat ammattiopiston opiskelijoita suunnitelmien ja piirustusten lukemisessa.
- ♦ Itsearviointi, jossa opiskelijat arvioivat valmistamiaan tuotteita ja niiden valmistamisprosessia ensin itse. Sen jälkeen tuotteen suunnitellut ammattikorkeakoulun opiskelija arvioi suunnitelman toteutumista yhdessä tuotteen valmistaneen työparin kanssa.

Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, kuten aiempi osaaminen ja työn vaativuus, otetaan huomioon oppimistehtässa siten, että opettaja on tiiviimmin mukana koneiden käytössä enemmän ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden kanssa.

4.5 Opiskelijan käytössä olevat resurssit

Tietolähteet

Opiskelijoiden pääasiallisina tietolähteinä ovat opettajat, jotka ohjaavat oppimisprosessia. Oppimistehtaassa käytetään valmistustekniikan koulutusohjelmassa SAP-toiminnanohjausjärjestelmää joidenkin tuotteiden valmistuksen seurannassa. Paikallinen SAP-asiantuntijayritys perehdyttää opettajat ja opiskelijat SAPin käyttöön. Automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelmassa käytetään Artturi-järjestelmää, jossa on 200 koneen konekortit, tietoja koneiden ominaisuuksista ja niiden huolto-ohjeet.

Koneet ja laitteet

Oppimistehtaassa käytetään oppilaitoksen työtiloissa olemassa olevia koneita ja laitteita.

Levy- ja hitsaustilassa opiskelijoilla on käytettävissään yleisimmät koneet, kuten hitsaus- ja leikkauskoneet.

Koneistustilassa opiskelijat harjoittelevat manuaalisorvausta ja -jyrsintää, hiontaa sekä CNC-koneistusta.

Kunnossapitoasentajiksi opiskelevilla on käytettävissään laitteistoja asennusharjoituksiin, akselien linjauksiin sekä pneumatiikan ja hydraulikan harjoituksiin. Kunnonvalvonnan mittaustiloihin opiskelijoilla on käytössään ultraäänipaksuusmittari, ultraäänivuototesteri, takometri, stroboskooppi, värähtelymittausjärjestelmä ja lämpökamera raportointiohjelmineen.

Tilat

Suunnitteluyritys toimii ammattikorkeakoulun tiloissa. Valmistusta ja kunnossapitoa opiskellaan ammattiopiston tiloissa.

4.6 Oppimisprosessin toteutuminen

Opiskelijoiden oppimisprosessi muistuttaa ongelmanratkaisuprosessia, jota oppimistehtäjä tukee. Oppiminen perustuu koulutusohjelman mukaisiin todellisiin työelämän tehtäväkokonaisuuksiin, kuten tietyn tuotteen valmistukseen tai koneen kunnossapitotehtävään. Opiskelijat tekevät työtehtävät aidon työelämän tapaan: suunnittelevat työnsä, tekevät tehtävän ja arvioivat työn eri vaiheissa työn laatua ja etenemistä. Eri koulutusohjelmien opintoja erottavat opiskelun määrä, rytmitys ja pituus, mikä huomioidaan opinnoissa.

Ammattiopiston opiskelijat opiskelevat oppimistehtaassa opintojensa kolmantena vuotena. Sitä ennen he ovat suorittaneet ammatilliset perusopinnot. Seuraavassa kuvataan valmistustekniikan sekä automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelmien opiskelun eteneminen pääpiirteittäin.

Valmistustekniikan koulutusohjelman opiskelijoiden opiskelu oppimistehtaassa

Ammattikorkeakoulun insinööriopiskelijat laativat koneensuunnittelun perusteita käsittelevissä opinnoissaan suunnitelmat ja piirustukset ammattiopiston valmistustekniikan koulutusohjelman opintoihin. AMK-opiskelijat käyttävät piirtämisessä CAD-ohjelmia.

Esimerkki opiskelijan oppimisprosessista, joka koostuu pääasiassa seuraavista vaiheista:

1. Opiskelijat opiskelevat ennen oppimistehtaassa toimimistaan koneiden ja laitteiden käytön periaatteet ja piirustusten lukemisen perusteet.
2. Opiskelijat opiskelevat oppimistehtaassa koulutusohjelmiensa mukaisissa ryhmissä.
3. Opettaja johdattelee opiskelijat ryhmässä opittaviin sisältöihin ja tuleviin oppimistehtäviin, perehdyttää opiskelijat käytettäviin koneisiin tarkemmin ja jakaa tehtävät.
4. Opiskelijat perehtyvät saamansa oppimistehtävän mukaisesti valmistettavien koneiden piirustuksiin ja kuviin ja suunnittelevat niiden pohjalta etenemisensä.
5. Opiskelijat tekevät oppimistehtaassa töitä, jotka liittyvät koulutusohjelman sisältöön. Opiskelijat työskentelevät pareittain tai pienryhmissä ja tekevät saamansa oppimistehtävän. Jaksot kestävät noin 7 viikkoa.
6. Opettajat ohjaavat opiskelijoita, seuraavat tehtävien etenemistä ja opiskelijoiden työskentelyä sekä opastavat näitä tarvittaessa.
7. Opiskelijat kiertävät ja seuraavat ryhmänsä toisten opiskelijoiden tuotteiden valmistusta ja työskentelyä.

Tuote valmistetaan opiskelijaparityöskentelynä. Opettaja jakaa suunnitelmat opiskelijapareille, jotka käyvät läpi piirustukset ja opiskelevat samalla piirustusten lukemista ja analysointia. Opiskelijaparit kuvailevat opettajalle, miten ovat piirustukset ja suunnitelman ymmärtäneet, ja kertovat etenemisestään tuotteen valmistamisessa. Piirustusten läpikäymisessä tutkitaan myös mahdolliset valmistuksen kannalta muutosta vaativat kohdat ja virheet.

Ennen valmistusta opettaja ja opiskelijaparit pohtivat yhdessä valmistusprosessin haastavia vaiheita. Erityisesti silloin kun on kyseessä esimerkiksi haastava levytyö, käydään työn eteneminen tarkasti läpi yhdessä. Tulevaisuudessa on tarkoituksena tässä vaiheessa ottaa ohjaajiksi mukaan ammattikorkeakoulun opiskelijoita.

Opiskelijat perehtyvät joidenkin harjoitustöiden yhteydessä SAP- toiminnanohjausjärjestelmän käyttöön valmistuksen seurannassa. Opiskelijat opiskelevat samalla, millaista dokumentaatiota SAPin kautta on saatavilla, miten tietoja syötetään järjestelmään ja miten niitä seurataan. Opiskelijat suunnittelevat materiaalin menekin ja syöttävät tiedot järjestelmään. SAPin käytön opiskelussa kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, miksi tietoja kirjataan SAPiin. Tämän on havaittu olevan tärkeää SAPin käyttöön oton onnistumiseksi.

Automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma

Koulutusohjelman opiskelijat opiskelevat kunnossapitoa oppilaitoksen koneilla. Oppimistehtaassa opiskelijat tekevät oppilaitoksen työtiloissa mm. seuraavia kunnossapitotoimia:

- ◆ koneiden vuosihuollot
- ◆ laitteiden viikoittaiset tarkastukset
- ◆ koneiden ja laitteiden kunnonvalvonta erikoismittalaitteilla
- ◆ säädöt
- ◆ korjaukset.

Oppilaitoksen koneet on numeroitu, ja kunnossapidossa on käytössä Artturi-ohjelma. Siihen on tallennettu 200 koneen tiedot. Oppimateriaalina opiskelija käyttää koneiden huolto-ohjeita.

Kunnossapitoasentajiksi opiskelevien oppimisprosessi etenee seuraavasti:

1. Opettaja perehdyttää opiskelijat ryhmänä sekä kunnossapidon ohjelmaan Artturiin että oppilaitoksen koneisiin.
2. Opiskelijapari saa opettajalta työmääräimen, josta opiskelijat poimivat kunnostettavan tai huollettavan laitteen tiedot ja tehtävän. Työmääräin kertoo, mitä opiskelija tekee koneelle.
3. Opiskelijat tekevät kunnossapitotoimet pareittain.
4. Opiskelijapari kuittaa tehdyt toimet opettajalle.
5. Opiskelija raportoi tekemänsä kunnossapitotoimet opettajalle.
6. Opettaja tarkastaa tehdyt toimet.

Konepajayrityksessä opiskellaan kunnossapitoa oppilaitoksen konepajan koneilla. Kunnossapidon opinnoissa opiskelijat opiskelevat yksin tai pareittain.

Opiskelu tapahtuu siten, että opettaja antaa työmääräimen opiskelijalle tai opiskelijaparille. Opiskelijan tehtävänä on esimerkiksi sorvin tarkastus. Huollettavan koneen tiedot ja huolto-ohjeet opiskelija saa Artturista.

Työturvallisuus

Opiskelijat perehdytetään työturvallisuuteen sekä yleisesti että konekohtaisesti. Opiskelijoilla on suoritettuna tarvittavat työturvallisuuskortit ennen työskentelyään oppimistehtaassa.

Työturvallisuuden opinnoissa hyödynnetään Elmeri-järjestelmää. Opiskelijat toteuttavat järjestelmän ohjeistusten ja lomakkeiden pohjalta työsuojelutarkastuksia ja analysoivat, miten vaadittavat asiat toteutuvat, ja laativat kehittämistoimenpiteet. Tämä on koettu hyväksyttäväksi oppia, koska siinä joutuu olemaan arvioijan roolissa.

4.7 Oppimisympäristön suunnittelu

Ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun opettajat suunnittelevat oppimistehtaan toiminnan yhteisesti ryhmässä. Ammattikorkeakoulun puolelta suunnittelussa ja toteutuksessa on mukana opettaja ja henkilö tutkimus- ja kehitysyksiköstä. Ammattiopiston puolelta oppimisympäristöä on kehittämässä kolme opettajaa. Tätä on helpottanut ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun vierekkäinen sijainti. Se on helpottanut keskustelua ja yhteistyötä.

Opettajat ovat suunnitelleet yhteistyössä tehtävät ja niiden ohjeistuksen. Siihen on käytetty noin puoli päivää. Lisäksi opettajat ovat suunnitelleet opiskelijoiden ohjauksen ja suunnittelujen tarkistuksen.

Oppimistehdas -ympäristön alkuidea on lähtenyt kone- ja metallialan alueellisen kehittämishankkeen aikana jo vuonna 2006. Ideaa on kehitelty erilaisten palaverien yhteydessä.

Opintojen yhdistämisen yhdeksi haasteeksi on havaittu opintojen jaksotus. Ammattiopistossa opinnot jaksottuvat työelämälähtöisiin kokonaisuuksiin ja ammattikorkeakoulussa ainekohtaisesti. Tulevaisuudessa ammattikorkeakoulun opinnot ovat muuttumassa projektimaisemmaksi opiskeluksi.

Jaksojen jälkeen pidetään avoin keskustelutilaisuus, jossa ovat mukana opettajat ja opiskelijat sekä ammattikorkeakoulusta että ammattiopistosta. Lisäksi mukana on tutkimuksen ja tuotekehityksen henkilöstöä ammattikorkeakoulusta. Tilaisuudessa käydään läpi hyvät kokemukset ja kehittämiskohteet.

Keskusteluissa heränneitä kehittämissideoita

- ♦ Ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston opintojen organisoinnissa on tärkeää ottaa huomioon opintojen rakenteen rytmittämisen yhteensopivuus.
- ♦ Riittävän tarkkaa tuntikirjanpitoa tulee tehdä esimerkiksi piirustusten lukemisesta, kustannuslaskennasta ja oman työn suunnittelusta.

4.8 Ohjauksen kohteet

Motivaation synnyttäminen ja ylläpitäminen

Todellista tuotantoprosessia jäljittelevä oppimisympäristö motivoi opiskelijoita.

Tavoitteellisen ja tietoisin oppimisen tuki

Opettaja käy opittavien asioiden sisällöt ja tavoitteet läpi ennen työskentelyä. Opiskelijoiden kanssa perehdytään koneiden toiminnan periaatteisiin, jotta he osaisivat käyttää koneita. Opiskelijat opiskelevat koneiden käyttöä pitkäkestoisesti siten, että he käyttävät samoja koneita toistuvasti.

Oppijan havainnoinnin ohjaaminen

Koko oppimisympäristössä opiskelun ajan opiskelijat ohjataan tarkastelemaan omaa toimintaansa hyvän konepajakäytännön mukaisesti. Ohjausta annetaan yhteisissä keskusteluissa.

Oppijan oman tiedonrakentelun tuki

Opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä aitoa teollisuuden tuotantoprosessia jäljittelevässä oppimistehtaassa.

Reflektiivisyyden edistäminen

Opiskelijat ohjataan tarkastelemaan omaa työtään ja sen laatua hyvän konepajakäytännön mukaisesti. Opiskelijat saavat palautetta oppimistehtaassa sekä opettajilta että toisilta opiskelijoilta. Opiskelijoita kannustetaan kysymään neuvoa pulmien ilmetessä. Opiskelijat kertovat kokemuksistaan opettajalle ja toisilleen yhteisissä keskusteluissa. Opiskelijat ohjataan kiertämään ja katselemaan toisten opiskelijoiden töitä. Kiertämisen tarkoituksena on laajentaa opiskelijan oppimista oman työn ulkopuolelle.

Oppimistehtaassa toteutuvan opiskelujakson jälkeen ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun opettajat ja opiskelijat pitävät yhdessä avoimen keskustelutilaisuuden, jossa keskustellaan kokemuksista ja kehityskohteista. Tilaisuudessa kohtaavat tuotteiden suunnittelijoina toimivat ammattikorkeakouluopiskelijat ja tuotteita valmistavat ammattiopiston opiskelijat.

Ongelmanratkaisuprosessin tuki

Oppimisprosessi muistuttaa todellisen työelämän ongelmanratkaisuprosessia, jossa opiskelijat saavat aidon työelämälähtöisen tehtävän, johon he työstävät toimivan ratkaisun. Opiskelijat pohtivat ja ratkaisevat tehtäviä sekä opettajan että toisten opiskelijoiden kanssa joko ryhmässä tai pareittain ja saavat siten tukea oppimisprosessiinsa opettajalta ja toisilta opiskelijoilta.

4.9

Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen

4.9.1 Vastaavan ratkaisun käyttö muualla

Oppimistehdasmalli sopii aloille, joilla työskennellään tuotantoprosessissa. Lisäksi se sopii tilanteisiin, joissa on tarkoituksenmukaista hyödyntää ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston yhteistyötä opintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppimisympäristön käyttö vaatii eri koulutustasojen tiivistä yhteistyötä.

4.9.2 Oppimisympäristön hyödyntämisen resursointi

Konepajayrityksen perustaminen vaatii sopivat tilat ja laitteet, ja ne ovat merkittävä resurssitarve. Esimerkin oppimistehtaassa tilat ja laitteet olivat jo olemassa ammattiopistossa. Lisäksi on hankittava toiminnanohjausjärjestelmä ja perehdyttävä sen käyttöön.

Oppimistehtaan perustaminen vaatii vastuupettajan, joka vastaa suunnittelusta ja kokonaisuuden organisoinnista. Lisäksi tarvitaan työryhmä, joka suunnittelee, toteuttaa ja seuraa oppimisympäristön kehittymistä. Työryhmässä tulee olla opettajia ammattikorkeakoulusta ja ammattiopistosta. Suunnitteluyrityksen perustaminen vaatii ammattikorkeakoulun opettajan työpanoksen opiskelijoiden ohjaamisessa ja yhteissuunnittelussa ammattiopiston opettajien kanssa. Vuosittain on pidetty 2–3 yhteistä, noin 3 tuntia kestänyttä kokousta. Opettajat ovat

myös keskustelleet oppimisympäristöstä viikoittain. Tätä on helpottanut ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun lähekkäinen sijainti.

4.9.3 Oppimisympäristön käyttö tulevaisuudessa

Koulutuksen järjestäjä on sitoutunut oppimisympäristön hyödyntämiseen jatkossa. Oppimisympäristö jää ammattiopisto Lappian toimintatavaksi. Tulevaisuudessa oppimistehtaaseen pyritään liittämään taloushallinnon opinnot. Suunnitteilla on sijoittaa oppimistehtaaseen myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden työnjohdon opintoihin liittyviä opintojaksoja.

Kuvaus perustuu hankkeen vetäjän Taisto Kuulan haastatteluihin ja hankkeen dokumentteihin kuten hankeraportteihin.

Kuvauksen työstämiseen on osallistunut hankkeen vetäjä Taisto Kuula, joka on pyytänyt palautetta kuvauksesta muilta hanketoimijoilta sekä ammattiopistosta että ammattikorkeakoulusta.

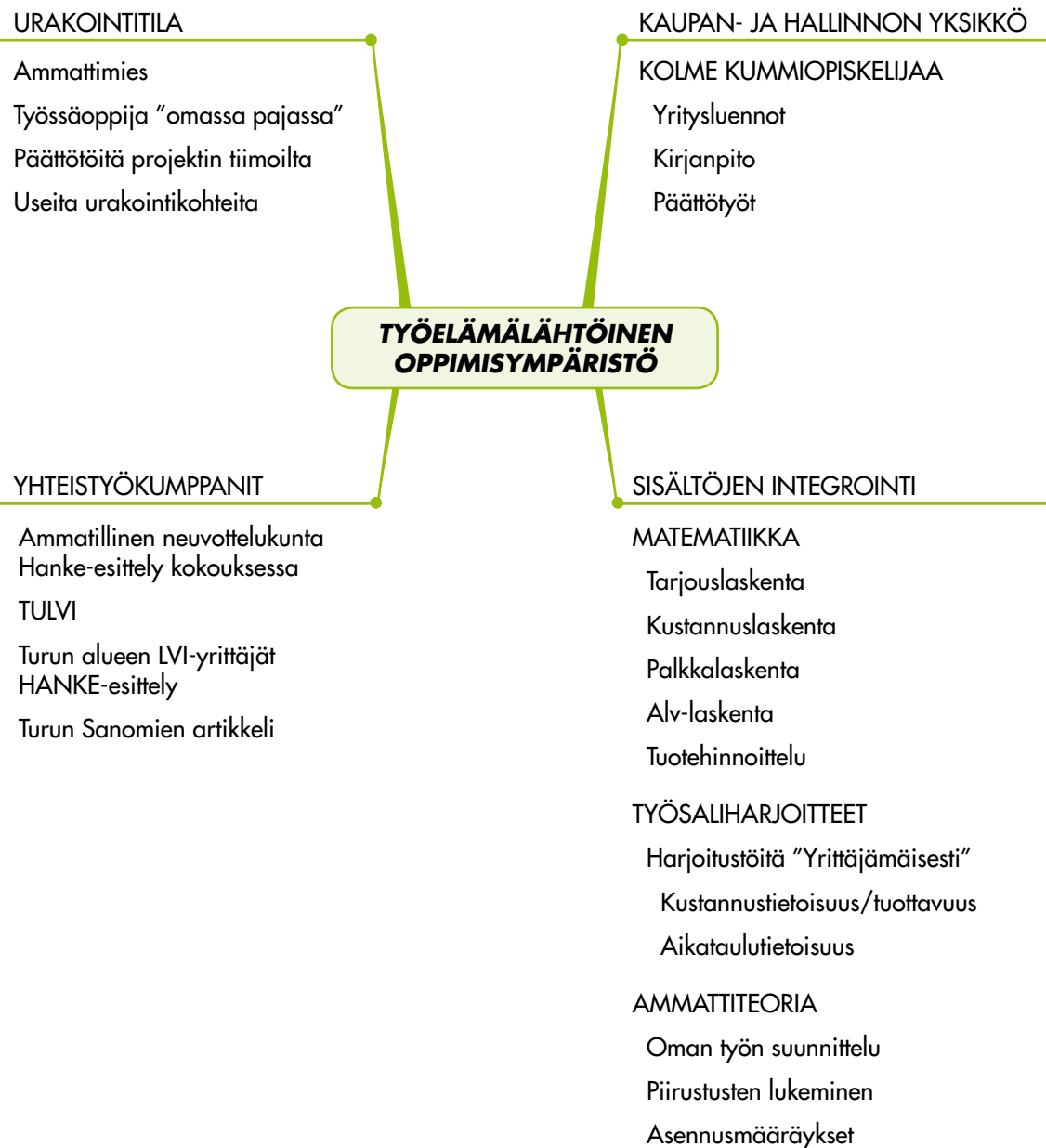
5 KOULUTUSMALLI YRITTÄJYYDEN JA YRITYSTOIMINNAN OPPIMISEEN

5.1 Koulutusmalli pähkinäkuoressa

Koulutusmallissa yhdistetään yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintoja ammatillisiin ja ammattitaitoa täydentäviin opintoihin ja opiskellaan osa opinnoista urakointipajassa. Opiskelijat työskentelevät urakointipajan työntekijöinä opettajien ja työnjohtajana toimivan ammattimiehen ohjauksessa. Oppimisympäristöjä ovat oppilaitoksen luokkahuoneet, työsalit ja oppilaitoksen ulkopuolinen urakointipaja sekä urakointikohteet. Seuraavan sivun kuviossa 6. kuvataan oppimisympäristön kokonaisuus.

Oppimisympäristö on kehitetty talotekniikan perustutkintoon Turun ammatti-instituutissa vuosina 2007–2009. Kehittämisen aikana käytössä ovat olleet talotekniikan perustutkinnon perusteet 1999. Opiskelijat valmistuvat LVI-asentajiksi, ja suuntautumisvaihtoehtoina ovat kylmälaiteasentaja, ilmastointiasentaja ja putkiasentaja.

Oppimisympäristön linkki vuonna 2010:<http://opetus.turkuai.fi/course/view.php?id=961>.
Ohje kirjautumiseen: klikkaa esiin tulevan ikkunan painiketta ”Kirjaudu vieraana”. Pääset sisään kurssialuetta katsomaan ilman käyttäjätunnuksia tai salasanoja.

Kuvio 6. Työelämälähtöinen oppimisympäristö -hankkeen toimijoiden laatima jäsenyys yrittäjyyden ja yritystoiminnan oppimiseen.

5.2 Tavoiteltava osaaminen

Mallin tarkoituksena on tukea opiskelijoiden yrittäjyyteen ja yritystoimintaan liittyvän osaamisen kehittymistä. Oppimisympäristössä tavoitellaan sitä, että opiskelijat oppivat sisäistä yrittäjyyttä. Tavoitteina ovat myös kustannustietoisuus, kokonaisvaltainen käsitys yritystoiminnasta ja tietoisuus omasta roolista siinä sekä yrittäjämönteisyys.

Oppimisympäristön tarkoituksena on tukea kustannuksiltaan tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan oppimista, yrittäjänä toimimisen mahdollisuuksien tarkastelua, ammattialan yritystoimintaan tutustumista sekä osaamisen tuotteistamismahdollisuuksien ja laadukkaan toiminnan oppimista.

Oppimisympäristö koostuu yrittäjyyden ja yritystoiminnan opintojen yhdistämisestä ammatillisiin ja ammattitaitoa täydentäviin opintoihin sekä opiskelusta malliyrityksessä, joka on urakointipaja. Yrittäjyysosaamisen oppiminen ajoittuu koko tutkinnon ajalle.

5.3 Oppimisympäristön toimijat

Ammatillisten opintojen opettamisesta vastaavat oppilaitoksen talotekniikan perustutkinnon opettajat. Opettajat opettavat yritystoiminnan perusteet sekä organisoivat ja ohjaavat opiskelijoiden harjoitustöitä työsaleissa ja urakointia urakointipajassa. Yrittäjyysosaamisen opinnot integroidaan ammattitaitoa täydentäviin opintoihin, ja sen tekevät matematiikan opettaja, ATK-opettaja ja kielten opettajat.

Urakointipajassa työskentelee opettajien lisäksi urakoinnista vastaava ja työnjohtajana toimiva, erikseen palkattu ammattimies. Ammattimies ottaa urakat vastaan ja ohjaa opiskelijoita urakoiden suunnittelussa ja urakointikohteissa työskentelyssä.

Kauppaopiston liiketalouden perustutkinnon opiskelijat luennoivat opiskelijoille yritystoiminnasta ja tekevät urakointipajan malliyrityksen kuukausittaiset kirjanpidot oppinäytteinään.

5.4

Opetusmenetelmät ja opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioiminen

Opetusmenetelminä ovat lähiopiskelu, harjoitustyöt oppilaitoksen työsaleissa ja yrityssimulaatio, jossa mallinnetaan todellisen talotekniikka-alan yritystoimintaa. Käytetyistä opetusmenetelmistä on tarkemmin kohdassa Opiskelijan oppimisprosessi.

Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat huomioidaan antamalla opiskelijoiden edetä opinnoissaan joustavasti ja käyttämällä monipuolisia opetusmenetelmiä. Jo riittävästi osaavat opiskelijat pääsevät nopeammin tekemään urakoita, kun taas lisätukea tarvitsevat saavat opiskella rauhassa. Opiskelijat pääsevät opiskelemaan urakointipajaan joustavasti toisena ja kolmantena opintovuotena. Ne opiskelijat, jotka oppivat nopeasti tai joilla on riittävät taidot, pääsevät urakointipajaan opiskelemaan toisena vuotena ja saavat toimia apuohjaajina työsaleissa. Ne opiskelijat, jotka tarvitsevat osaamisensa syventämistä, saavat rauhassa harjoitella taitojaan työsaleissa.

5.5

Opiskelijan käytössä olevat resurssit

Tietolähteet

Opiskelijat hankkivat tietoa opettajilta, joista useilla on omakohtaista yrittäjäkokemusta, ammattimieheltä urakointipajassa ja keskustelemalla toisten opiskelijoiden kanssa. Lisäksi opiskelijat hankkivat tietoa yrittäjyydestä oppikirjoista ja internetistä. Liiketalouden perustutkinnon opiskelijat opettavat talotekniikan opiskelijoille yritystoimintaa yritysluennoilla.

Tilat

Yrittäjyysosaamisen opinnot toteutetaan oppilaitoksen jo olemassa olevissa luokkatiloissa ja työsaleissa sekä oppilaitoksen ulkopuolella sijaitsevassa erillisessä urakointipajassa. Kolmannen vuoden opiskelijat aloittavat työt aamuisin urakointipajassa samalla tavoin kuin oikeassa työmaahallissa. Opiskelijat lähtevät urakointipajasta alueen todellisiin urakkakohteisiin.

Urakointipaja on työmaahalli, joka on saatu käyttöön paikalliselta yrittäjältä. Tilassa on luokkahuonemainen tila, johon opiskelijat kokoontuvat opetusta sekä urakoiden jakamista ja ohjaamista varten. Tilassa on myös työmaatyypinen ruokala, johon opiskelijat tulevat ruokailemaan, jos työskentelevät urakointipajan lähellä. Opiskelijat ovat olleet mukana urakointipajan tilajärjestelyjen suunnittelussa yhdessä ammattiopettajien kanssa.

Koneet, laitteet ja työkalut

Oppilaitoksen työsaleissa olevat koneet ja laitteet omistaa oppilaitos. Oppilaitos kustantaa urakointipajan työkalut. Kullakin opiskelijalla on oma työkalupakkinsa, josta hän huolehtii. Urakointikohteisiin liikkumiseen opiskelijat käyttävät oppilaitoksen kolmea autoa tai omia autojaan.

5.6 Oppimisprosessin toteutuminen

Seuraavassa taulukossa kuvataan oppimisprosessin eteneminen oppimisympäristössä ja toimijoiden roolit.

Taulukko 5. Oppimisprosessin eteneminen ja toimijoiden roolit.

Talotekniikan opintojen eteneminen	Yrittäjyysnäkökulma opinnoissa	Eri toimijoiden roolit ja ohjaus
<p>1. vuosi Tutkinnon yhteiset ammatilliset opinnot Talotekniikan perustaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ sisäilma ja kiinteistön käyttö ◆ LV-tekniikka ◆ hitsaus- ja metallitekniikka <p>Oppimisympäristöt</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Luokkahuoneet ◆ ATK-luokka ◆ Työsalit 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yritystoiminnan perustietojen opiskelu ja liiketoimintaa koskevat luennot. 2. Ammattiteoria: oman työn suunnittelu, piirustusten lukeminen ja asennusmääräykset. 3. Excel-talulukkolaskentaohjelman käyttö kustannusarvion laatimisessa ja seurannassa. 4. Harjoitustöiden tekeminen yrittäjämäisesti: Harjoitustyöt ovat todellisia kanavanosia ja pieniä asennustehtäviä. Työ voi olla esimerkiksi WC:n kalustustyö tai hitsaustyö. Työt hinnoitellaan, ikään kuin työ laskutettaisiin asiakkaalta. 5. Yritystoiminnan kustannusseuranta tehtyjen harjoitustöiden pohjalta. 	<p>Talotekniikan opettaja opettaa.</p> <p>ATK-opettaja ohjaa.</p> <p>Talotekniikan opettajat</p>
<p>2. vuosi Koulutusohjelmittain eriytyvät ammatilliset opinnot kolmena ryhmänä: Kylmälaiteasentajat Ilmastointiasentajat Putkiasentajat</p> <p>Oppimisympäristöt</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Luokkahuoneet ◆ ATK-luokka ◆ Työsalit ◆ Vähitellen urakointipajaan siirtyminen <p>Työssäoppimisjakso 8 ov</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Työsaliharjoitteiden teko kustannustietoisesti: opiskelijat laskevat töiden kaikki kustannukset ja tekevät kannattavuuslaskennan ja hinnoittelun. 2. Yritystoiminnan perustietojen syventäminen. 3. Asiakastyöt ja urakointi tuotavasti työsalissa ja urakointipajassa. 4. Toiminnan seuranta ja raportointia. 5. Yritystoimintaan liittyvien asiakirjojen laadintaa äidinkielen opinnoissa. 	<p>Talotekniikan opettajat</p> <p>Äidinkielen opettaja</p>

Talotekniikan opintojen eteneminen	Yrittäjyysnäkökulma opinnoissa	Eri toimijoiden roolit ja ohjaus
<p>3. vuosi Koulutusohjelmittain eriytyvät ammatilliset opinnot kolmena ryhmänä: Kylmälaiteasentajat Ilmastointiasentajat Putkiasentajat</p> <p>Opiskelutila: <i>urakointipaja ja urakointikohteet</i></p> <p>Työssäoppimisjaksot 8 ov ja 8 ov Päätötyö</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Todellisia urakoita urakointipajasta käsin, huomio tuotavuuteen ja kustannustietoisuuteen 2. Yrityksen asiakirjojen laadintaa ja kustannusseurantaa 3. Liiketalouden opiskelijoiden pitämät yritystoiminnan luennot <p>Urakoinnissa kiinnitetään huomiota tuotannon kustannuksiin vaikuttaviin tekijöihin. Tuottavuuden jatkuva kehittäminen. Toiminnan kokonaisuuden ymmärtäminen.</p> <p>Oikeiden asennustekniikoiden oppiminen. Tarvikkeiden valmistaminen taloudellisesti ja edullisesti. Työn oikea rytmitys ja asennusjärjestys alentavat kustannuksia ja mahdollistavat aikataulussa pysymisen. Urakoinnista mapitetaan dokumentit, joiden perusteella kaupan ja hallinnon yksikön opiskelijat tekevät kirjanpidon opinnäytetyönään.</p>	<p>Ohjaajina toimivat talotekniikan opettajat ja ammattimies. Yritysluentoja pitävät liiketalouden perustutkinnon opiskelijat. Talotekniikan opettajat ohjaavat ja opettavat opiskelijoita urakointipajassa tulevien urakoiden tekemiseen ja kiertävät urakakohteissa ohjaamassa opiskelijoita. Ammattimies työskentelee urakointipajassa: ottaa vastaan urakat asiakkailta, ohjaa opiskelijat etukäteen urakoiden tekoon ja kiertää urakakohteissa ohjaamassa opiskelijoita.</p>

1. vuosi

Yrittäjyysosaamisen opinnot käynnistyvät ensimmäisenä opiskeluvuotena opettajien pitämällä yritystoiminnan luennoilla. Luennoilla käsitellään liiketoiminnan perusasioita. Liiketoimintaprosessia käsitellään ammatillisissa opinnoissa myös harjoitustöiden ja urakoiden yhteydessä urakointipajassa silloin, kun töitä arvioidaan yrittäjän näkökulmasta. Kuviossa 7. kuvataan liiketoimintaprosessin opiskelun sisällöt.

Yrittäjyysosaamisen opinnot käynnistyvät heti opintojen alussa yritystoiminnan perustietojen luennoilla, jotka pitää talotekniikan opettaja.

Ammatillisten opintojen alussa opiskelijat opiskelevat osana normaaleja talotekniikan perusopintojaan piirustusten lukemista ja tekevät harjoitustöitä työsaleissa. Opettajat tukevat niissä yrittäjyysosaamisen kehittymistä ohjaamalla opiskelijat suunnittelemaan harjoitustyönsä yrittäjän näkökulmasta. Harjoitustöiden ohjeistusvaiheessa opettajat ohjaavat opiskelijoita valmistamaan harjoitustyöt siten, että niistä syntyy asiakkaalle myytävä tuote.

Yrittäjyysosaamisen tukemisessa opettajat ohjaavat opiskelijoita kiinnittämään huomiota sekä tuotteen valmistusprosessin että lopputuotoksen laatuun. Valmistusprosessissa opiskelija ohjataan kiinnittämään huomionsa materiaalin taloudelliseen käyttöön, esimerkiksi pellin leikkaamisessa mahdollisimman pieneen hukkaan.

Kuvio 7. Työelämälähtöinen oppimisympäristö -hankkeen toimijoiden laatima jäsenyys liiketoimintaprosessin opiskelun sisällöistä.

Harjoitustyöt yritystoiminnan näkökulmasta

Harjoitustyöt ovat koulutusohjelman mukaisia normaaleja harjoitustöitä. Esimerkiksi ilmastointiasentajat valmistavat ilmastointiputkiston kanavanoja, LV-asentajiksi opiskelevat tekevät WC:n kalustustyön ja kylmälaiteasentajiksi opiskelevat kylmälaiteasennuksen.

Opiskelijat ohjataan

- ♦ hinnoittelemaan harjoitustyöt ikään kuin ne laskutettaisiin asiakkaalta
- ♦ käyttämään materiaalia kustannuksiltaan tehokkaasti ja taloudellisesti
- ♦ tekemään valmistamistaan töistä kustannuseurantaa
- ♦ tarkastelemaan yhdessä valmistamiensa tuotteiden laadun kriteereitä asiakkaan näkökulmasta: onko valmis tuote sellainen, että asiakas sen ostaisi, ja mitä tuotteessa pitäisi korjata.

Tieto- ja viestintätekniikan opinnot

Tieto- ja viestintätekniikan opinnoissa yhdistetään Excelin käytön ja kustannusarvion laatimisen oppiminen. ATK-opettaja opettaa Excelin käyttöä ja yritystoiminnan mahdollisuuksia oppimistehtävässä, jossa opiskelijat laativat tuotekohtaisen kustannusarvion ja -seurannan pohjan. Sitä varten opiskelijat selvittävät ja laskevat tietyn tuotteen, esimerkiksi ilmastointikanavan osan, valmistuskustannukset. Opiskelijat keskustelevalt ensin, mitkä kustannukset kustannusarvioon kuuluvat, ja selvittävät tiedot mm. internetistä. Sen jälkeen tiedot sijoitetaan taulukkolaskentaohjelman taulukkoon. Kustannukset lasketaan mm. materiaaleista, välineistä, työkaluista, vuokrasta, sähköstä, tiloista, lämmityksestä, palkoista ja veroista. Opiskelijat selvittävät arvonlisäveroasioita hakemalla tietoa internetin verotussivuilta.

Ohjaus työturvallisuuteen

Opiskelijat suorittavat talotekniikka-alan työpaikoissa tarvittavat normaalit työturvallisuusluvut. Ne opiskellaan ennen urakointipajatyöskentelyä ja ulkopuolisiin urakoihin osallistumista. Opettaja tai ammattimies perehdyttää opiskelijat työturvallisuuteen työ- ja konekohdaisesti silloin, kun nämä opiskelevat työsaleissa ja urakointipajassa.

Opiskelijoiden oppimistyylit ja opiskelun eriyttäminen

Opiskelijoita eriytetään siten, että eri opiskeluvaiheiden opiskelijat opiskelevat joustavasti keskenään. Näin voidaan huomioida opiskelijoiden henkilökohtaiset oppimisprosessit. Koko ryhmän ei tarvitse kulkea täysin samaa tahtia opinnoissaan. Opiskelijoiden taidot otetaan huomioon siten, että nopeasti etenevät opiskelijat toimivat työsaleissa apuopettajina ja pääsevät nopeammin urakointipajaan. Opiskelijan taidot arvioidaan urakoiden näkökulmasta. Opiskelijat saavat ennen asiakkaan luona tehtäviä urakoita samantyyppisen tehtävän, esimerkiksi asennustehtävän, jolloin ennen todellista urakkaa selviävät opiskelijan taidot ja kehittymiskohteet. Opiskelijat arvostavat urakoimaan pääsyä, minkä on havaittu innostavan opiskelijoita myös heidän muissa opinnoissaan. Opiskelijat opiskelevat siten joustavasti eri vuosikursseilla. Jos opettaja huomaa tai opiskelija itse kokee tarvitsevansa lisäopiskelua, toisen tai kolmannen vuoden opiskelija voi palata opiskelemaan ensimmäisenä vuonna opiskeltavia asioita. Enemmän opiskelua tarvitseville opiskelijoille varataan aikaa opiskella rauhassa. Urakointipajassa opiskelee joustavasti toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita.

2.-3. vuosi

Yrittäjyysosaamisen syventäminen

Toisena opiskeluvuotena yrittäjyysosaamista syvennetään ja laajennetaan. Yrittäjyysosaamisen opinnot yhdistetään jälleen osaksi normaaleja ammatillisia opintoja. Opiskelijat jakautuvat kolmeen koulutusohjelmakohtaiseen ryhmään, joissa yrittäjyyttä opiskellaan. Ryhmät ovat ilmastointi-, LV- ja kylmälaiteasentajat.

Opiskelijat valmistavat työsaleissa osana normaalia opiskeluaan vaativia harjoitustöitä. Niihin yhdistetään yrittäjyysosaamisen opintoja. Harjoitustöitä ohjeistettaessa opiskelijoita neuvotaan laskemaan harjoitustöiden kaikki kustannukset, niin kiinteät tiloihin liittyvät kuin muuttuvat kustannukset. Lisäksi opiskelijat laativat kannattavuuslaskelman ja hinnoittelevat tuotteen. Harjoitustöiden valmistuttua opiskelijat ja opettajat keskustelevat yhdessä tuotteen valmistuskustannuksista.

Ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien integroiminen

Äidinkielen opinnoissa yhdistetään kielen opiskelu ja yritystoimintaan liittyvien asiakirjojen laatiminen. Opiskelijat laativat mm. tarjouspyyntöjä, tarjouksia, urakkasopimuksia, laskuja, takuutodistuksia ja kuitteja. Lisäksi he laativat markkinointia varten mainoskirjeen tai muun vastaavan markkinointiasiakirjan.

Englannin ja ruotsin kielen opintoihin yhdistetään yritystoimintasanaston opiskelua siten, että opiskelijat kääntävät äidinkielen opinnoissaan laatimiaan asiakirjoja toiselle kielelle.

Matematiikan opintoihin yhdistetään yritystoimintaan liittyviä laskutoimituksia. Matematiikan opettajana toimii talotekniikan opettaja. Opiskelijat opiskelevat tarjous-, kustannus-, palkka- ja alv-laskennan sekä tuotteen hinnoittelun perusteita ja laskevat niitä. Laskuja tehdään myös urakoinnin ja harjoitustöiden yhteydessä.

Yritysoasaamisen opinnot yhdistetään liiketalouden perustutkinnon opiskelijoiden opintoihin. Liiketalouden perustutkinnon opiskelijat pitävät yritystoimintaan liittyvät luennot. Ne järjestetään erikseen eri koulutusohjelmien opiskelijoille. Luennot käsittelevät yritystoiminnan perusteita. Lisäksi liiketalouden perustutkinnon opiskelijat tekevät urakoihin liittyvän kirjanpidon oppinäytetyönään.

Opiskelu urakointipajassa

Toisena opiskeluvuotena opiskelijat siirtyvät opiskelemaan vähitellen urakointipajaan yhdessä kolmannen vuoden opiskelijoiden kanssa. Urakointi on joustavaa. Taitavat opiskelijat voivat osallistua urakoihin jo ensimmäisenä opiskeluvuonna, jos opettaja arvioi opiskelijan taidot riittäviksi. Pääasiassa siirrytään toisesta vuodesta lähtien.

Urakointipaja ja aidot urakat ovat kolmannen vuoden opiskelijoiden pääasiallinen oppimisympäristö. Opiskelijat työskentelevät urakointipajassa kolmena koulutusohjelmakohtaisena ryhmänä. Jokaiselle ryhmälle on varattu 1–2 päivää viikossa. Joku ryhmistä on useimmiten työssäoppimisjaksolla.

Opiskelijat tulevat aamulla suoraan urakointipajaan kuten todelliselle työmaalle. Aamu alkaa urakkakohteiden jaolla ja työskentelyn suunnittelulla. Opettaja tai ammattimies jakaa urakat ja suunnittelee urakkatyöskentelyn opiskelijoiden kanssa. Urakat ja tekijät kirjataan taululle. Opiskelijat menevät urakkakohteisiin pareittain tai ryhminä, jotka ovat myös suunnittelukokoonpanot. Lisäksi suunnitellaan yhteisesti keskustellen.

Opiskelijat lukevat urakkakohtetta koskevat piirustukset, suunnittelevat työvaiheet ja ajankäyttönsä ja laativat tarvikelistan. Lisäksi he valitsevat työnteossa tarvittavat työkalut.

Työmaina ovat olleet sekä koulun omat työmaat että ulkopuoliset asiakkaat. Kohteita on useimmiten 4–6. Urakkakohteet ovat tavallisesti rakenteilla olevia omakotitaloja. Jos töitä ei ole muilla työpaikoilla, opiskelijat tekevät töitä pajassa.

Perehdytys ja ohjaus urakointipajassa

Opiskelijat perehdytetään jokaiseen urakkaan ennen työmaalle lähtöä urakointipajassa ja tarkemmin urakkakohteessa. Opetuksesta ja ohjauksesta vastaavat oppilaitoksen urakoivat opettajat ja ammattimies. Urakoivat opettajat ovat koulutusohjelmaopintojen opettajia. Opettajat osallistuvat opetukseen sekä urakoiden jakamiseen ja suunnitteluun urakointipajassa. Opettajat kiertävät urakkakohteissa ohjaamassa opiskelijoita.

Ammattimies toimii työnjohtajana urakointipajassa. Hän perehdyttää opiskelijat urakkakohteisiin ja niiden työturvallisuusriskeihin sekä keskustelee opiskelijoiden kanssa urakkatyöskentelystä kohteittain. Ammattimies ohjaa opiskelijoita valitsemaan oikeat työkalut ja välineet. Ammattimiehen rooli on koettu hyväksi ratkaisuksi, koska opettajalle jää silloin enemmän aikaa opettamiseen, ohjaamiseen ja taustatyön tekemiseen.

Opiskelijat ohjaavat urakointiverstaassa myös toisiaan. Urakointipajassa opiskelijat työskentelevät sekaryhminä toisen ja kolmannen vuoden. Toisen vuoden opiskelijat pääsevät ensin havainnoimaan urakointia ja sen jälkeen vähitellen itse tekemään niitä. Kolmannen vuoden opiskelijat ohjaavat silloin toisen vuoden opiskelijoita.

Perehdytys työturvallisuuteen

Ennen opiskelijoiden urakkakohteisiin lähtöä ammattimies tai urakoivat opettajat käyvät läpi urakointipajassa opiskelijoiden kanssa kunkin urakointikohteen mahdolliset työturvallisuusriskit. Tuttuihin urakointikohteisiin opiskelijat voivat lähteä itsenäisesti. Silloin opettaja tai ammattimies käy ohjaukskäynnillä kohteissa urakan jossain vaiheessa. Jos kohde on uusi, lähtee opettaja tai ammattimies aina aluksi mukaan ohjaamaan opiskelijaa.

Ammattimies ja/tai urakoiva opettaja ottaa vastaan urakat ja arvioi niiden sopivuuden, esim. vaativuuden ja turvallisuuden. Vaarallisia tai liian vaativia töitä ei oteta, tai ne rajataan urakan ulkopuolelle. Vaikeimmissa tehtävissä opiskelija tekee työn opettajan tai ammattimiehen ohjauksessa. Myös kohteiden valinnassa jätetään ulkopuolelle erittäin haastaviksi luokiteltavat tehtävät, kuten kerrostalojen putkityöt.

Opiskelijoiden täytyy suorittaa tulityö- ja työturvallisuuskortit ennen työmaille menoaan. Ilman niitä ei pääse työmaalle.

Oppimisprosessi näkyväksi

Opiskelijat kokoavat yrittäjyysportfolioita opintojensa aikana. Niihin he keräävät dokumentteja työsaleissa valmistamistaan tuotteista ja urakoita koskevia aineistoja sekä piirustuksia ja laskelmia. Portfoliota käytetään yrittäjyysosaamisen arvioinnissa. Kun urakka on valmis, opiskelija arvioi sitä yhdessä opettajan tai oppilaitoksen ammattimiehen kanssa.

Yksittäisistä urakoista ja töistä pidetään työmaakokouksen kaltaisia loppupalavereja, joissa keskustellaan työn suunnittelusta sen tekoon: mikä onnistui ja mitä pitäisi tehdä toisin. Opiskelija saa silloin välittömän palautteen.

5.7 Oppimisen ohjauksen kohteet

Motivaation synnyttäminen ja ylläpitäminen

Urakointipajassa opiskelu ja todellisiin urakointikohteisiin pääsy viimeistään kolmantena opiskeluvuotena motivoi opiskelijoita koko tutkinnon ajan. Opiskelijat arvostavat todellisiin asiakastöihin osallistumista ja haluavat tehdä huolellista työtä niihin päästäkseen. Ennen urakoita opettaja tai urakointipajan ammattimies varmistaa, että opiskelijalla on riittävät taidot. Erityisen osaavat opiskelijat voivat päästä urakoihin mukaan aikaisemminkin.

Oppijan havainnoinnin ohjaaminen

Koko tutkinnon ajan opiskelijat ohjataan tarkastelemaan omaa toimintaansa yrittäjyyden ja yritystoiminnan näkökulmasta. Ammatillisissa opinnoissa opiskelijat ohjataan kiinnittämään huomionsa materiaalin taloudelliseen käyttöön ja työskentelyn kustannustehokkuuteen. Hinnoittelu ohjaa opiskelijat miettimään, kuinka paljon heidän työnsä pitäisi maksaa, jos he olisivat yrittäjiä, ja millaista työn laatu on asiakkaan näkökulmasta. Havainnointia ohjataan sekä tehtävillä että yhteisillä keskusteluilla.

Reflektiivisyyden tuki

Ammatillisten opintojen työsaliharjoituksiin kuuluu opiskelijan ohjaaminen arvioimaan oman työnsä laatua, materiaalin käytön taloudellisuutta, kustannustietoisuutta ja hinnoittelua. Arviointi toteutetaan yhdessä opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Urakkakohteissa ammattimies tai opettaja ohjaa opiskelijat pohtimaan, miten urakka sujui ja mitä voisi tehdä toisin.

Opiskelijat saavat palautetta työsalien ja urakkaverstaan oppimistilanteissa sekä ulkopuolissa urakoissa sekä opettajilta että vertaisiltaan. Urakointipajassa ja urakoissa opiskelijat saavat palautetta myös ammattimieheltä. Kun työsaleissa tai urakkakohteissa valmistettava tuote tai tehtävä on valmis, sitä arvioidaan yhdessä opiskelijaryhmän ja opettajien kanssa. Näkö-

kulmana palautteessa ovat, onko tuote valmistettu kustannuksiltaan tehokkaasti, onko tuote riittävän laadukas asiakkaalle ja mitä mahdollisesti pitäisi korjata. Huomiota kiinnitetään myös hukkatyöhön, esimerkiksi käytetyn materiaalin hukkaan, ja opiskelijan valmistukseen käyttämään aikaan. Lopuksi arvioidaan tuotteen myyntihinta, jolla kustannukset saataisiin katettua.

5.8 Oppimisympäristön suunnitleminen

Talotekniikka-alalla tyypillinen työllistymismuoto on oman yrityksen perustaminen. Lähtökohtana oppimisympäristön suunnittelussa on ollut opiskelijoiden kannustaminen yrittäjyyteen järjestämällä opiskelijoiden käyttöön mahdollisimman todenmukainen oppimisympäristö. Tarkoituksena on ollut luoda LVI-alan yritysten toimintatapoja ja käytänteitä lähellä oleva oppimisympäristö. Malliyrityksen kaltaisessa urakointipajassa talotekniikan opiskelijat ovat ikään kuin töissä aidossa alan yrityksessä. Sitä varten talotekniikan opiskelijoiden urakointi- ja yritystoiminta haluttiin aitoon ympäristöön oppilaitoksen ulkopuolelle.

Malliyritykseen haluttiin linkittää myös liiketalouden opiskelijoiden opintoja. Näin pyrittiin mallintamaan pienyrittäjän kontaktia tilitoimistoon. Oppimisympäristön suunnittelulla haluttiin luoda oppilaitokselle malli yrittäjyysosaamisen 5 opintoviikon kokonaisuuden toteutustavasta.

Oppimisympäristön suunnittelun ja organisoinnin vetäjänä toimii talotekniikan opettaja. Vastuuopettaja ohjaa yrittäjyysopintojen integroimista. Suunnittelu on ollut kokeneiden talotekniikan opettajien yhteistyötä. Opettajista monet ovat toimineet yrittäjinä, ja heillä on siten käytännön kokemusta alan yritystoiminnasta. Opettajat ovat suunnitelleet yrittäjyysosaamisen opintojen integroimisen ammattillisiin ja ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin.

Oppimisympäristön kehittämistä käsitellään säännöllisesti opettajien kokouksissa ja tiimi-palaverissa. Niissä on käsitelty talotekniikan perustutkinnon osia yrittäjyyden näkökulmasta. Opettajat ovat suunnitelleet oppimisympäristöä yhdessä pääosin osastokokousten yhteydessä. Vastuuopettaja on myös ohjannut muita ammattiopettajia miettimään näiden oman yrittäjyysnäkökulman sisällyttämistä omiin opetussisältöihin, esimerkiksi yrittäjyysnäkökulman huomiointi työsaliharjoitteissa.

Opettajat tekevät yhteistyötä myös muiden koulutusalojen opettajien kanssa. Oppimisympäristössä on integroitu liiketalouden perustutkinnon opintoja, joita on suunniteltu yhteistyössä kaupan ja hallinnon yksikön kanssa. Yhteistyön tuloksena päädyttiin ratkaisuun, jossa kolme liiketalouden perustutkintoa opiskelevaa opiskelijaa pitää talotekniikan opiskelijoille luentoja yritystoiminnasta ja tekee oppinäytetyönään kirjanpidon urakointipajassa tehdystä urakoinnista.

Yhteyttä työelämään on pidetty ammatillisen neuvottelukunnan kautta. Se on ollut mukana suunnittelemassa ja ohjaamassa oppimisympäristön rakentamista. Jäsenet ovat olleet alueen LVI-alan yrittäjiä. Lisäksi oppimisympäristön kehittämisessä ovat olleet mukana alueen LVI-urakoitsijat, joille oppimisympäristöä on esitelty seminaarissa.

Urakointipajan suunnittelu

Oppimisympäristön suunnittelussa lähtökohtana oli luoda urakointiverstaasta mahdollisimman todenmukaista urakointiympäristöä muistuttava tila. Samaan aikaan paikallinen yrittäjä tarjosi pajakäyttöön yrityksensä tiloja, jotka sopivat hyvin oppimisympäristöksi. Rehtori, talotekniikan koulutuspäällikkö ja osaston opettajat päättivät ottaa tilan käyttöön oppimisympäristöhankkeen kehittelyn tukikohdaksi. Tilan saaminen helpotti olennaisesti myös opilaitoksen tilapulaa.

Tilan fyysinen järjestely suunniteltiin vastaamaan aitoa työmaahallia. Tilaan tarvittavat rakennusratkaisut sekä koneiden ja laitteiden asennukset tehtiin opiskelijatyönä. Opiskelijoille hankittiin tarvittavat työkalut. Opiskelijat on otettu mukaan urakointipajan tilojen suunnitteluun yhdessä kolmen ammattiopettajan kanssa. Urakointitilaan rekrytoitiin ammattimies ottamaan vastaan urakoita ja organisoimaan niiden toteutus.

Vertaiskäynti

Hankkeessa toteutettiin kaksipäiväinen vertaiskäynti keväällä 2009, jolloin nimetyt vertaisarvioijat tutustuivat hankkeeseen haastatteleamalla ja havainnoimalla. Vertaiskäynnin tuloksena syntyi raportti, johon kirjattiin vahvuudet, kehittämiskohteet, mahdollisuudet ja uhat.

Vertaiskäynnillä heräsi mm. seuraavia kehittämideoita:

- ◆ HOPS-prosessi uusien tutkinnon perusteiden mukaisesti.
- ◆ Toimistopalvelun opiskelijat mukaan toteuttamaan ja dokumentoimaan hanketta.
- ◆ Opiskelijoiden sähköisen näyteportfolion kehittäminen, jotta opiskelijan oppimisprosessi tulisi yhä paremmin esille. Näyteportfolioon voi liittää opiskelijan aikaansaannoksia, valokuvia sekä muita oppimista ja osaamista kuvaavia aineistoja.
- ◆ Opiskelijoiden suorien kontaktien mahdollistaminen yrityksiin.
- ◆ Oppimisympäristön laajentaminen, jotta opiskelijat pääsisivät työpaikoille havainnoimaan ammattilaisia.
- ◆ Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta voi hyödyntää entistä enemmän. Oppimista tukevan palautteen keräämistä urakka-asiakkailta ja sen hyödyntämistä tulee kehittää.

5.9 Oppimisympäristön hyödyntäminen ja kehittäminen

5.9.1 Vastaavan ratkaisun käyttö muualla

Oppimisympäristöä suunniteltaessa ja kehitettäessä tärkeää on yhteistyö opettajien kanssa siten, että opettajat pääsevät vaikuttamaan ja osallistumaan suunnitteluun. Organisointia varten on tärkeää nimetä vastuuopettaja, joka huolehtii yrittäjyyden integroimisesta ammatillisiin ja ammattitaitoa täydentäviin opintoihin. Vastuuopettaja huolehtii myös kokonaisuudesta, perehdyttää muut opettajat ja organisoii toteutuksen.

Aitojen urakoiden tekemiseen voivat vaikuttaa ajankohtainen taloustilanne ja alan yleis-tilanne.

Yritysmalli sopii kaikille urakoiville aloille kyseisen alan tekniikkaan ja oloihin sovellettu-
na.

5.9.2 Oppimisympäristön hyödyntämisen resursointi

Suunnitteluvaiheessa ja kahtena ensimmäisenä opiskeluvuotena oppimisympäristön vaatimat kustannukset liittyvät pääasiassa vastuuopettajan työhön ja opettajien yhteiseen suunnitteluun. Kun opiskelijat vähitellen toisena ja kolmantena vuotena siirtyvät urakoimaan, kustannuksia voi syntyä tilasta, laitteista ja välineistä varsinkin, jos urakoidaan oppilaitoksen ulkopuolisessa tilassa. Resursseja tarvitaan seuraavasti.

1. Vastuuopettaja

Oppimisympäristön suunnittelun ja toteutuksen vastuuopettaja on tärkeä. Tarvitaan vastuuopettaja, joka

- ◆ pitää huolta, että oppimisympäristö vastaa tutkinnon perusteita
- ◆ kutsuu kokoon opettajat ja ohjaajat ja perehdyttää heidät oppimisympäristöön
- ◆ pitää yhteyttä toisen alan opettajiin.

Vastuuopettaja tarvitsee organisointiin ja suunnitteluun noin päivän viikossa.

2. Ammattimies urakoiden organisoijana

Ammattimiehen palkan maksaa osittain oppilaitos, ja osittain se on tarkoitus kattaa tehtyjen urakoiden tuloista.

3. Suunnittelukokoukset ja yhteydenpito

Kun oppimisympäristöä tarvitaan koko tutkinnon ajan ja opiskelu on monialaista, tarvitaan säännöllistä yhteistä suunnittelua ja kokemusten vaihtamista mukana olevien opettajien kesken vähintään kerran viikossa tai joka toinen viikko. Kokouksia voidaan pitää muiden kokoontumisten, kuten yksikkökokousten, yhteydessä.

4. Urakointitilan koneet, laitteet ja välineet

Tarvitaan urakointitila koneineen ja laitteineen.

Kun urakointitila on oppilaitoksen ulkopuolella, tarvitaan varoja käyttökustannusten kattamiseksi. Oppimisympäristön koneet, laitteet ja työkalut hankkii oppilaitos.

5. Kulkuvälineet urakkakohteissa liikkumiseen

Urakkakohteisiin liikkumista varten tarvitaan autoja. Jos opiskelijat liikkuvat omilla autoillaan, maksetaan heille kilometrikorvaukset.

5.9.3 Oppimisympäristön hyödyntäminen jatkossa

Oppimisympäristö on jatkossa osa oppilaitoksen normaalia opetusta. Koulutuksen järjestäjä on sitoutunut oppimisympäristön kehittämiseen ja käyttöön ottamiseen kehitysvaiheen jälkeen. Lähtökohtana on ollut talotekniikan perustutkintoon kuuluvan yrittäjyyden opintojen kehittäminen ja mallittaminen.

Kuvaus perustuu Työelämälähtöinen oppimisympäristö -hankkeen dokumentteihin, kuten hankeraportteihin, vertaiskäyntiraporttiin ja hankkeen vetäjän Hemmo Airasmäen haastatteluun.

Kuvausta on kommentoinut Hemmo Airasmäki, joka on hankkinut muilta hanketoimijoilta palautetta kuvauksesta. Lisätietoa saa hankkeen kotisivuilta.

6

HYVÄ YRITYS – YRITTÄJYYDEN, YRITYSTOIMINNAN JA AMMATIN OPPIMINEN

6.1

Hyvä yritys -malli pähkinäkuoressa

Hyvä yritys on yrittäjyyden opintojen toteutusmalli, joka sijoittuu osin virtuaalimaailmaan. Mallissa opiskelijat oppivat yrittäjyyttä ja yritystoimintaa perustamalla yrityksen Second Life™ virtuaalimaailmaan.

Yrittäjyyden opintojen malli kehitettiin matkailualan perustutkinnossa matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelmassa Koulutuskeskus Salpauksessa vuosina 2008–2009. Seuraavassa kuvassa esitetään näkymä virtuaalimaailmaan perustetusta yrityksestä.

Kuva 2. Kuva Hyvä yritys -hankkeessa virtuaalimaailmaan perustetusta yrityksestä (Segura 2009).

Linkkejä oppimisympäristöön vuonna 2010:

- ♦ Suomenkieliset ohjeet ja klipit Koulutuskeskus Salpauksen oppimisympäristön eLSan etusivulta <http://elsa.salpaus.fi>.
- ♦ Second Study ja Hyvä yritys -hankkeiden blogi <http://2ndhy.blogspot.com>.
- ♦ Hyvä yritys -kurssin tila
- ♦ <http://elsa.salpaus.fi/course/view.php?id=453>.
Kirjautuminen: vieras, demo.
- ♦ Opettajien blogi
<http://slhyvayritys.blogspot.com>.
- ♦ Päijät-Hämeen koulutus konsernin yhteinen Wiki
<http://wiki.lamk.fi/display/HY/HY-opewiki>.
- ♦ SLURL
<http://slurl.com/secondlife/Salpaus%20Nature/183/97/23>.

6.2 Tavoiteltava osaaminen

Oppimisympäristö tukee opiskelijoiden yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamisen kehittämistä. Malli mahdollistaa sekä sisäisen että ulkoisen yrittäjyyden oppimista. Matkailualan opiskelijat opiskelevat yrittäjyysopintoja yhteensä 19 ov. Yrittäjyyden opinnot virtuaalimaailmassa edistävät yrityksen perustamiseen, liiketoimintasuunnitelman laatimiseen, markkinointiin, myyntiin, yritystoiminnan harjoittamiseen ja yrityksen lopetustoimiin liittyviä taitoja. Oppimisympäristö auttaa opiskelijaa ymmärtämään oman roolinsa ja tehtävänsä osana työyhteisön ja yrityksen toimintaa.

Second Life™ (jatkossa SL™) on kansainvälinen virtuaaliympäristö, joten yrityksen perustaminen tähän ympäristöön edistää myös opiskelijoiden kansainvälistymistä ja englannin kielen taitoa. Yrityksen perustaminen ja yritystoiminnan harjoittaminen virtuaalimaailmassa vastaavat reaali maailman yritystoimintaa. Virtuaalisesti harjoitellaan myös opiskelijan erilaisia metataitoja, kuten ongelmanratkaisua ja tiimityöskentelyä. Lisäksi opitaan tieto- ja viestintätekniikan, virtuaalimaailman, blogien ja verkko-oppimisympäristön hyödyntämistä.

Oppimisympäristöä kehitettiin matkailualan perustutkinnossa matkailun ohjelmajaloiden koulutusohjelmassa. Oppimisympäristöä kehitettäessä ovat olleet voimassa matkailualan perustutkinnon perusteet 2000.

6.3 Oppimisympäristön toimijat

Toimijoita ovat opiskelijat, opettajat, Nuori yrittäjyys -aluetoimiston vetäjä, verkko-opetukseen suunnittelija ja hankkeen vetäjä, joka toimii SL™:n asiantuntijana.

Opiskelijat perustavat Nuori yrittäjyys -ohjelman avulla oikean yrityksen, joka toimii oikeassa maailmassa sekä Second Lifessa. Opiskelijat vastaavat yhdessä yritystoiminnan harjoittamisesta sopimiensa ja valitsemiensa työtehtävien mukaisesti. Opettajat toimivat opiskelijoiden ohjaajina ja valmentajina. Opettajat toimivat myös tiiminä ja vastaavat yhdessä kokonaisuuden hallinnasta.

Muita toimijoita ovat erilaiset asiantuntijat. SLTM-asiantuntija on merkittävässä roolissa, koska on tärkeää perehdyttää opettajat ja opiskelijat uuden oppimisympäristön teknisiin toimintoihin ja toimintatapoihin. Yrittäjyyden asiantuntijan tehtävänä on auttaa Nuori yrittäjyys -ohjelman toiminnassa. Lisäksi yrittäjyysasiantuntija tukee tarvittaessa opettajia opiskelijoiden yrittäjämäisessä ohjaamisessa. Työvälineiden asiantuntijat toimivat työvälineiden käytön tukena.

Hyvä yritys -hankkeessa matkailualan perustutkinnon opiskelijoita oli 23, osa peruskoulupohjaisia ja osa ylioppilasohjaisia. Tiiminä toimivia matkailualan eri oppiaineiden opettajia oli kuusi ja asiantuntijoita kolme. Lisäksi SLTM-oppimisympäristön kehittämisessä ja rakentamisessa käytettiin kahta Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Kaikki toimijat tekivät tarpeen mukaan yhteistyötä hankkeen työryhmän johdolla.

6.4

Opetusmenetelmät ja opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioiminen

Opetusmenetelmiä ovat lähiopiskelu, luennot, virtuaaliluennot, haastattelut sekä ongelmanratkaisuun ja yhteistoiminnallisuuteen perustuvat menetelmät. Lisäksi opiskellaan pienryhmissä, toimitaan virtuaaliympäristön harjoitusyrityksessä, hyödynnetään verkko-oppimisympäristöä ja kirjoitetaan oppimispäiväkirjaa blogiin. Opetusmenetelmiä on kuvattu tarkemmin kohdassa Oppimisympäristö ja opiskelijan oppimisprosessi. Opetusta ovat antaneet opettajat, ja asiantuntijat ovat tukeneet opetustyötä eri tavoin.

6.5

Opiskelijan käytössä olevat resurssit

Työkalut

Opiskelussa käytetään Second LifeTM -virtuaaliympäristöä, blogia ja verkko-oppimisympäristö Moodlea.

SLTM on internetissä toimiva virtuaalimaailma, jonka on luonut Linden Lab vuonna 2003. Koulutuskeskus Salpaus on hankkinut omat virtuaalisaarensa ja rakentanut saarille infrastruktuurin. SLTM:n käyttäminen on ilmaista, mutta monet toiminnot ovat maksullisia. Virtuaalimaailmassa voi tehdä kauppaa ja ostaa esimerkiksi palveluita tai vaatteita. Virtuaalimaailmassa toimitaan luomalla oma hahmo, avatar. SLTM:ssa on 18 vuoden ikäraja. Lisätietoa virtuaalimaailmasta osoitteesta www.secondlife.com.

Ajatteluprosessit näkyviksi

Blogi on tärkeä sähköinen vuorovaikutusväline opettajien, opiskelijoiden ja hankkeen asiantuntijoiden välillä. Opiskelijoille ja opettajille perustetaan omat avoimet blogit, joihin myös asiantuntijaryhmällä on kirjoitusoikeus. Blogija on yksi jokaista virtuaalimaailmaan perustettua NY-yritystä kohden.

Blogeissa opiskelijat kertovat hyvin vapaamuotoisesti, mitä virtuaalimaailmassa tai luokassa kuluneen opiskelupäivän aikana on tapahtunut ja tehty. Blogi tarjoaa oivan paikan jakaa

ajatuksiaan ja purkaa tunteitaan virtuaalimaailmassa opiskelusta. Blogit tekevät samalla oppimisprosessia näkyväksi. Ne toimivat opettajille myös opiskelijoiden ohjauksen välineenä.

Myös opettajat raportoivat yhteiseen blogiin paitsi päivän tapahtumat myös aktiivisesti omat tuntemuksensa. Blogi toimii paitsi opettajatiimin myös opettajien ja hankkeen asiantuntijaryhmän välisenä viestintäkanavana – blogin käytön yksi tavoite on vähentää sähköpostin määrää. Moodle kokoaa asiakirjat, ohjeet ja linkit ja dokumentoi osaltaan oppimisprosessia.

Webropol-kyselyjärjestelmää käytetään opiskelijoiden ja opettajien palautteiden keräämiseen.

Tietolähteet

Yhtenä yrittäjyyden ja yritystoiminnan tietolähteenä ovat yritystoiminnan opettajat. Opettajat ohjaavat opiskelijoita Nuori yrittäjyys Vuosi yrittäjänä -ohjelman avulla sekä NY-asiantuntijan tuella. Opiskelijat perustavat oikeat yritykset, jotka toimivat myös SLTM:ssa kulloisenkin yrityksen toimintaidean mukaisesti. Tämä mahdollistaa opiskelijoille yrittäjämäisen tavan opiskella. Opettajan ohjauksessa tulee vastaavasti muistaa yrittäjämäinen tapa ohjata. Päivittäiset opiskelijoiden työpaikkapalaverit ovat tärkeitä toiminnan eteenpäin viemiseksi. Näin mahdollistetaan esimerkiksi työtehtävien jakaminen NY-yrityksen toimijoiden kesken ja kerrataan päivän aikana tehdyt työt. Opettaja muuttuu näin tiedonjakajasta ohjaajaksi ja konsultiksi.

Opiskelijoiden tehtävänä on löytää itselleen tärkeä tieto erilaisia tietokanavia hyödyntäen. Myös SLTM-toimintakulttuurin omaksuminen tapahtuu opiskelijoiden oman toiminnan kautta: opiskelijat voivat etsiä tietoa SLTM-ympäristöstä, jossa on paljon tietoa yrityksen perustamisesta ja liiketoiminnasta. Liikkuessaan virtuaaliympäristössä opiskelijat voivat hakea tietoa vaikkapa keskustelemalla muiden avatarten kanssa. Opiskelijat voivat osallistua virtuaaliympäristössä myös virtuaaliluennoille.

Opiskelijat etsivät tietoa internetistä, yritystoimintaan liittyvistä oppikirjoista ja matkailualan toimialaraporteista. Nuori yrittäjyys -ohjelman nettisivut toimivat myös tärkeänä NY-yrittäjyyteen ja yritystoimintaan liittyvänä tietolähteenä.

Second Life – Virtual World

Second Lifessa opitaan toimimalla. Ympäristön toimintakulttuurin omaksuminen vaatii aikaa ja omakohtaista ympäristöön tutustumista. Tärkeää on varmistaa, että opettajat ja opiskelijat oppivat SLTM:n käytön. Ohjausta SLTM:n käyttöön annetaan toiminnan alkuvaiheessa ja myöhemmin tarvittaessa.

Hyvä yritys -hankkeessa perehdyttiin SLTM:ssa toimimiseen heti alussa. Hankkeen vetäjä vastasi SLTM-koulutuksesta ja laati englanninkieliset ohjeet virtuaalimaailmassa toimimiseen. Lisäksi Moodlessa oli SLTM:sta tässä hankkeessa tehdyt suomenkieliset ohjeet ja videoklippejä.

Tilat

Opiskelu tapahtuu sekä virtuaaliympäristössä että hyvin varustellussa ATK-luokassa. Eriyisesti opiskelun alkuvaiheessa on parempi opiskella virtuaaliympäristön käyttöä yhteisesti ATK-luokassa. Kun opiskelijat hallitsevat SLTM:n käytön, osa opiskelusta olisi hyvä olla etäopiskelua – virtuaalimaailman tarjoamaa mahdollisuutta hyödyntäen.

Tietokoneet ja laitteet

Opiskelussa käytetään oppilaitoksen harjoitusyritysluokan tietokoneita. Lisäksi käytössä ovat voice chat -keskustelulaitteet (kuuloke ja mikrofoni), joiden avulla opettaja ja opiskelijat kommunikoivat SL™:ssa.

6.6 Oppimisprosessin toteutuminen

Yrittäjyyden opinnoissaan opiskelijat suunnittelevat ja laativat liiketoimintasuunnitelmat ja perustavat yritykset tuottamaan erilaisia palveluita NY Vuosi yrittäjänä -ohjelman mukaisesti. Yritysten palveluja tarjotaan SL™:ssa toimiville todellisille ja virtuaalisille yrityksille sekä ympäristössä liikkuville avattarille. Parhaimmassa tapauksessa löydetään aitoja asiakkaita ja yrityksiä, joiden kanssa harjoitellaan todellista liiketoimintaa.

Opiskelijat ideoivat ja perustavat yritykset pienryhmissä. Yhdessä pienryhmässä on noin kahdeksan opiskelijaa. Ryhmä laatii yhdessä liiketoimintasuunnitelman, jonka pohjalta alkaa rakentaa yritystoimintaa virtuaaliympäristöön. SL™-asiantuntija ja opettajat kertovat, mitä virtuaalimaailmassa voi tehdä ja mitä mahdollisuuksia virtuaalimaailma antaa yritystoiminnan harjoittamiseen.

Opiskelijat jakavat keskenään yritystoimintaansa liittyvät työtehtävät ja muodostavat toiminnalliset yksiköt, jotka voivat olla seuraavanlaisia: työtehtävinä ovat toimitusjohtaja, markkinointipäällikkö ja sihteeri ja yksikköinä markkinointiosasto, myyntiosasto ja taloushallinto-osasto. Opiskelijat toimivat myös virtuaalimaailmassa näissä rooleissa. Työtehtävät voivat olla pysyviä, tai työnkuvaa voidaan vaihtaa opiskelijoiden kesken, jolloin opiskelija saa kokemuksia eri rooleissa toimimisesta.

Kuva 3. Hyvä yritys -hankkeessa otettu kuva virtuaalimaailmaan luodusta henkilöahmosta, avattaresta (Segura 2009).

Opettajat seuraavat opiskelun edistymistä tarkastelemalla opiskelijoiden työskentelyä luokassa ja virtuaalimaailmassa sekä blogissa esitettyjen kysymysten ja pohdintojen perusteella.

Virtuaalimaailmassa opiskelu edellyttää opiskelijoiden perehdyttämistä sekä ympäristön tekniseen käyttöön että virtuaalimaailman kulttuuriin ja käyttäytymissääntöihin. Oppimisprosessi alkaa opiskelijoiden perehdyttämisellä ja henkilökohtaisen hahmon luomisella SL™-ympäristöön. Kuvassa 3. on esimerkki virtuaalimaailmaan luodusta henkilöhahmosta, avattaresta.

Alkuvalmistelut ja perehdyttäminen

1. Avattaren luonti

Kaikilla toimijoilla – opettajilla, opiskelijoilla ja asiantuntijatehtävissä olevilla – tulee olla oma avatar-hahmonsa. Avatar luodaan nettisivulla www.secondlife.com. Aluksi avattarelle annetaan etu- ja sukunimi ja valitaan hahmon ulkonäkö.

2. Second Lifeen™ perehtyminen

Oppilaitoksessa toimiva SL™-asiantuntija opastaa opettajat ja opiskelijat sekä tekniikkaan että SL™-kulttuuriin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan ja perehdytetään virtuaaliympäristöön opiskelun edetessä.

Hyvä yritys -hankkeessa perehdyttämiseen käytettiin noin 30 tuntia. Opiskelijat ehdottivat erillistä virtuaaliympäristöön perehdyttävää jaksoa.

Opiskelu koostuu lähiopiskelun, virtuaalimaailmassa opiskelun, yhteisen kasvokkain työskentelyn ja blogissa tapahtuvan reflektoinnin vaihtelusta. Oppimisprosessi muistuttaa kokemuksellisen oppimisen kehää: opiskelija orientoituu teemaan yhteisessä lähiopiskelussa, saa kokemuksia yrittäjyydestä ja yritystoiminnasta virtuaalimaailmassa, reflektoi kokemuksiaan yhdessä ja hankkii näiden pohjalta lisätietoa teemasta. Oppimisprosessissa on myös tutkivaa oppimista, jossa opiskelijat tarkastelevat yrittäjyyden ja yritystoiminnan todellisia asioita ja ongelmia, joita havaitaan perustetun yrityksen toiminnassa.

Oppimisprosessin vaiheet

1. Orientointi ja tiedonhaku yrittäjyyden ja yritystoiminnan teemojen opiskeluun

Aluksi opettaja pohjustaa opiskelijoille käsiteltävän teeman, esimerkiksi markkinoinnin. Johdattelussa opiskelija saa sisältöön liittyvää teoretietoa ja oppii asiaan liittyvät käsitteet. Opetusmenetelminä ovat mm. oppiminen NY-yritystoiminnan kautta, ongelmaperustainen sekä projekti- ja tiimioppiminen ja opettajan luennot. Myös hankkeen muut asiantuntijat ovat käytettävissä tarvittaessa.

2. Opiskelu SL™-ympäristössä

Opiskelijat oppivat harjoittamalla yritystoimintaa virtuaalimaailmassa.

3. Erilaisten ideoiden toteutus SL™-ympäristössä

Opiskelijat ideoivat ja toteuttavat virtuaalimaailmassa yritystoimintaan liittyviä asioita, kuten yrityksen perustamisen, markkinoinnin ja myynnin.

4. Kokemusten reflektointi

Kokemusten pohtiminen on tärkeä osa oppimista. Opiskelijat kertovat oppimiskokemuksistaan virtuaalimaailman blogissa. Kokemuksia käsitellään myös pienryhmissä tai yhteisesti. Pohtiminen tuo esiin sen, mitä on oppittu ja mitä vielä tulisi oppia.

Seuraavassa on esimerkki oppimisprosessista markkinoinnin opiskelussa.

Taulukko 7. Esimerkki oppimisprosessista virtuaalimaailmassa.

Opiskelun vaihe	Mitä tehdään?
1. Markkinoinnin työkalujen valmistelu	Aluksi opiskelijat määrittelevät yrityksensä kohderyhmät eli ne, joille markkinointi suunnataan. Toiseksi opiskelijat päivittävät avattaren profiilin. Profiilia opiskelijat tarvitsevat kulkiessaan SL™:ssa ja tavatessaan muita avattaria. Se tarkistetaan aina, kun avatar kohtaa toisen uuden avattaren. Profiili tarkoittaa kuvausta siitä, mitä avatar tekee, mistä hän on kiinnostunut tai mitä myy tai ostaa.
2. Voice chatin käyttö opiskeluprosessin aikana	Opettaja antaa ohjeita opiskelijoille käyttämällä voice chatia. Opiskelijat voivat kysyä tai vastata puhumalla, kirjoittamalla tai chat-kenttään kirjoittamalla. Opettaja voi nauhoittaa tai kuunnella keskustelua. Kirjoitettu chat tallentuu automaattisesti opettajan tietokoneeseen.
3. Markkinoinnin valmistelu ja ryhmän muodostus	Opiskelijat opiskelevat tiiminä, esimerkiksi markkinointitiimissä. Opiskelijat keskustelevat voice chatilla ja kirjoittavat tarkan kuvauksen tiiminsä toiminnasta ja tavoitteista.
4. Esimerkkejä markkinoinnin toteutustavoista	Opiskelijat valmistelevat notecardeja. Ne ovat tietoa sisältäviä tiedostoja, jotka voidaan siirtää toiselle avattarelle. Tiedostoja voidaan luoda niin paljon kuin halutaan. Tiedostoja ovat esimerkiksi yrityksen käyntikortit. Opiskelijat voivat jakaa käyntikortteja, kun he markkinoivat perustamansa yrityksen palveluja tai tuotteita virtuaaliympäristössä.
5. Etätehtävät ja keskustelut luokkahuoneessa	Opettaja voi antaa opiskelijoille etätehtäviä, jotka liittyvät yritystoimintaan, esimerkiksi blogin luonti perustetulle yritykselle. Lisäksi opettaja käy keskustelua opiskelijoiden kanssa virtuaaliympäristössä ja blogissa. Luokkahuoneessa opiskelijat voivat keskustella kehittämistään liikeideoista palaverissa ja vaihtaa kokemuksiaan muiden NY-yritysten kanssa.
6. Paikan ja osoitteen merkitys Second Lifessa	Opettaja selittää opiskelijoille kohteiden paikallistamisen SL™:ssa. Apuna käytetään työkalua SLurl. Se mahdollistaa kohteen tarkan sijainnin määrittelyn SL™:ssa. Opiskelijat päättävät yhdessä parhaan paikan omalle yritykselleen. SLurlia käytetään kuten nettiosoitetta. Se voidaan lisätä esimerkiksi blogiin, jolloin lukija pääsee sitä klikkaamalla suoraan tiettyyn kohteeseen.
7. Markkinointiin liittyviin vinkkeihin tutustuminen	Opettaja antaa vinkkejä markkinointiin. SL™-ympäristössä on saatavilla paljon markkinointivinkkejä. Opettaja esimerkiksi ohjaa opiskelijoita etsimään vaatealan vinkkejä, joiden pohjalta opiskelijat miettivät vinkkien soveltuvuutta oman yrityksensä markkinointiin.

6.7 Oppimisympäristön suunnittelu

Oppimisympäristön suunnittelu, toteutus ja opetus olivat matkailualan perustutkinnon ammattiohjaajien ja asiantuntijaryhmän yhteistyötä. Virtuaaliympäristön hyödyntämiseksi opetuksessa tarvitaan opettajien riittävän laajaa ja syvällistä virtuaalimaailman mahdollisuuksien ja toimintatapojen tuntemusta ja käyttötaitoja.

Opettajien perehdyttämistä varten hankkeen vetäjä, SLTM-ympäristön asiantuntija, suunnitteli SLTM-asiantuntijakoulutuksen (3 ov). Sen tavoitteena on varmistaa, että jokaisella koulutuksen järjestäjän tulosalueella on vähintään yksi ympäristön käytön tukihenkilö, joka voi vastata esim. seuraavanlaisiin käytännön tukipyyntöihin: ”Kuinka kytken videon virtuaaliympäristöön?”, ”Kuinka käytän voice chatia?” ja ”Kuinka muokkaan avatar-hahmoani?”

Koulutusohjaajat ja koulutuspäälliköt valitsevat omalta tulosalueeltaan opettajat koulutukseen. Koulutus koostuu lähiopiskelusta, SLTM-virtuaalimaailmassa toimimisesta ja henkilökohtaisesta ohjauksesta.

Opettajien täydennyskoulutusta varten suunniteltiin koulutuksen e-passi ja y-passi. E-passi-koulutuksen tarkoituksena on kouluttaa opettajia verkko-opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Y-passi-koulutuksen tarkoituksena on kouluttaa opettajia yrittäjyyteen.

Opettajien perehdytyksessä ovat käytössä myös seuraavat keinot:

- ♦ Opettajien välinen vertaisohjaus, jossa opettajat suunnittelevat ja toteuttavat opetusta keskustelemalla ja toimimalla virtuaalimaailmassa avattarina.
- ♦ Palaverit, joissa käsitellään virtuaalimaailmassa opiskelua. Hyväksi havaittiin kokoontuminen kerran viikossa silloin, kun opiskelu on alussa tai aktiivisessa vaiheessa.

Vertaiskäynti

Hankkeessa toteutettiin kaksipäiväinen vertaiskäynti kesällä 2009, jolloin nimetyt vertaisarvioijat tutustuivat hankkeeseen haastatteleamalla ja havainnoimalla. Vertaiskäynnin tuloksena syntyi raportti, johon kirjattiin vahvuudet, kehittämiskohteet, mahdollisuudet ja uhat. Vertaiskäynti herätti mm. seuraavia mahdollisuuksia:

- ♦ teknisen toimintaympäristön orientaation käyttöönotto
- ♦ yhteisopettajuus uusien tutkinnon perusteiden mukaisesti
- ♦ pedagoginen käsikirjoitus oppimisen näkökulmasta eli opetus- ja opiskelumenetelmien vuorottelu
- ♦ ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien integrointi
- ♦ paikallisen elinkeinoelämän mukaan kytkeminen
- ♦ verkostoituminen muiden koulutuksenjärjestäjien ja hankkeiden kanssa sekä osaamisen tuotteistaminen ja levittäminen myös liike-elämälle
- ♦ opiskelijoiden etäläsnäolon mahdollistaminen
- ♦ työelämän rooli yrittäjyyden tukemisessa (mentori eri opiskelijaroleille)
- ♦ opiskelijan NY-roolin kierrättämisellä mahdollisuuksia erilaisille oppijoille
- ♦ maailman kaikkien SLTM -saarien (kieli- ja kulttuurialueiden) hyödyntäminen
- ♦ kansainväliset yhteistyöverkostot (kv. yhteisopettajuus).

6.8 Oppimisen ohjauksen kohteet

Motivaation synnyttäminen ja ylläpitäminen

Yritys perustetaan oikeaan maailmaan (Real Life), ja se toimii pääasiallisesti tai sopivin osin SL™:ssa. Yrittäjyys motivoi opiskelijaa kokeilemaan ja ideoimaan toimintaa SL™:ssa ja oppimaan sitä kautta. Motivoivaa on myös se, että opiskelijat voivat olla virtuaaliyrityksessä tekemisissä oikeiden asiakkaiden kanssa. Opiskelijat mm. markkinoivat yrityksen palveluita sekä neuvovat ja opastavat asiakkaitaan, jotka ovat toisia avattaria. Myös yrityksen tuotteiden ja palvelujen markkinoinnissa syntyy avatarten välisiä vuorovaikutussuhteita. SL™ mahdollistaa laajan asiakasjoukon tavoittamisen ympäri maailman.

Tärkeä motivaation tuki virtuaaliympäristössä opiskelemisessa on riittävä perehdyttäminen kaikkiin opiskelussa tarvittaviin työkaluihin ja oppimismenetelmiin. Tärkeää on, että virtuaalimaailma tulee riittävän tutuksi ennen yritystoiminnan aloittamista. Toimintavaikeudet virtuaalimaailmassa voivat heikentää motivaatiota oleellisesti.

Opiskelijoille tulee myös riittävän usein tähdentää heidän itseohjautuvuutensa ja riskinotto kykynsä lisäämistä ja korostaa niitä tärkeänä osana oppimisprosessia. Virtuaaliympäristössä harjoitettava NY-yritystoiminta antaa mahdollisuuden itseohjautuvuuden opiskeluun ja hallittujen riskien ottoon. Virtuaalimaailma mahdollistaa myös uudenlaisten innovaatioiden kehittämisen ja uudenlaisen yritystoiminnan.

Tavoitteellisen ja tietoisin oppimisen tuki

Opettajat käyvät opiskelijoiden kanssa tutkinnon perusteiden oppimis- ja osaamistavoitteet läpi, joihin palataan opiskelun edetessä.

Oppijan havainnoinnin ohjaaminen

Opettajat tarkentavat alussa sisällöt, joita virtuaalimaailmassa on tarkoitus oppia. Myös oppimisen periaatteita yhdistettyinä erilaisiin opetus- ja opiskelumenetelmiin on hyvä käsitellä opiskelijoiden kanssa. Uhkana Second Lifessa™ ja yleensä virtuaalimaailmassa opiskelussa on kokemusten mukaan se, että opiskelijat mieltävät sen peliksi tai puuhailuksi eivätkä oppimisen välineeksi. Osa opiskelijoista on pohtinut, oppivatko he mitään ilman opettajan opetusta. Kyse voi olla opettajien ja opiskelijoiden erilaisista oppimiskäsityksistä. Tärkeää onkin, että opettaja kertoo yhteisissä keskusteluissa, mitä on opittu, mitä vielä olisi haluttu tai pitänyt oppia sekä missä onnistuttiin ja epäonnistuttiin. Opiskelijoiden reflektoinnit antavat mahdollisuuden seurata oppimisprosessia koko ajan, ja niitä tulee hyödyntää myös palautekeskusteluissa koulutuksen lopuksi.

Sekä opiskelijat että opettajat ovat korostaneet, että ennen virtuaaliympäristössä opiskelua on tarpeen perusteellinen alkuorientaatio, jossa selvitetään, mitä virtuaaliympäristössä on tarkoitus oppia ja miten ympäristö toimii. Tärkeää on selvittää osallistujille kaikkien opiskelussa käytettävien verkkotyökalujen tehtävä ja käyttö. Opiskelijoiden perehdytys on hyvä jakaa yleisiin oppimisympäristön periaatteisiin ja henkilökohtaiseen ohjaukseen koneen äärellä.

Opiskelijat ovat tuoneet esille, että hyvä käytäntö olisi laatia tutustumisjakso SL™:ssa opiskeluun. Blogi on sekä opiskelijoiden että opettajien mielestä hyvin toimiva ohjausväline. Opiskelijat voivat kirjoittaa siellä mahdollisista vaikeuksistaan oppimisympäristön käytössä ja purkaa niin positiivisia kuin negatiivisia tunteita.

Opiskelijat tarvitsevat perehdytystä virtuaalimaailman tekniseen käyttöön, kuten avattaren luomiseen sekä ympäristössä liikkumiseen ja sen toimintamahdollisuuksiin. Opastusta tarvitaan myös vuorovaikutukseen toisten avatarin kanssa, kuten tervehtimiseen ja kysymiseen.

Hyväksi havaittu ohjaustapa on klinikkaohjaus, jossa opiskelijat voivat käsitellä yrittäjyysopintojensa pulmia SL™-ympäristössä.

Oppijan oman/yhteisen tiedonrakentelun tuki

Opiskelijan omaa tiedonrakentelua yrittäjyyden ja yritystoiminnan oppimisessa tuetaan mahdollistamalla oppijalle toimiminen aitoa yritystä jäljittelevässä virtuaaliyrityksessä. Opiskelijat perustavat yrityksen pienryhmänä, ja jokaisella opiskelijalla on oma roolinsa ja vastuunsa yrityksessä. Yrityksen perustaminen vaatii opiskelijoilta paljon keskustelemista, eri näkökulmien huomioon ottamista ja yhteisistä asioista päättämistä. Kukin opiskelija joutuu perustelemaan omat käsityksensä ja ratkaisunsa. Pienryhmä ohjaa ja kontrolloi, että opiskelija tekee oman roolinsa mukaiset tehtävät. Yksi rooleista on toimitusjohtaja, jolla on kokonaisvastuu.

Reflektiivisyyden edistäminen ja tukeminen

Opiskelijat refleктоivat kokemuksiaan virtuaalimaailmassa opiskelusta blogissa ja yhteisissä keskusteluissa. Blogi toimii virtuaaliopiskelun pääasiallisena oppimispäiväkirjana. Verkkooppimisympäristö tallentaa kokousmuistiot ja dokumentoi myös oppimisprosessia. Opettajat esittävät opiskelijoille kysymyksiä, joihin nämä pohtivat vastauksia. Opettajat seuraavat keskusteluja ja voivat osallistua niihin. Blogissa opiskelijat voivat ihmetellä, purkaa mahdollista turhautumistaan ja tiedustella toisten opiskelijoiden näkemyksiä.

Ongelmanratkaisuprosessin tukeminen

NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa yrittäjyyden oppimisprosessissa opiskelijoille tulee eteen todellisia haasteita ja pulmia. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan opiskelu SL™:ssa mahdollistaa todellisessa yrittäjyydessä esiintyvien pulmien kohtaamisen ja ratkaisemisen. Kun opiskelijat perustavat yrityksen ja toimivat yrittäjinä, he havaitsevat monia todellisen yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyviä ongelmia ja haasteita. Esimerkiksi tuotteita ja palveluita on markkinoitava virtuaaliympäristössäkin aktiivisesti asiakkaille reaali maailman tapaan. Ilman markkinointia yritys ei saa asiakkaita eikä myyntiä synny. Se on suora palaute opiskelijoille.

6.9

Oppimisympäristön kehittäminen ja hyödyntäminen

Hyvä yritys -hankkeen taustalla oli tavoite yrittäjyysopintojen suunnittelusta ja opiskelusta osittain SL™-virtuaaliympäristössä. Tavoitteena oli kehittää osittain virtuaalinen oppimisympäristö yrittäjyyden opintoihin.

Koulutuskeskus Salpaus sitoutui alusta saakka virtuaaliympäristön kehittämiseen mm. osittamalla SL™-ympäristöstä saaren. Hyvä yritys -hankkeeseen osallistuivat Koulutuskeskus Salpauksen eri koulutusalat.

Suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi työryhmä, jossa olivat mukana hankkeen vetäjä, verkko-opetuspalveluiden suunnittelija ja Nuori yrittäjyys -aluetoimiston vetäjä. Hankkeen vetäjä on myös virtuaaliympäristön asiantuntija Koulutuskeskus Salpauksessa, ja hänen vastuullaan oli itse hanke, opiskelijoiden ja opettajien perehdyttäminen virtuaaliympäristöön,

osa opetuksesta sekä tukihenkilönä toimiminen. Hankkeen vetäjä on tehnyt merkittävän työn virtuaaliympäristössä opiskelun hyväksi.

Suunnittelua johti hankkeen vetäjä pilottiryhmien opettajien ja työryhmien yhteisissä säännöllisissä palaverissa. Osaksi opettajat suunnittelivat avattarina virtuaalimaailmassa. Yrittäjyyden opiskelua virtuaalimaailmassa pilotoitiin matkailualan perustutkinnossa.

Hankkeen vetäjä ja opettajat keräsivät pilottivaiheessa systemaattista palautetta sekä opiskelijoilta että opettajilta SL™:ssa toteutettujen opintojen alussa ja lopussa. Palautetta kerättiin webropol-kyselytyökalun avulla.

Opiskelijoilta kerättiin seuraavat tiedot:

- ◆ taustatiedot ja eri välineiden käyttökokemus
- ◆ ajankäyttö verkossa vapaa-aikana
- ◆ perehtyminen SL™-ympäristöön (aika tunteina ja perehtymistapa)
- ◆ SL™:n tuomat uudet seikat yrittäjyysopintojen opetukseen/oppimiseen
- ◆ ongelmat oppimisympäristössä
- ◆ tekniikan toimivuus
- ◆ virtuaalimaailman käytön lisäksi opitut taidot
- ◆ yrittäjyysopinnoissa kiinnostavinta/hankalinta
- ◆ avunantajat
- ◆ blogin käyttö
- ◆ muut kommentit ja kehittämissuhteet.

Opettajilta kerättiin seuraavat tiedot:

- ◆ taustatiedot ja yrittäjäkokemus
- ◆ osallistumisen syyt Hyvä yritys -hankkeeseen
- ◆ opetettava sisältö
- ◆ opiskelijaryhmän koko
- ◆ aikaisemmat tiedot eri välineistä
- ◆ aikaisemmat tiedot SL™:sta
- ◆ perehtyminen virtuaalimaailmaan ja mielipide siitä
- ◆ opiskelijoiden perehdytys ympäristöön ja sen riittävyys
- ◆ tuki virtuaaliympäristön ja muiden välineiden käyttöön
- ◆ tämänhetkinen arvio osaamisesta
- ◆ eri välineiden käyttö ja arvio niiden toimivuudesta opiskelussa
- ◆ virtuaaliympäristön vaikutukset opetukseen ja oppimiseen
- ◆ hankkeen ja opettajien yhteisöllisen työskentelyn vaikutukset opetukseen ja oppimiseen
- ◆ pilotin yrittäjyysopintojen prosentuaalinen osuus virtuaaliympäristössä
- ◆ ongelmat
- ◆ oppimisympäristön edut oppimisessa
- ◆ kokemukset opiskelijoiden suhtautumisesta
- ◆ tekniikan toimivuus
- ◆ SL™:n tuki yrittäjyysopintoihin ja yrittäjämäiseen oppimiseen
- ◆ arvio opiskelijoiden virtuaaliympäristössä oppimista asioista
- ◆ arvio omasta ajankäytöstä
- ◆ arvio opiskelijoiden ajankäytöstä
- ◆ muut kommentit.

Virtuaaliympäristön havaittiin tarjoavan hyvän mahdollisuuden yrittäjyyden ja yritystoiminnan oppimiseen. Lisäksi sen koettiin mahdollistavan virtuaalisen kaupankäynnin oppimisen riskittömästi ja toiminnallisesti, mutta kuitenkin todellisen elämän lainalaisuuksia noudattaen. SL™:n on koettu vastaavan hyvin aitoja työelämän tilanteita. Yrittäjyyden opiskelu virtuaalimaailmassa vaatii opiskelijalta markkinointia, asiakashankintaa ja palveluiden toteuttamista yritykselle kuten todellisessa yrityselämässä.

Virtuaaliympäristössä opiskelijoiden on kokemusten mukaan helppo lähestyä toisiaan avatarin kautta. Erityisesti opiskelu on helpottanut hiljaisten ja ujojen opiskelijoiden vuorovaikutusta.

Opiskelijat mainitsivat, että opiskelu tietokoneen ääressä on tärkeä jaksottaa limittäin muiden opetusmenetelmien kanssa. On tärkeää huolehtia, että opiskelijoille ei tule pitkiä päiviä pelkästään koneen ääressä. Opiskelijoiden mielestä pitkät istumiset koneen ääressä ovat raskaita. Opiskelijat ehdottivat, että tietokoneen ääressä opiskeltaisiin enintään noin puoli päivää kerrallaan.

Virtuaalimaailmassa opiskelun hyvänä tukena pidettiin blogeja. Ne tarjoavat mahdollisuuden opitun reflektointiin ja tunteiden käsittelyyn. Erityisesti opiskelun alussa osa opiskelijoista vastusti virtuaalimaailmassa opiskelua. Tähän oli osittain syynä, että virtuaalimaailmassa opiskelu oli uutta, sen opettelu vei aikaa ja vaati opiskelijalta ympäristössä toimimisen opettelua.

Opiskelun loppuvaiheessa opiskelijat sen sijaan kertoivat yrittäjyyden ja yritystoiminnan opiskelun virtuaalisesti kehittäneen heidän osaamistaan aiheissa. Opiskelijat kiittivät sitä, että heillä oli mahdollisuus osallistua yrityksen perustamisesta sen lopettamiseen ja toimia todellisissa rooleissa. Hyvää oli myös, että opiskelijoiden tekniset taidot virtuaalimaailman käytössä kehittyivät. Tämä on kannustanut tutustumaan lisää virtuaalimaailmoissa toimimiseen. Taitoa pidettiin myös tulevaisuuden kannalta tärkeänä.

6.9.1 Mitä vastaavaa oppimisympäristöä hyödyntävän tulisi ottaa huomioon?

Vaikka virtuaaliympäristön koettiin sopivan hyvin yrittäjyyden ja yritystoiminnan oppimiseen, SL™ havaittiin melko vaativaksi ohjelmaksi. Myös yrityksen toimitilojen rakentaminen ympäristöön oli haastavaa ja vaati paljon työtä, aikaa ja osaamista. Jatkossa on tärkeää pohtia, miten teknistä rakentamista voisi rajata.

6.9.2 Millaisia voimavaroja vastaavanlaisen oppimisympäristön hyödyntäminen vaatii?

1. Virtuaaliympäristön kustannukset

Second Life™ -ympäristön käyttö ja siellä liikkuminen on maksutonta. Yrityksen perustamista varten tarvitsee kuitenkin ostaa saari, jonka hinta vaihtelee sen mukaan, ostetaan-ko pääsaari vai toinen saari. Pääsaari maksaa kertamaksuna noin 400 euroa. Toinen saari maksaa 110–120 euroa. Kustannuksia voi tulla myös lisäpalveluista, esimerkiksi oman kuvan tallentamisesta, joka maksaa 10 Linden dollaria (400 Linden dollaria ≈ 1 e). Yrityksen perustamisessa voi maksaa tietyn tyylin mukainen rakentaminen ja talviaiheisessä yrityksessä lumen ostaminen saarelle.

2. Virtuaaliympäristöön perehdytys

Virtuaaliympäristön käyttö vaatii alkuvaiheessa sekä opettajien että opiskelijoiden kunnollista perehdytystä. Opettajien perehdyttämiseksi suositellaan erillisen koulutuksen järjestämistä. Siinä kustannuksia tulee opettajien työajasta ja kouluttajan kustannuksista. Kunnollinen perehdytys maksaa itsensä takaisin, kun opettajat osaavat käyttää virtuaaliympäristöä sujuvasti.

3. Virtuaaliympäristön käytön tuki

Virtuaaliympäristön käyttöä ja mahdollisia ongelmatilanteita varten tarvitaan käytön tukipalvelut.

4. Laitteet ja koneet

Virtuaaliympäristön käyttämiseksi tarvitaan riittävä määrä toimivia tietokoneita esimerkiksi oppilaitoksen ATK-luokassa. Lisäksi tarvitaan voice chat -laitteet opiskelijoille ja opettajille.

6.9.3 Oppimisympäristön käyttö tulevaisuudessa

Second Life™ tulee jäämään yhdeksi oppimisympäristöksi Koulutuskeskus Salpaukseen.

Kuvaus perustuu Hyvä Yritys -hankkeen dokumentteihin, kuten hankeraportteihin ja hankkeen kotisivuihin sekä hankkeen vetäjän Georges Seguran haastatteluihin.

Kuvausta on kommentoinut Hyvä yritys -hankeryhmä, johon on kuulunut Georges Segura, Outi Salmela, Heidi Hosiokangas ja Hanna Toijala.

7

NYT JA TULEVAISUUDESSA

*Minna Taivassalo-Salkosuo, Opetushallitus;
Susanna Tauriainen, Opetushallitus;
Seppo Valio, Opetushallitus.*

Suomi on siirtymässä teollisuusyhteiskunnasta uuteen aikakauteen, jota kutsutaan myöhäismoderniksi murrosajaksi. Muutokset ovat ammentaneet voimansa verkottumisesta, joka on vahvistunut tieto- ja viestintäteknologian kehittyessä. Elämme uusien vaatimusten verkostoyhteiskunnassa, jossa teknologian kehitys on tuonut tulvivaa uutis- ja tietovirran näyttöpäätteeseen ja alati mukana kulkevaan kännykkään. Tietoa reaaliajassa on saatavilla enemmän kuin koskaan. Opettajien ja opiskelijoiden käytössä on ominaisuuksiltaan yhä monipuolisempia oppimisympäristöjä, sosiaalisia verkkoyhteisöjä, videoneuvotteluita sekä mikroblogaus-, kuva- ja videopalveluita.

Myös opetusteknologian edistyminen on nopeaa. Opetusvälineet kehittyvät ja monipuolistuvat. Perinteinen opettajuus on jo pitkään ollut murroksessa. Opettaja on muuttunut auktoriteetista ja kaiken hallitsevasta asiantuntijasta valmentajaksi, joka kulkee opiskelijoidensa rinnalla ohjaten, kannustaen ja tukeutuen yhä useammin kollegoihinsa pulmatilanteissa. Opettajasta on tullut mentori ja tukija perinteisen tiedonjakajan sijaan.

Opetuspaikkana luokkahuone on puolestaan avartunut erilaisiksi tulevaisuuden oppimisympäristöiksi ja käytännön autenttisiksi työssäoppimispaikoiksi, yhä useammin myös kansainvälisessä ympäristössä. Lähiopetus on muuttunut monimuotoiseksi, ja verkko-oppimisympäristöt ovat laajentuneet verkko-opiskeluksi niin, että ne kattavat yhä monipuolistuvan sosiaalisen median verkkotyökalut. Verkostoyhteiskuntaan kuuluu globalisaatio, maailmanlaajuisen kulttuurin vahvistuminen. Vähintään yhtä merkittävään asemaan on kohonnut inhimillinen pääoma, jolla tarkoitetaan ihmisten tietoja, taitoja ja kokemusta. Näiden verkostojen hallinnoimiseksi tarvitaan yhä opettajuutta.

Kansallisessa innovaatiostrategiassa (2008) tavoitteena on saada Suomi tietoyhteiskunnan kärkimaiden joukkoon. Tietoyhteiskunnassa toimiminen vaatii jokaiselta kansalaiselta digitaalisia perustaitoja, joita ovat tietoon, tiedonkäsittelyyn ja kommunikointiin liittyvät tiedot, taidot ja välineet. Lisäksi työelämässä toimivien tulee hallita oman alansa ammattitehtävissä tarvittavien laitteiden ja ohjelmistojen käyttö (tutkintojen perusteet 2009). Tästä syystä innovatiivisesti tieto- ja viestintäteknikka hyödyntävien sisältöjen, palveluiden, opetusmenetelmien sekä toimintatapojen ja -mallien kehittäminen on tärkeää kaikilla koulutusasteilla.

Opetushallitus laatii lakien ja asetusten mukaisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteet. Vuosina 2008–2010 uudistettavissa ammatillisen koulutuksen perustutkinnoissa teknologia ja tietotekniikka ovat elinikäisen oppimisen avaintaitoja. Muita ovat oppiminen ja ongelmanratkaisu, vuorovaikutus ja yhteistyö, ammattietiikka, terveys, turvallisuus ja toimintakyky, aloitekyky ja yrittäjäyys, estetiikka, viestintä ja mediaosaaminen, matematiikka ja luonnontieteet, kestävä kehitys sekä aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit. (Opetushallitus 2009.)

Ammatillisessa koulutuksessa elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuun ottamisessa sekä työelämän muuttuvissa olosuhteissa selviytymisessä. Avaintaidot ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammatillisuutta ja kansalaisuutta, ja niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Niillä on myös suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden kehittymiseen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksissa 2005/0221 (COD) yhdeksi elinikäisen oppimisen avaintaidoksi on valittu digitaaliset taidot. Tulevaisuuden digitaalisiin taitoihin kuuluvat tietoyhteiskunnan teknologian hallinta ja kriittinen käyttö työssä, vapaa-aikana ja viestinnässä. Digitaalinen osaaminen vaatii vankkoja tietoja tietoyhteiskunnan teknologian olemuksesta, asemasta ja mahdollisuuksista arjessa. Tietoyhteiskunnan teknologialla voidaan tukea luovuutta ja innovaatioita. Yksilöt tarvitsevat sellaiset välineiden käyttötaidot, joiden avulla he kykenevät tuottamaan, esittämään ja ymmärtämään monimutkaista tietoa sekä hakemaan ja saamaan käyttöönsä internetpohjaisia palveluja. Lisäksi yksilöiden odotetaan käyttävän tietoyhteiskunnan teknologiaa kriittisen ajattelun, luovuuden ja innovoinnin tukena. Tietoyhteiskunnan teknologian hyödyntäminen vaatii kriittistä ja harkitsevaa asennetta saatavilla olevaan tietoon ja interaktiivisten välineiden vastuullista käyttöä. Lisäksi kiinnostus osallistua kulttuurisiin, sosiaalisiin ja/tai ammatillisiin yhteisöihin ja verkkoihin tukee tätä perustaitoa.

Nämä peruslinjaukset ammatillisten tutkintojen perusteissa luovat hyvän pohjan hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä ammatillisessa koulutuksessa, sillä kansallisen tietoyhteiskuntastrategian (2007–2015) toimeenpano edellyttää tieto- ja viestintätekniiikan opetus käytön kehittämistä ja monipuolista hyödyntämistä opetuksessa ja oppimisen tukena. Uusia mahdollisuuksia oppimiseen sekä koulutuksen ja työelämän innovointiin avaavat myös erilaiset virtuaaliyhteisöt ja -maailmat sekä yhteisöllinen media. Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö on oleellinen osa työelämää ja yhteiskuntaa. Yhä useampi työskentelee tiedon jalostamisen parissa tai ainakin hyödyntää tieto- ja viestintätekniiikkaa ja sen tarjoamia tietolähteitä. Voidaan puhua toimintaympäristön laajalle ulottuvasta muutoksesta, joka heijastuu yhteiskunnan kaikille sektoreille.

Ammatillisia oppimisympäristöjä kehitetään laaja-alaisesti ja monipuolisesti. Käynnissä olevissa ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöhankkeissa muodostetaan mm. avoimia osaamisen jakamis- ja kehittämissyhteisöjä yhteistyössä työelämän edustajien, opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Tavoitteena on kehittää ammatin oppimista edistäviä pedagogisia malleja, joissa hyödynnetään mm. sosiaalisen median työkaluja ja videoteknologiaa. Samalla oppilaitosten toimintakulttuuri kehittyy jaettua asiantuntijuutta hyödyntäväksi ja aidosti opiskelija- ja työelämälähtöiseksi.

Jatkossa oppimisympäristöjä kehitetään yhä laajemmilla verkostoilla. Pedagogisten innovaatioiden tunnistamisessa, kehittämisessä ja levittämisessä käytetään vertaisarviointia, jota on kehitetty ja pilotoitu osassa ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen kehittämishankkeita. Liitteenä on esimerkkejä työkaluista (oppimisympäristön arviointikriteeristö ja pedagogisen kehittämishankkeen toteutuksen arviointikriteeristö), joita on hyödynnetty julkaisussa esitettyjen toimintamallien kokoamisessa ja kehittämisessä. Lisätietoa vertaisarvioinnista osoitteesta <http://vertaisarviointi.wikispaces.com> .

8

AINEISTOJEN KOKOAMINEN JA ARVIOIMINEN

Seuraavassa taulukossa kuvataan oppimisympäristöjen toimintamallien ja käytänteiden tiedonhankinta- ja raportoimistoimet ja niiden eteneminen.

Taulukko 8. Tiedonhankinta- ja raportoimistoimet ja niiden eteneminen.

Tiedonhankinnan ja hyvien käytänteiden kokoamisen tapa ja raportointi	Toimet 2009–2010	Tekijä(t)
Aineistojen keruu viidestä oppimisympäristöhankkeesta	<p>Kehittämishankkeiden aineistoihin tutustuminen ja toimintamallien pohjakuvausten laatiminen. Ajankohtana kevät 2009.</p> <p>Tiedonlähteinä alkuvaiheessa olivat hankeraportit ja Oppimisympäristö-hankkeen Wikispaces.</p> <p>Toimintamallien pohjakuvausten tarkennusta ja täydennystä.</p>	Tarja Frisk, Educa-Instituutti Oy
Oppimisympäristöjen jäsenyyksen viitekehikon laatiminen	<p>Oppimisympäristön jäsenyyksen viitekehiksen laatiminen. Ajankohtana kevät 2009.</p> <p>Kehikon avulla jäsenettiin hankkeista saatua tietoa yhdemmukaiseksi.</p> <p>Ks. luku 1.2.</p>	Tarja Frisk, Educa-Instituutti Oy Minna Taivassalo-Salkosuo, OPH

Tiedonhankinnan ja hyvien käytänteiden kokoamisen tapa ja raportointi	Toimet 2009–2010	Tekijä(t)
Vertaisarviointikäynnit	<p>Vertaisarviointien teko vertaiskäynneillä. Ajankohtana kevät–kesä 2009.</p> <p>Vertaisarvioinnit toteutettiin pilotoitaessa oppimisympäristöjen suunnittelun ja kehittävän arvioinnin arviointikriteeristöä.</p> <p>Arviointikriteeristö on tämän raportin liitteenä.</p>	<p>Minna Taivassalo-Salkosuo Opetushallituksesta koordinoi vertaiskäynnit.</p> <p>Vertaisarvioijina vertaiskäynneillä toimivat ammatillisen koulutuksen kehittäjät eri oppilaitoksista.</p> <p>Tässä raportissa esiteltyjen oppimisympäristöjen vertaiskäynnit toteutettiin seuraavissa hankkeissa:</p> <p>Turun ammatti-instituutti 15.4.2009 Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymä 28.–29.4.2009 Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmes 12.–13.5.2009 Koulutuskeskus Salpaus 3.–4.6.2009</p> <p>Tarja Frisk osallistui havainnoijana kolmeen vertaiskäyntiin.</p>
Hankevetäjien haastattelut ja itsearviointit	<p>Viiden hankevetäjän puhelinhaastattelut 1–2 kertaa. Ajankohtana syksy 2009.</p> <p>Haastattelun pohjana toimivat pohjakuvaukset, joita tarkennettiin ja täydennettiin.</p> <p>Haastattelujen yhteydessä hankevetäjät tekivät itsearviointit omista hankkeistaan.</p>	<p>Tarja Frisk, Educa-Instituutti Oy ja hankkeiden vetäjät. Ks. haastattelut henkilöt taulukon jälkeen.</p>

Tiedonhankinnan ja hyvien käytänteiden kokoamisen tapa ja raportointi	Toimet 2009–2010	Tekijä(t)
Raportointi ja julkaisu	<p>Hyvien käytäntöjen kuvaukset laadittiin yhteistyössä hankkeiden vetäjien kanssa. Kuvaukset laadittiin niin, että niitä voidaan suoraan hyödyntää julkaisun laatimisessa.</p> <p>Julkaisun tekstin kieliasu tarkistettiin, ja julkaisu taitettiin.</p> <p>Julkaisun käännettäminen ruotsin kielelle.</p>	<p>Tarja Frisk on laatinut raportin kokonaisuuden ja pohjakuvaukset. Lopulliset kuvaukset on kirjoitettu yhteistyössä hankkeiden vetäjien kanssa.</p> <p>Oppimisympäristöjen kuvauksen rakennetta ja kuvauksia käsiteltiin työkokouksessa 2.12.2009 Opetushallituksessa. Työkokoukseen osallistui hankkeiden vetäjiä ja Opetushallituksen asiantuntijoita.</p> <p>Hankkeiden vetäjät saivat uusimman version kuvauksesta ja koko raportista luettavakseen vuodenvaihteessa 2009. Hankkeiden vetäjät tekivät kuvauksiin tarkennuksia.</p> <p>Opetushallituksen ammatillisen koulutuksen asiantuntijat lukivat raportin ja antoivat siitä palautetta tammikuussa 2010.</p> <p>Raporttia käsiteltiin Opetushallituksen johtoryhmässä helmikuussa 2010.</p>

Seuraavat oppimisympäristöhankkeiden vetäjät ovat olleet tärkeitä oppimisympäristöjen tietolähteitä. Hankevetäjät on haastateltu puhelimitse, ja he ovat osallistuneet palautteen antamiseen ja oppimisympäristöhankkeiden kuvausten kirjoittamiseen.

- ◆ Hemmo Airasmäki, Turun ammatti-instituutti: Työelämälähtöinen oppimisympäristö.
- ◆ Nina Eskola, Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymän Pirkanmaan ammattiopisto: Pirkanmaan Sotereppu.
- ◆ Anna-Liisa Jeskanen-Aarnipuro, Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmes: Kylpemällä kielitaitoa – toiminnallinen vieraan kielen oppimis- ja tunnistamismenetelmä.
- ◆ Taisto Kuula, Koulutuskeskus Lappia: Oppimisympäristöjen kehittäminen 2008–2010.
- ◆ Georges Segura, Koulutuskeskus Salpaus: Hyvä yritys – yrittäjyyden oppiminen virtuaalimaailmassa.

Hankevetäjät ovat huolehtineet omalla työpaikallaan kuvausten kokoamisesta, käsittelystä ja muilta opettajilta tai henkilöiltä palautteen pyytämisestä.

Vertaisarviointikriteeristöjen kehittäminen oppimisympäristöjen suunnitteluun sekä itse- ja vertaisarviointiin

Oppimisympäristöjen suunnitteluun sekä itse- ja vertaisarviointiin on kehitetty arviointikriteeristöt (liitteenä). Ne on laadittu avoimella työskentelyalustalla osana ammatillisten oppimisympäristöjen kehittämistä. Laatijana on ollut Opetushallituksen koordinoima työryhmä. Työryhmää on koordinoanut ja ohjannut oppimisympäristöhankkeiden ohjaaja Minna Taimvasalo-Salkosuo. Työryhmään ovat kuuluneet seuraavat ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöhankkeiden toimijat:

- ◆ Hemmo Airasmäki, Turun ammatti-instituutti
- ◆ Nina Eskola, Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymä
- ◆ Sirkka Hulkkonen, Omnia
- ◆ Anna-Liisa Jeskanen-Aarnipuro, Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmes
- ◆ Riitta Karusaari, Lapin ammattiopisto
- ◆ Jarkko Lehmuskenttä, Turun ammatti-instituutti
- ◆ Mari Nieminen, Tampereen ammattiopisto
- ◆ Seija Rannikko, Oulun seudun ammattiopisto,
- ◆ Johanna Rintanen, Salon seudun ammattiopisto
- ◆ Jyrki Tuukkanen, Länsi-Uudenmaan koulutuskeskus
- ◆ Maija Venäläinen, Uudenmaan maaseutuopisto

Lisätietoja osoitteesta <http://vertaisarviointi.wikispaces.com>.

9

LÄHTEET

Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö.

Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö.

Opetushallitus. 2000. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Kone- ja metallialan perustutkinto. Lisäksi Muutos 2. painokseen 2004.

Opetushallitus. 2001. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lähihoitaja.

Opetushallitus. 1999. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Talotekniikan perustutkinto. Lisäksi muutos 2003.

Opetushallitus. 2009. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Matkailualan perustutkinnon perusteet.

Puttonen, S. 2009. Toimitusjohtaja toisessa maailmassa. Etelä-Suomen Sanomat.

Sahlberg, P. 2009. Materiaalia oppimisympäristöjen kehittämiskoulutuksesta.

Työkaluja ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen kehittämiseen. Esite. Oppimisympäristöt. Opetushallitus 2009.

<http://vertaisarviointi.wikispaces.com>

www.oph.fi

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-4465-7
ISSN 1798-8969

Yhteistyössä:

EDUCA-INSTITUUTTI OY

Opetushallitus
www.oph.fi/julkaisut